

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยการพัฒนาความพร้อมด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี
2. ความพร้อมด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย
3. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
4. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่ม
5. กระบวนการกลุ่ม
6. พฤติกรรมกลุ่ม
7. แผนการจัดกิจกรรม
8. การวัดและประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย
9. บริบทโรงเรียนศรีโกสุมวิทยามิตรภาพ 209
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 สำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้อ้อย่างคล่องแคล่วและ

ประสานสัมพันธ์กัน

3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
9. ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต้องพาเด็กไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันที่วงที่ คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3 - 5 ปี มีดังนี้

เด็กอายุ 3 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
- เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้
- ใช้กรรไกรมือเดียวได้

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดคนน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม

- รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
- ชอบเล่นแบบกลุ่มนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)
- เล่นสมมติได้
- รู้จักรอคอย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้
- บอกชื่อของตนเองได้
- ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
- สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้
- สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ
- ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่าย ๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้
- รู้จักใช้คำถามอะไร
- สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ
- อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

เด็กอายุ 4 ปี**พัฒนาการด้านร่างกาย**

- กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
- รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง
- เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้
- เขียนรูปลิ่มเหลี่ยมตามแบบได้
- ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
- กระชับกระเด้งไม่ชอบอยู่เฉย

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์

เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น

ชอบทำท่ายูใหญ๋

ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ

พัฒนาการด้านสังคม

แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง

เล่นร่วมกับคนอื่นได้

รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง

แบ่งของให้คนอื่น

เก็บของเล่นเข้าที่ไว้

พัฒนาการด้านสติปัญญา

จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้

บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้

พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ

สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง

สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น

รู้จักใช้คำถาม ทำไม

เด็กอายุ 5 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้

รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง

เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว

เขียนรูปร่างสามเหลี่ยมตามแบบได้

ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด

ใช้ก้ำกัมน้ำหนักได้ดี เช่น ตีกระดาษคุม ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ

ยืดตัว คล่องแคล่ว

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม

ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น

ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม

ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่
รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และ จัดหมวดหมู่สิ่งของได้
บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
สนทนาโต้ตอบ / เล่าเป็นเรื่องราวได้
สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
รู้จักใช้คำถาม ทำไม อย่างไร
เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม
นับปากเปล่าได้ถึง 20

ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1 - 3 ปีการศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้าสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สาระการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปีจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ จะไม่นับเนื้อหา การท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น

ผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษา อาจนำสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วยการ
สอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษา
ปฐมวัย สาระการเรียนรู้กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ประสบการณ์สำคัญ

ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้าน
ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์
ความรู้ โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้ง
ปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมไปพร้อมกันด้วย ประสบการณ์สำคัญมีดังนี้

1.1 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

1.1.1 การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่ การ
เคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์ การเล่น
เครื่องเล่นสนาม

1.1.2 การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็กในการเล่นเครื่องเล่น
สัมผัสการเขียนภาพและการเล่นกับสี

การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน ทราย ไม้ เศษวัสดุ
การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

1.1.3 การรักษาสุขภาพ การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย

1.1.4 การรักษาความปลอดภัย การรักษาความปลอดภัยของตนเอง
และผู้อื่นในชีวิตประจำวัน

1.2 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่

1.2.1 คนตรี การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี การเล่นเครื่อง
ดนตรีง่าย ๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะประเภทตี การร้องเพลง

1.2.2 ศูนย์รักษาภาพ การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงามการ
แสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก จำขิ้น และเรื่องราว เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ

1.2.3 การเล่น การเล่นอิสระ การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม
การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.2.4 คุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ

1.3 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่

การเรียนรู้ทางสังคม

การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง
 การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ
 การมีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของ
 ตนเองและผู้อื่น
 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
 การแก้ปัญหาในการเล่น
 การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

ความพร้อมด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าความพร้อมด้านการเขียนไว้ความหมายดังนี้

ราศี ทองสวัสดิ์ (2527 : 182) ได้สรุปถึงจุดประสงค์ในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับการเขียน ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทักษะในการแสดงออกทางความคิดของตน
2. เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อละเอียด เช่น นิ้วมือให้สามารถจับดินสอ หรือสีเทียนไปในทิศทางที่ต้องการ
3. เพื่อพัฒนาประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ซึ่งอาจฝึกด้วยเครื่องเล่นที่ต้องเล่นด้วยมือ เช่น การเล่นเกมตัดต่อ การเล่นเกมไม้บล็อก เป็นต้น นอกจากนี้ก็อาจฝึกโดยการให้ทำงานศิลปะ เช่น การปั้น การวาดภาพด้วยสีน้ำ การวาดภาพด้วยสีเทียน ฯลฯ
4. เพื่อพัฒนาการเคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวา ให้ทราบว่าสัญลักษณ์ของหนังสือไทยจะเริ่มอ่านเขียน จากซ้ายไปขวาจากบรรทัดเดียวกัน เมื่อจบบรรทัดที่หนึ่งก็เลื่อนมาเขียนในบรรทัดที่สองต่อไป
5. เพื่อพัฒนาการสังเกตมาคิดหาเหตุผลใช้เป็นประโยชน์ในกิจกรรมศิลปะ
6. เพื่อฝึกกล้ามเนื้อมือที่จะนำไปสู่การเขียนตัวอักษรที่ถูกต้อง ตามทิศทางที่ควรฝึกเมื่อเด็กมีความพร้อมดีแล้ว

เบเกอร์ (Baker. 1988 : 192) ได้ให้ความคิดเห็นสนับสนุนเกี่ยวกับความพร้อมในการเขียน โดยเห็นว่า ก่อนจะสอนเขียนผู้สอนควรพิจารณาถึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของเด็กเสียก่อนหากยังไม่พร้อมก็ให้หาทางส่งเสริมโดยจัดประสบการณ์เบื้องต้นอันจะนำไปสู่การ

เขียนให้กับเด็กมีความพร้อมด้านการเขียนแล้ว สำหรับความพร้อมทางกล้ามเนื้อนั้นส่งเสริมได้ โดยให้เด็กได้ฝึกใช้มือในด้านต่าง ๆ เช่น วาดเขียน ปั้น เย็บ ถัก และสาย เป็นต้น

ฮิลเดรท (Hildreath. 1950 : 237 – 330) ได้กล่าวถึงความพร้อมในการเขียนว่า การเขียนต้องประกอบด้วย ปัจจัย 2 อย่าง คือ วุฒิภาวะทางการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อและ วุฒิภาวะการรับรู้ เด็กที่ยังไม่บรรลುವุฒิภาวะในด้านหนึ่งด้านใดก็ตาม การเขียนของเขาจะไม่ได้ผล อนึ่งความพร้อมของการประสานระหว่างสายตากับมือ นั้นมีความจำเป็นต่อการเขียนมาก สรุปได้ว่า ความพร้อมด้านการเขียน เป็น ความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ แขน และตาให้ประสานสัมพันธ์กัน

ความสำคัญของการสำรวจความพร้อม

การสำรวจความพร้อมของผู้เรียน เป็นภารกิจที่ครูจำเป็นต้องกระทำก่อนดำเนินการสอน หากผู้เรียนยังไม่พร้อมที่จะเรียนทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ครูจะต้องเตรียมความพร้อมด้านที่บกพร่องนั้น ๆ ให้พร้อมก่อนจึงจะลงมือทำการสอนซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถรับรู้ในสิ่งที่เรียนได้ดียิ่งขึ้นตามระดับสติปัญญาของผู้เรียนและที่สำคัญนักเรียนจะมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนนั้น ๆ (พวงทอง อ่อนจำรัส. 2528 : 12)

หลักเกณฑ์ในการสำรวจการเตรียมความพร้อมสำหรับครู

1. ควรมีการสำรวจก่อนจะพัฒนาความพร้อม ขณะพัฒนาความพร้อมและภายหลังจากการพัฒนาความพร้อมเพื่อดูการพัฒนาความพร้อมเพื่อดูการพัฒนาการของนักเรียน
2. ควรมีการสำรวจความพร้อมทุกขั้นก่อนการฝึกทักษะ เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องระดับความสามารถของนักเรียนว่ามีมากน้อยเพียงไร และมีพื้นฐานเดิมอย่างไร
3. ใช้วิธีการหลายวิธีประกอบกัน ในการสำรวจความพร้อมนักเรียนให้เหมาะสมกับและความสามารถของนักเรียน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2539 : 142)

การที่ผู้ใหญ่สามารถช่วยเหลือนักเรียนค้นหาในสิ่งที่ตนเองถนัด จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดี และมีความมั่นใจในตนเองยิ่งขึ้น และสามารถพัฒนาทักษะในด้านอื่น ๆ ให้ดียิ่งขึ้นไปด้วย (ชาเรธรรม แก้วเชื้อเมือง. 2547 : 33)

การใช้กระบวนการต่าง ๆ เพื่อสำรวจความพร้อมของนักเรียนก่อนทำการสอน ทางด้านความพร้อมทางร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา ทำให้ครูสามารถปรับการเรียนการสอนของนักเรียนแต่ละคน ได้ถูกต้อง และทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและเรียนได้อย่างเป็นสุข

องค์ประกอบของความพร้อมด้านการเขียน

การเขียนเกิดจากการประสานงานระหว่างสมอง สายตาและมือ ซึ่งเป็นการประสาน งานของระบบประสาท ในส่วนที่เกี่ยวกับร่างกายนั้น มือ นิ้วมือและแขนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเขียน การเคลื่อนไหวขั้นข้อมูลของมือมี 2 ลักษณะ คือ

1. การเคลื่อนไหวของนิ้วชี้ นิ้วหัวแม่มือและนิ้วกลาง ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวแนวตั้งเพื่อสร้างตัวอักษรแต่ละตัว การเคลื่อนไหวนี้เรียกว่า หน้าที่จารึก (Inscriptive function)
2. การเคลื่อนไหวของมือไปตามแนวบรรทัดการเคลื่อนไหวนี้เรียกว่า หน้าที่เชื่อม โยงตัวอักษร (Cursive function) เฮอริค (Herrick. 1960 : 248) โดยจะต้องสัมพันธ์กับวุฒิภาวะของสมอง วุฒิภาวะทางการรับรู้ วุฒิภาวะทางการสัมผัส วุฒิภาวะทางภาษา รวมถึงประสบการณ์เบื้องต้น การปรับตัวทางด้านอารมณ์และสังคม (ประเทิน มหาจันทร์. 2506 : 19) การที่นักเรียนจะมีความพร้อมในการนั้น สายตาและมือจะมีการประสานสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี

ฉะนั้น การฝึกความพร้อมในการเขียนส่วนใหญ่ จึงมุ่งฝึกไปในการฝึกประสาทตาและกล้ามเนื้อมือ ซึ่งกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อมือ ซึ่งกิจกรรมที่ใช้ฝึกกล้ามเนื้อมือ ได้แก่ การเล่นเกมเล่นต่าง ๆ การตัดกระดาษ ด้วยกรรไกร การเขียนภาพด้วยนิ้วมือ การปั้นดินเหนียว การเย็บปักถักร้อยต่าง ๆ ซึ่งมุ่งความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา นอกจากนี้ยังต้องฝึกความคุ้นเคยให้กับนักเรียนได้คุ้นเคยกับพยัญชนะต่าง ๆ และฝึกพื้นฐานเกี่ยวกับการเขียนพยัญชนะ โดยการเขียนเส้นที่ประกอบเป็น พยัญชนะตามลำดับจากเส้นที่ง่ายไปหาเส้นที่ยากขึ้นแล้วจึงเริ่มต่อเส้นต่าง ๆ เป็นตัวพยัญชนะ ต่อไป (สมควร ทศนะ. 2529 : 34) ปัจจัยที่ควรคำนึงถึงมีดังนี้

ฝึกการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

1. การเตรียมความพร้อมในการรับรู้ทางตา สามารถสังเกตจะจำแนกสิ่งที่เห็นได้ เคลื่อนสายตาจับภาพต่าง ๆ จากซ้ายไปขวาได้
2. การเตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อแขน มือ นิ้วมือ ให้มีนิ้วมือที่แข็งแรง สามารถจับดินสอดำได้มั่นคงแข็งแรงและเคลื่อนไหว แขน ไปมาได้สะดวก รวมทั้งมีลักษณะทำนิ้วท่าจับดินสอดำ การวางสมุด และการเคลื่อนไหวของมือ ได้ถูกต้อง
3. เตรียมความพร้อมที่จะใช้ตาและมือให้สัมพันธ์กันอย่างดี คือ ใช้มือ นิ้วมือ สามารถจับดินสอดำไปตามทิศทางและเป็นรูปตามตามองเห็นได้

การฝึกความพร้อมด้านสติปัญญา

1. เตรียมความพร้อมในการจำ สามารถจำภาพของอักษรและจำลีลาการเขียนอักษรแต่ละตัวให้ได้ก่อนเขียน

2. การเตรียมความพร้อมในการคิดและการเข้าใจคือ ให้สามารถคิดและเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ เช่น เข้าใจคำซึ่งเป็นสัญลักษณ์ แทนความหมายของสิ่งของได้

3. ฝึกการเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ คือ ให้มีสภาพจิตใจที่ดี อารมณ์ดี มีความสุขมีคุณธรรม มีความสนใจและแรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ อย่างดี ได้นานพอสมควร ไม่เบื่อง่ายและไม่เครียด

4. ฝึกการเตรียมความพร้อมด้านสังคม คือ ให้รู้จักพูดคุย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น อย่างดี (พูนสุข บุญสวัสดิ์. 2532 : 21) ความสามารถในการเขียน นักเรียนควรได้รับการฝึกเพื่อการเตรียมความพร้อมด้านร่างกายในส่วนของความแข็งแรงสมบูรณ์ของกล้ามเนื้อ และสายตา ในด้านอารมณ์นักเรียนควรมีสภาพจิตใจที่ดี มีสมาธิหรือความสนใจได้เหมาะสมได้นานพอสมควร ในด้านสังคมควรให้นักเรียนสามารถพูดคุยและทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ได้และด้านสติปัญญานักเรียนควรสามารถคิดและเข้าใจสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้

การสร้างความพร้อมด้านการเขียน

นักเรียนที่มีความพร้อมและได้รับการฝึกฝนที่ถูกต้อง จะสามารถเรียนรู้การเขียนได้ดี ครูจะต้องสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนหรือขณะทำภารกิจเตรียมความพร้อมที่ครูจัดให้ เพื่อเป็นการประเมินว่าบรรลุผลภาวะที่จะเขียนพยัญชนะ นักเรียนที่ยังไม่พร้อมครูจะต้องให้เวลาแก่เขาที่จะค่อย ๆ พัฒนาการเพราะความพร้อมสามารถพัฒนาได้ถ้าใช้วิธีการให้ถูกต้อง และจัดระดับวิชาให้พอเหมาะกับระดับของนักเรียน ดังนั้นจึงไม่ควรบังคับหรือเร่งนักเรียนให้เขียนจนเกิดความขงคับใจ บอยด์ (Boyd. 1970 : 361) การสอนเกี่ยวกับทักษะการเขียนแก่นักเรียนนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงนักเรียน คือ นักเรียนจะต้องมีความพร้อมทางด้านร่างกายและอารมณ์ ครูก็ต้องเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอน มีความสามารถใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสอนนักเรียนให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเขียนอีกทั้งยังต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับ การพัฒนาการทางการเขียนของนักเรียนแต่ละวัยเป็นอย่างดี (วรรณ ทวีศิลป์. 2526 : 18) การเตรียมความพร้อมด้านการรับรู้ทางตา การใช้ภาษาและการจำเพื่อช่วยให้นักเรียนรับรู้และรู้จักสิ่งต่าง ๆ รู้จักใช้การสังเกต แยกแยะสิ่งที่มองเห็นได้ รวมทั้งถ่ายโยงศัพท์ไปใช้ในการพูด และการเขียนอุปกรณ์หรือสื่อที่ใช้อาจเป็นของจริงของเล่นหรือภาพก็ได้ เช่น ภาพจับคู่ ภาพตัดต่อภาพต่อเนื่อง ภาพจัดหมู่โดมิโนภาพ และโดมิโนภาพกับสัญลักษณ์ซึ่งจะช่วยเตรียมให้นักเรียนมีความพร้อมด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ให้ฝึกวาดสายตาจากซ้ายไปขวาและจากบนลงล่าง เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทาง การอ่านและเขียนภาษาไทย

2. สนใจและรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น รู้จักคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบุคคล สัตว์ สิ่งของ ผลไม้ ดอกไม้ ฯลฯ ลักษณะสิ่งของต่าง ๆ เช่น สี รูปร่าง ขนาด ระยะ ตำแหน่ง ทิศทาง น้ำหนัก เนื้อวัตถุ นอกจากนี้ยังรับรู้คุณสมบัติของสิ่งนั้น ๆ ด้วย เช่น ลอยหรือจมน้ำ ลอยในอากาศได้หรือไม่

3. จำและเรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้อง เช่น บุคคลที่อยู่ใกล้ตัว สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้ ของเล่น ดอกไม้ ผลไม้ ตัวพยัญชนะ ตัวเลข รูปเลขาคณิต เป็นต้น

4. จำแนกเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ และสัญลักษณ์ในด้านต่าง ๆ เช่น สี รูปร่าง ขนาด ตำแหน่ง ทิศทาง น้ำหนัก จำนวน ปริมาณ เนื้อวัตถุ กลิ่น รส เสียง เป็นต้น รวมทั้งจำแนกความเป็นปกติและผิดปกติของสิ่งต่าง ๆ ด้วย

5. มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นสิ่งที่ต้องใช้คู่กันเป็นพวกเดียวกัน เช่น มีประโยชน์อย่างเดียวกัน ลักษณะรูปร่างคล้ายกัน ความเป็นอยู่คล้ายกัน ฯลฯ นอกจากนี้ยังให้เห็นความสัมพันธ์ในด้านที่เป็นเหตุผลกันของสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น วัฏจักรของน้ำ การเกิดของแมลง การเจริญเติบโตของต้นไม้ เป็นต้น และยังครอบคลุมไปถึงการให้มองเห็นความสัมพันธ์ของภาพกับสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ภาพกับตัวพยัญชนะ ภาพกับจำนวนและตัวเลข เป็นต้น

6. ฝึกเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งตัวเลข และตัวพยัญชนะในด้านที่เกี่ยวข้องกับขนาดจำนวน และรวมไปถึงการเรียงลำดับเรื่องราวที่เกิดขึ้นก่อน - หลัง (พูนสุข บุญยสวัสดิ์. 2532 : 32) การสร้างความพร้อมด้านการเขียน ครูผู้สอนต้องเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคล นอกจากนี้สิ่งที่ต้องคำนึงอีกส่วนหนึ่ง คือ การเตรียมการพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา ซึ่งการจัดการเรียนการสอนให้เกี่ยวข้อง และสัมพันธ์กันจะทำให้ นักเรียนมีความพร้อมทางการเขียนและการสร้างกำลังใจ เมื่อมีการกระตุ้นให้ได้รับความรู้ได้ใกล้เคียงกันก็ จะทำให้กลไกต่าง ๆ ในตัวนักเรียนพัฒนาความพร้อมจะเขียนได้ดี

การเขียนของเด็กปฐมวัย

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งของการใช้ภาษา ที่ต้องได้รับการฝึกฝนจนชำนาญเพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ ความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจดังนั้นจึงมีผู้ให้ความหมายของการเรียนไว้มากมายดังนี้

อะราพอฟ (Arapoft. 1976 : 119-120) กล่าวว่า การเขียนเป็นกระบวนการทางความคิด และได้ย้ำว่า ในขณะที่เขียนหนังสือจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้และพยายาม

เรียงลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามขั้นตอน

แมคคริมอน (MacCrimon. 1978 : 3) การเขียนที่ดีจะต้องสื่อสารความคิด ความรู้สึกตลอดจนเรื่องราวต่าง ๆ ได้ และทำให้ผู้อื่นเข้าใจตรงกับเจตนารมณ์ของผู้เขียน

จอห์น และแมรี่ (John and mary. 1995 : 232) ได้ให้ความหมายการเขียนในเด็กปฐมวัยว่า หมายถึง รอยขีด ๆ เขียน ๆ ซึ่งมีความหมาย อาจจะเขียนเหมือนตัวอักษรจริงหรือไม่ก็ได้ การเขียนจะมีความหมายก้าวหน้าเป็นขั้น ๆ กระบวนการที่ใช้ในการเขียนมีความหมาย ผู้เขียนใช้ในการเขียนเป็นสื่อในการเสนอความคิด

ทิสนา เขมมณี และวาริ ธีระจิตร (2535 : 107) ได้กล่าวถึง การเขียน เป็นการฝึกลีลาการใช้มือให้เด็กมีความพร้อมในการเขียนสามารถบังคับกล้ามเนื้อได้ตามต้องการ

ราศี ทองสวัสดิ์ (2527 : 182) กล่าวว่า การเขียนของเด็กปฐมวัยควร หมายถึง การเขียนเส้นยุ่ง ๆ หรือวาดภาพต่าง ๆ ตามวัยหากเด็กสามารถพัฒนาการเขียนเหล่านี้ได้ก็จะช่วยให้เด็กเขียนภาพที่มีความหมายได้

หรรษา นิลวิเชียร (2535ก : 232-233) ได้กล่าวถึง การเขียนเด็กจะพัฒนาความสามารถในการเขียนจากขั้นง่าย ๆ ไปสู่ขั้นที่ซับซ้อนขึ้น ทั้งนี้เพื่อแสดงออกถึงความประทับใจของตนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือเพื่อสนองสิ่งบันเทิง เด็กต้องการประสบการณ์การทำเครื่องหมาย และการทดลองเขียนคำเขียนประโยคเพื่อจะได้เกิดการค้นพบว่าเครื่องหมายเหล่านั้นมีความหมาย

นอกจากนี้ นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 161 – 177) กล่าวว่า การเขียน (Writing) การเขียนของเด็กที่มีอายุน้อยกว่า 6 ปี เป็นการเขียนในลักษณะการจับปากกา หรือดินสอแล้วลากไปลากมาในกระดาษและเด็กสามารถบอกได้ สิ่งนั้นคืออะไรและสามารถเชื่อมโยงเรื่องราวได้

ราเชล ไคดา (Rachel Keidar) ได้อธิบาย การเขียนหมายถึง การสื่อสารการ แสดงความคิดความรู้สึกออกมาอย่างมีความหมาย ดังนั้น การเขียนและการอ่านจะดำเนินไปพร้อมกัน เนื่องจากการเป็นนักเขียนที่ดีได้นั้น ต้องอาศัยการอ่านที่แตกฉานในเรื่องนั้น ๆ ส่วน การฝึกฝนให้เด็กเขียนหนังสือให้ได้นั้น ครูต้องตระหนักว่าการฝึกเขียนให้ลอกเลียนแบบโดยเด็กไม่ได้ใช้ความคิด แต่เป็นการฝึกกล้ามเนื้อ หรือฝึกเฉพาะความสวยงามของลายมือเท่านั้น แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับการเขียนที่มาจากความคิดซึ่งเกิดจากการฝึกคิดออกมาเป็นภาษา สัญลักษณ์ คือตัวอักษรอย่างธรรมชาติจากการได้ฟังมามากได้อ่านมามากจนสามารถถ่ายทอดเองได้ และมาฝึกฝนความถูกต้องสวยงามภายหลัง

สรุปได้ว่า การเขียนของเด็กปฐมวัย หมายถึง การที่เด็กขีดเขียนถ่ายทอดความคิดออกมาอย่างมีความหมาย เด็กสามารถบอกได้ว่าเขาเขียนอะไร การเขียนของเด็กอาจจะไม่สวยงามหรือถูกต้องตามหลักการเขียน แต่การเขียนของเด็กจะเป็นไปตามพัฒนาการและความสามารถเฉพาะของแต่ละคน

ความสำคัญของการเขียน

สนิท ตั้งทวี (2529 : 118) ได้สรุปความสำคัญของการเขียนไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องแสดงออกทางความรู้ ความคิดและความรู้สึกของ
2. เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดความเจริญของมนุษย์
3. เป็นเครื่องมือสื่อสารในอดีต ปัจจุบันและอนาคต
4. เป็นเครื่องมือใช้สนองความปรารถนาของมนุษย์ เช่น ความรัก ความเข้าใจ

เป็นต้น

มนุษย์

5. เป็นเครื่องมือสำคัญทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมรดกทางด้านสติปัญญาของ
6. เป็นสื่อที่ช่วยแพร่กระจายความรู้ ความคิดให้กว้างไกล
7. เป็นสื่อกลางที่ให้ความรู้ ความคิด และความเพลิดเพลินแก่คนทุกเพศทุกวัย
8. เป็นบันทึกทางสังคมที่ให้ประโยชน์ แก่คนรุ่นปัจจุบันและอนาคต
9. เป็นงานอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งในปัจจุบัน

นภคธ จันทร์เพ็ญ (2531 : 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่า

1. การเขียนเป็นการสื่อสารของมนุษย์
2. การเขียนเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้
3. การเขียนสามารถสร้างความสามัคคีในมนุษยชาติ
4. การเขียนเป็นเครื่องระบายออกทางอารมณ์ของมนุษย์

กรณีการ์ พวงเกษม (2532 : 31) กล่าวว่า การเขียนเป็นวิธีการหนึ่งที่เด็กได้แสดงออกเป็นพัฒนาการทางภาษาอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญ เช่นเดียวกับกับการพูด การเขียนเป็นเครื่องมือที่จะพัฒนาความมีเหตุผลในเด็ก เป็นการแสดงออกซึ่งสุนทรีย์และความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เป็นทางที่จะระบายอารมณ์ เป็นการเพิ่มความเชื่อมั่น ให้มีขึ้นในตนเอง ครูควรแนะนำให้เด็กรู้จักเขียน โดยใช้ความคิดที่ใช้ประสบการณ์ ความพอใจ ตลอดจนทักษะทางภาษาในระดับของเด็กเอง

นฤมล เกือบแหลม (2545 : 22) กล่าวว่า การเขียนมีความสำคัญคือ เป็นวิธีการสื่อสารอย่างหนึ่งที่คุณเขียนส่งถึงผู้รับ โดยที่การเขียนนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงความรู้สึก อารมณ์สุนทรีย์ ความต้องการ ภูมิปัญญาและประสบการณ์ของผู้เขียน การเขียนสามารถเก็บไว้ได้นานและถือเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

สรุปได้ว่า การเขียนมีความสำคัญคือ เป็นการสื่อสารที่คุณเขียนส่งถึงผู้รับ โดยที่การเขียนนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงความรู้สึก ความต้องการและประสบการณ์ของผู้เขียน

จุดมุ่งหมายของการเขียน

การถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนนั้น ผู้เขียนย่อมต้องมี จุดมุ่งหมายไว้ในใจว่า จะเขียนอะไรหรือเขียนอย่างไร เขียนเพื่อใคร เขียนทำไม จึงจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเป็นอย่างดี ผกาศรี เย็นบุตร (2526 : 95) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียนแต่ละครั้งไว้ดังนี้

1. เพื่ออธิบาย เป็นการบอกเล่าให้ทราบต้องการให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความคิด ประสบการณ์ เช่น บทความ คำอธิบายการ ฯลฯ
2. เพื่อพรรณนา เป็นการบอกความรู้สึกให้ทราบ ต้องการให้ผู้อ่านทราบความรู้สึกต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่ง เช่น รู้สึกรัก โกรธ เช่น เรียงความ นวนิยาย เรื่องสั้น ฯลฯ
3. เพื่อเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนใจ เปลี่ยนความรู้สึกของผู้อ่านตามที่ผู้เขียนต้องการ เช่น ชักชวนให้เห็นจริงหรือปฏิบัติตาม

หรรษา นิลวิเชียร (2535 : 232-234) กล่าวถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายการเขียนในเด็กปฐมวัยว่า เด็กจะพัฒนาความสามารถในการเขียนจากชั้นง่าย ๆ ไปสู่ขั้นที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อแสดงออกถึงความประทับใจของตน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้สึก เพื่อแสดงความต้องการ หรือเพื่อเสนอสิ่งบันเทิงเด็กต้องการประสบการณ์ การทำเครื่องหมาย เหล่านี้มีความหมาย

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการเขียนเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน ต้องการสื่อสารให้ ผู้อ่านเข้าใจ ส่วนเด็กปฐมวัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงออกถึงความประทับใจ หรือเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น เพื่อแสดงความต้องการหรือเพื่อเสนอสิ่งบันเทิง

องค์ประกอบของการเขียน

สนธิ ฉิมเล็ก (2540 : 181-182) กล่าวว่า การเขียนมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ

1. สาร ผู้เขียนเป็นจุดกำเนิดที่ทำให้เกิดงานเขียนขึ้น ลักษณะต่าง ของผู้เขียนที่ช่วยให้เกิดงานเขียนที่ช่วยให้เกิดงานเขียนได้แก่ ความรู้ การแสดงความคิดเห็น ความสามารถในการใช้ภาษาลำดับความสำคัญ ลักษณะทางการเขียนที่ส่งผลไปถึงลายมือของผู้เขียน และ

ความมีมารยาทในการเขียน

2. ภาษา ภาษาที่ใช้ในการเขียนมี 3 ระดับ คือ ภาษาพูด ภาษากึ่งแบบแผน และภาษาที่มีแบบแผนสามารถสอนผู้เขียนภาษาได้ทั้ง 3 ระดับ แต่ความสำคัญอยู่ที่การเลือกใช้ภาษาอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะบุคคล จุดมุ่งหมายสถานที่ เวลาและสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม

3. เครื่องมือ เครื่องมือทำให้เกิดสาร คือ เครื่องเขียน เช่น ดินสอ ปากกา กระดาษหรืออื่น ๆ ที่ใช้แทนกันได้ และตัวอักษรที่อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ลายมือ ถ้าลายมือสะอาด เรียบร้อย ถูกต้องและชัดเจน ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ

4. ผู้อ่าน ผู้อ่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ผู้เขียนต้องคำนึงถึง เพราะเป้าหมายสำคัญของการเขียน คือ มุ่งให้ผู้อ่านเกิดการรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่สื่อสารออกไป ดังนั้นผู้เขียนจึงจำเป็นต้องเลือกเนื้อหา ภาษาวิธีเขียน รูปแบบการเขียนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับผู้อ่านจึงจะทำให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพ นฤมล เจริญแหลม (2545 : 24) ได้สรุปว่า องค์ประกอบของการเขียนมี 4 ประการที่ครูต้องยึดหลักและคำนึงถึงเสมอ ก่อนที่จะวางแผนในการสอนเขียนและนอกเหนือจากนี้ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนเพื่อพัฒนาการเขียนให้กับเด็กอีกก็คือปัจจัยที่เกี่ยวกับด้านร่างกายของเด็ก เช่น อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการเขียน ได้แก่ กล้ามเนื้อมือ ประสาทตา ความสัมพันธ์ระหว่างตากับความสนใจ ความสามารถในการเชื่อมโยงความคิด และสัญลักษณ์ให้สัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น สภาพครอบครัว โรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยครูที่เป็นต้นแบบในการเขียนหรือเทคนิควิธีการสอนเขียน เป็นต้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการเขียนมี 4 ประการ คือ ผู้เขียนหรือผู้ส่งสาร ภาษาเครื่องมือ ผู้อ่าน ซึ่งในการสอนเพื่อพัฒนาการเขียนครูต้องยึดหลักและคำนึงถึงเสมอ ก่อนที่จะวางแผนทางในการสอนเขียน ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอน เพื่อพัฒนาการเขียนให้เด็ก คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และครูที่เป็นต้นแบบในการเขียนให้กับเด็ก

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียน

การเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และความเข้าใจของตนเองออกมา เพื่อสื่อความหมายของตนให้ผู้อื่นเข้าใจและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาความคิดสติปัญญา ตลอดจนเจตคติด้วยการเขียน จึงเป็นทักษะการแสดงออกที่สำคัญ และสลับซับซ้อน

วรรณิ โสภประยูร (2537 : 146-148) กล่าวว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนมีหลายประการดังนี้

1. อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการเขียน

1.1 มือ การพัฒนากล้ามเนื้อมือ มีส่วนสำคัญในการเขียน เด็กบางคนไม่สามารถบังคับกล้ามเนื้อให้เขียนได้ บางคนมือพิการก็ทำให้เขียนไม่ถนัด หรือไม่สามารถเขียนได้เลย การเขียนต้องใช้มือเป็นประการสำคัญ ดังนั้นจึงต้องมีการฝึกกล้ามเนื้อด้วย

1.2 ตา การเขียนจำเป็นต้องใช้สายตาในการดู ขณะเขียนสำหรับเด็กที่มีการพัฒนาการทางอวัยวะตาไม่เจริญไปตามปกติ จะมองภาพกลับกันกับสภาพจริง คือ มองตัวอักษรกลับหัว

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตากับกล้ามเนื้อ การเขียนต้องอาศัยการมองเพื่อรับเข้าและใช้มือเขียนสิ่งที่มองเห็นนั้น นอกจากนี้ตายังมองสิ่งที่เขียนว่าเหมือนสิ่งใดที่คิดไว้หรือไม่

2. สมอหรือสติปัญญา

การเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิดความเข้าใจและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาความคิดและสติปัญญา ดังนั้นสมอก็จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการเขียนอย่างยิ่ง เพราะถ้าสมอไม่คิดสิ่งใดแล้วก็ไม่มีความต้องการที่จะเขียนแสดงออกสิ่งนั้นออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจ นอกจากนี้ สมอยังเกี่ยวข้องกับการเขียนในเรื่องต่าง ๆ อีกเช่นกัน

2.1 ความสามารถในการรับรู้และคำสั่ง ต่อไปนี้ เช่น การสังเกตสิ่งที่เขียนว่ามีลักษณะอย่างไร การเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องที่เขียน การลำดับความคิดเพื่อบรรยายเรื่องและการจำลักษณะตัวอักษร คำ ประโยค และข้อความ

2.2 ความสามารถในการแสดงออกที่ต่างกันต่อเนื่อง จากความสามารถในการรับและการถ่ายทอดของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน คือบางคนเขียนได้เร็ว แต่บางคนบังคับกล้ามเนื้อให้เขียนได้ไม่ดี

2.3 ช่วงความสนใจและความตั้งใจต่างกัน เด็กที่มีช่วงความสนใจสั้นมักเขียนได้น้อยทำให้ทักษะการเขียนไม่ดีเท่าที่ควร และมีความตั้งใจเรียนน้อยลง

2.4 การเขียนมีความจำเป็นต้องโยงความคิดให้สัมพันธ์และต่อเนื่องกัน เพราะความคิดที่สัมพันธ์และต่อเนื่องกันจะเป็นสื่อให้เด็ก ๆ เขียนเรื่องราวต่าง ๆ ได้ ให้ติดต่อสัมพันธ์กันได้มากขึ้น

สิ่งแวดล้อม

การเขียนต้องอาศัยประสบการณ์พื้นฐานอื่น ๆ ทั้งจากบ้าน โรงเรียน และสังคมซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะการเขียนของเด็กดังนี้

3.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ ฐานะเศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัวภาษาพูดจำนวนพี่น้องในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมที่กล่าวมานี้ นับเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาษาของเด็กมาก ทั้งนี้เพราะบ้านเป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กประสบก่อนและอยู่ใกล้ตัวที่สุด นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ภาษาอย่างหนึ่งที่เด็กใช้เป็นอันดับแรก คือ การเอาอย่างและเลียนแบบ เพื่อบ้านมีอิทธิพลต่อการฟัง การพูด และการอ่าน ดังนั้นบ้านจึงเป็นอันดับแรกที่มีอิทธิพลต่อการเขียนเพราะ เด็กย่อมเขียนตามที่ตนพูดหรือเขียนตามที่ได้ฟังและอ่านมา

3.2 สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน โรงเรียนทำหน้าที่สร้างเสริม ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนั้นทักษะทางภาษาของเด็ก ซึ่งรวมกับทักษะการเขียนด้วยย่อมพัฒนาไปตามสภาพแวดล้อม ซึ่งได้แก่ ตัวครูและเพื่อน ๆ ในด้านตัวครูเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อภาษาของเด็กมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนของเด็กมักเริ่มต้นจากครู เช่น วิธีเขียนของครู วิธีการเขียนของครูที่เป็นต้นแบบของการเขียนของเด็ก เจตคติของครู และบรรยากาศการเรียนเขียน ครูได้จัดบรรยากาศให้เด็กมีอิสระในการคิด ย่อมช่วยให้เด็กสามารถเขียนอย่างสร้างสรรค์ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นที่ ส่วนเพื่อนนั้นถือเป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวเด็กมาก เพราะในการเขียนเด็กจะซักถามเพื่อนหรือลอกการเขียนจากเพื่อน เป็นต้น

3.3 สิ่งแวดล้อมทางสังคมและชุมชน เด็ก ๆ ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมและชุมชนตลอดเวลา ดังนั้นสภาพแวดล้อมทางชุมชนและสังคมย่อมมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาเด็กในด้านพฤติกรรม บุคลิกภาพ เจตคติ ทักษะทางภาษาและอื่น ๆ สำหรับทางด้านภาษาไทยการเขียนเด็กมักฟัง และอ่านจากสื่อมวลชนด้วย เด็กจึงเขียนตามประสบการณ์ที่พบจากโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และเอกสารต่าง ๆ

จากเอกสารที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนประกอบด้วย อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการเขียน เช่น มือ ตา ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์กันกับสมองหรือสติปัญญา สมองเป็นตัวคิดว่า จะเขียนอะไร ส่วนสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บ้าน โรงเรียน สังคมและชุมชนที่เด็กเกี่ยวข้อง เด็กมักฟังและอ่านจากสื่อ ดังนั้นเด็กจึงเขียนตามประสบการณ์ที่พบเห็น

ลักษณะและพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัย

การเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและความเข้าใจของตนเอง

ออกมาเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาความคิดสติปัญญา ตลอดจน เจตคติด้วยการเขียนจึงเป็นทักษะ การแสดงออกที่สำคัญและสลับซับซ้อน การเขียนของเด็กแต่ละวัยมีความแตกต่างกัน เริ่มจากการลากเส้นที่ยังไม่มีความหมายไปจนถึง การลากเส้นที่มีความหมายสร้างสัญลักษณ์และสื่อความหมายได้ โลเวนเฟรด (สุภาพ กิตติสาร. 2530 : 26 ; อ้างอิงจาก Lovenfred.n.d) ได้กล่าวถึงพัฒนาการในการเขียนของเด็กดังนี้

1. เด็กช่วง 2-4 ปี จะมีพัฒนาการในการเขียนโดย หยิบจับ จีดเขียนอย่าง สะเปะสะปะเพราะยังไม่สามารถเขียนบังคับมือได้ จนกระทั่งประสาทมือเริ่มสัมพันธ์กับการ ควบคุมสายตาในงานที่ทำได้ จะเริ่มเขียนลายเส้นที่สะเปะสะปะไปสู่เส้นโค้ง มีการวนซ้ำเส้น เดิม มีทั้งเส้นในแนวตั้งและเส้นแนวนอน และจะลากเป็นวงกลม จากนั้นเริ่มเล่าถึงการขีด เขียน เริ่มสนใจและสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สามารถแสดงออกมาในเส้นที่ตนขีดเขียน

2. เด็กวัย 4-7 ปี จะมีพัฒนาการในการเขียนโดยการขีดเขียนนั้นเริ่มมี ความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นการเริ่มต้นสื่อสารด้วยภาพ เด็กเริ่มสร้างแบบในการวาดของตน แบบแผนหรือสัญลักษณ์แรกที่เด็กทำขึ้น ได้แก่ คน เพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเด็กมากที่สุด

ทิสนา เขมมณี และคณะ (2536 : 76-77) ได้แบ่งพฤติกรรมกรเขียนตาม ธรรมชาติของเด็กปฐมวัยออกเป็น 7 ลักษณะ ดังนี้

1. วาดแทนเขียน เด็กสื่อการคิดโดยใช้การวาดแทนการเขียน
2. ขีดเขียนแทนเขียน เด็กพยายามที่จะเขียนหนังสือแบบผู้ใหญ่แต่การเขียนของ เด็กคือการขีดเขียนในระยะแรก เด็กอาจขีดเขียนไปทั่วหน้ากระดาษอย่างไม่มีระบบต่อมาเด็กรู้จัก ขีดเขียนจากซ้ายไปขวา สิ่งที่ขีดเขียนดูคล้ายตัวหนังสือมากกว่าภาพ

3. เขียนทำเครื่องหมายคล้ายตัวหนังสือ เด็กพยายามเขียนตัวหนังสือ เด็ก พยายามเขียนตัวหนังสือบางตัวคล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้ายตัวอักษร แต่เป็นรูปร่างอักษรที่ เด็กคิดเอง

4. เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง เด็กอาจเขียนคำที่เขียนได้แล้ว เช่น ชื่อขอตัวเองด้วยการสลับที่ตัวอักษรหรืออาจเขียนด้วยตัวอักษรสลับ

5. กัดตัวอักษร เด็กอาจคัดลอกตัวอักษรที่เน้นอยู่รอบตัว หรือบอกข้อความที่ ต้องการจะเขียนให้ผู้ใหญ่ช่วยเขียนให้แล้วจึงนำไปลอก บางครั้งอาจเป็นการลอกหมดทุกตัว บางครั้งเป็นการลอกเฉพาะคำที่ต้องการ ไปผสมกับคำที่เขียนได้แล้ว

6. เขียนโดยคิดสะกดขึ้นเอง เด็กจะมีวิธีสะกดขึ้นเองเมื่อเขาไม่ทราบวิธีสะกด แบบผู้ใหญ่ เช่น เด็กเขียน คน แทนคำว่าดอกไม้

7. เขียนสะกดคำใกล้เคียงหรือเหมือนกับวิธีสะกดของผู้ใหญ่ เช่น เขียนคำว่า “ขอบคุณค่ะ” โดยผสมพยัญชนะและสระตามเสียงของคำที่เขาพูดหรือเขาได้ยิน

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 178-179) ได้แบ่งพัฒนาการทางการเขียนของเด็กปฐมวัยได้ดังนี้

เด็ก 2 ขวบ ลากเส้นขยุกขยิก ลากเส้นตามรูปวงกลมได้ จับดินสอหรือปากกาโดยใช้ทั้งมือจับและหิ้งแขนขยับเขยื้อนจะขีดเขียนจนเต็มหน้ากระดาษ พอใจกับรอยขีดเขียนของตนเอง

เด็ก 3 ขวบ ชอบเขียนตัวอักษรตัวโต ๆ ทุกหนทุกแบบชอบวาดภาพและระบายสีเด็ก 4 ขวบ จดจำอักษรบางตัวได้ รวมทั้งจำชื่อตนเองได้ อาจเขียนชื่อตนเองได้ หรือเขียนได้เป็นบางตัว ชอบวาดภาพและระบายสี การวาดรูปคน วาดแค่เพียงเส้นตรงแนวตั้งและร่างแบบหยาบ ๆ แต่วาดรูปกลมและเหลี่ยมได้

เด็ก 5 ขวบ เขียนชื่อตนเองได้ การเขียนพยัญชนะตัวเลข อาจเขียนไม่เรียงลำดับและบางที่เขียนหัวกลับก็มี สามารถเขียนตัวเลขได้ แต่ตัวไม่เท่ากัน และมีขนาดพอดี ๆ จับดินสอปากกาหรือพู่กันได้ดีขึ้น ชอบวาดและระบายสีสามารถวาดภาพที่ยกขึ้นได้ และภาพมีความสมบูรณ์มากขึ้น ชอบเขียนแบบสามารถวาดรูปสี่เหลี่ยมและวงกลมเข้าด้วยกัน ชอบถามถึงตัวสะกดของคำ

ราตี ทองสวัสดิ์ (2537 : 29) กล่าวว่า การสอนหนังสือในระดับปฐมวัยส่วนใหญ่ นั้นจะเป็นในลักษณะที่ครูเริ่มสอน อ่าน-เขียน เร็ว แต่เด็กมิได้เรียนรู้ไปด้วย การจะเรียนอ่านเขียน ได้ช้าหรือเร็วย่อมเป็นไปตามพัฒนาการของเด็ก

อิลิส (Ellis. 1994 : 277) กระบวนการเขียนของเด็ก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. ขั้นตอนเริ่มการเขียน (Prewriting) ขั้นนี้เป็นการเตรียมความพร้อมในการเขียนคิดเกี่ยวกับหัวข้อที่จะเขียน ครูสังเกตได้จากสิ่งที่เด็กมักชอบพูดถึง
2. ขั้นร่าง (Drafting) ขั้นนี้มีความสำคัญมาก คือ การเปิดโอกาสให้เด็กพูดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาคิดออกแบบที่จะเขียนและร่างงานเขียน
3. ขั้นแก้ไข (Revising) เป็นขั้นให้เวลาเด็กตัดสินใจแก้ไขงานของตน ครูอาจให้คำแนะนำโดยกระตุ้นให้เด็กได้คิดหลายแง่มุม
4. ขั้นปรับปรุง (Editing) เป็นขั้นสุดท้ายเด็กต้องอ่านทบทวนตรวจตัวสะกดรูปแบบการเขียน เครื่องหมายต่าง ๆ และอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจงานเขียนยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ลักษณะและการเขียนของเด็กปฐมวัยจะเริ่มจากการวาดรูปเพื่อสื่อความคิด โดยการขีดเขียน ๆ การคิดแบบเขียนของตัวเอง การคัดลอกตัวอักษรจากแบบ จนกระทั่งสามารถเขียนและสะกดได้ถูกต้องตามแบบการเขียนจริง ซึ่งจะเหมือนการเขียนของผู้ใหญ่ กระบวนการเขียนของเด็กจะแตกต่างจากผู้ใหญ่

พัฒนาการทางการเขียนของเด็กปฐมวัย

ความสามารถทางการเขียนของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมเพราะเด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งส่วนใหญ่จะเริ่มขึ้นที่การวาดภาพ ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาด้วยการใช้ความคิด โดยการขีดเขียนสัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นประจำก็สามารถพัฒนามาเป็นการเขียนตัวอักษรได้

มอร์โรว์ (Morrow, 1993 : 245) กล่าวว่า แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมการเขียนให้เด็กปฐมวัยสามารถทำได้ดังนี้

1. ควรจัดสิ่งแวดล้อมให้มีอุปกรณ์ที่หลากหลายสำหรับให้เด็กได้ฝึกเขียน
2. ควรจัดกิจกรรมที่สนุกสนานให้เด็กได้เข้าร่วมเพราะเด็กจะทำผลงานจากประสบการณ์ที่เขาพอใจ
3. เด็กจะสังเกตการณ์เขียนของผู้ใหญ่เสมอ ทั้งขณะทำงาน และในเวลาว่าง เพราะฉะนั้นผู้ใหญ่ควรทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก
4. เด็กต้องการ โอกาสและวัสดุอุปกรณ์ที่จะเขียนด้วยตนเอง
5. บางครั้งเด็กต้องการความช่วยเหลือในการตัดสินใจที่จะเขียนอย่าปล่อยให้เด็กเขียนคนเดียว
6. เด็กจะให้ความหมายสิ่งที่เขาเขียนด้วยตนเอง
7. ในการเขียนของเด็กโดยมากจะมีความหมายในการสื่อสารดังนั้นต้องให้ความสนใจ
8. เด็กควรได้รับการสนับสนุนในระยะยาวทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อาจจะโดยการให้บันทึก เขียนการ์ด เขียนบัตรอวยพรในโอกาสต่าง ๆ เขียนคำ เขียนสัญลักษณ์ เขียนประกาศ เขียนเรื่องราวและเขียนหนังสือ
9. ควรอ่านเรื่องที่หลากหลายให้เด็กฟัง เพราะอาจเป็นการ จุดประกายความคิดของเด็ก
10. ควรหาโอกาสที่เหมาะสมในการสอนของเด็ก
11. ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เขียนคำจากต้นแบบ

พูนสุข บุณย์สวัสดิ์ (2532 : 53-54) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมทางด้านการเขียนให้แก่เด็กเรียน เป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านการพัฒนาการต่าง ๆ ก่อนเขียน ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย เป็นการเตรียมความพร้อมในการรับรู้ทางตา สามารถสังเกต และจำแนกสิ่งที่เห็น การเคลื่อนไหวสายตาจับภาพจากซ้ายไปขวา

1.1 เตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อแขน มือ นิ้วมือ ให้มีนิ้วที่แข็งแรงในการจับดินสอให้มั่นคง

1.1.1 เตรียมความพร้อมที่จะใช้ตาและมือให้สัมพันธ์กันอย่างดี สามารถจับดินสอลากไปตามทิศทาง และเป็นรูปร่างที่ตามองเห็นได้

1.2 การเตรียมความพร้อมทางสติปัญญา

1.2.1 เตรียมความพร้อมในการจำ คือ ให้สามารถจำภาพของตัวอักษรและการจำทิศทางการเขียนอักษรแต่ละตัว

1.2.2 เตรียมความพร้อมในการคิดและการเข้าใจ

1.3 เตรียมความพร้อมด้านอารมณ์ และจิตใจ คือ ให้มีสุขภาพจิตดี อารมณ์ดี มีความสุข มีคุณธรรม

1.4 การเตรียมความพร้อมด้านสังคม คือ รู้จักพูดคุย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. การเตรียมความพร้อมในการเขียน

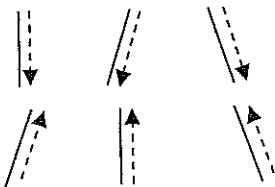
2.1 การฝึกกล้ามมือในการเขียน

2.1.1 ฝึกเขียนเส้นอย่างเสรี

2.1.2 ฝึกเขียนเส้นพื้นฐาน 13 เส้น จากง่ายไปหายากแบ่งเป็น 6ชุด

ดังนี้

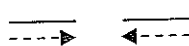
ชุดที่ 1 เส้นลง

ชุดที่ 2 เส้นขึ้น

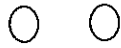
ชุดที่ 3 เส้นนอน

ชุดที่ 4 เส้นโค้ง

ชุดที่ 5 วงกลม

ชุดที่ 6 หัวต่อกับเส้น

2.2 ฝึกการเขียนพยัญชนะและสระที่มีรูปร่างง่าย รวม 30 ตัว

2.3 ฝึกการเขียนพยัญชนะที่รูปร่างยาวรวม 14 ตัว

2.4 ฝึกเขียนสระ วรรณยุกต์ เครื่องหมายต่าง ๆ

3. การเขียนคำ ประโยค และข้อความง่าย ๆ

นิตยา ประพตติกิจ (2539 : 174-175) ได้กล่าวถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมการเขียน ดังนี้

1. การฝึกใช้กล้ามเนื้อเล็ก (Small Muscles) ได้แก่ การเล่นเกมบนแผ่นบอร์ดการตัดต่อภาพ การร้อยลูกปัด การผูกเชือก การรูดเชิ็บ การวาดและระบายสี
2. การฝึกเคลื่อนไหวโดยใช้ส่วนของร่างกายจะช่วยให้เด็กสังเกตได้รู้สึกและเข้าใจคำว่า “สูง” “ต่ำ” และทิศทาง จักรูปร่างและเส้น(เส้นตรง) การหมุนแขน (วงกลม) การยกขาขึ้นตรง
3. การฝึกทำความเข้าใจเรื่อง “ซ้าย-ขวา” โดยครูบอกให้เด็กใช้อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งเคลื่อนไหว การผูกกรือบิ้น หรือตุ๊กกระดิ่งที่ข้อเท้าหรือมือของเด็ก
4. การเล่นเกมที่อาศัยการใช้นิ้วมือเช่นการต่อบล็อกพลาสติกขนาดเล็กและขนาดกลาง การใช้แผ่นกระดาษแม่เหล็ก
5. การเล่นเกม เช่น เกมปฏิบัติตามคำสั่งการเล่นเกมที่ต้องอาศัยนิ้วมือ
6. การฝึกเรื่องตัวพยัญชนะ ครูแจกซองให้เด็กแต่ละคนเพื่อประสมตัวอักษรตามชื่อของตนเอง หรือแจกตัวเลขให้เรียงก็ได้ ถ้าโรงเรียนมีกระดาษและตัวอักษรแม่เหล็กก็สามารถใช้ตัวอักษรหรือตัวเลขเรียงบนกระดาษก็ได้ นอกจากนี้ครูอาจใช้ตัวอักษรที่ทำด้วยไม้พลาสติกหรือกระดาษแข็ง เพื่อให้นักเรียนลากเส้นตาม
7. การเรียงชื่อสิ่งของ ครูจัดสิ่งของให้เรียงจากซ้ายไปขวาหรือจากบนลงล่าง และเรียกเด็กให้ชี้พร้อมทั้งบอกชื่อสิ่งของนั้นตามลำดับที่วาง
8. การวาดภาพ
  - 8.1 ควรให้เด็กวาดภาพให้เสร็จอย่างน้อยสักส่วนหนึ่งก็ยั้งดี
  - 8.2 ให้เด็กลากเส้นตามรอยปะ
  - 8.3 ให้เด็กเขียนในอากาศหรือใช้นิ้วจุ่มน้ำแล้วเขียนบนพื้นซีเมนต์

8.4 ให้ลากเส้นต่อภาพให้สมบูรณ์

8.5 การโยงเส้นจับคู่ เช่นระหว่างแม่กับลูก (ของสัตว์ชนิดต่าง ๆ)

รองเท้าแบบต่าง ๆ

9. การคิดป้ายชื่อนอกจากเด็กจะมีป้ายชื่อติดเสื้อแล้ว ครูควรจัดทำป้ายชื่อนักเรียนเพื่อให้นักเรียนหยิบไปแขวนบนแผ่นกระดาษ ซึ่งครูเขียนชื่อศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ไว้ เด็กจะต้องสนใจก่อนว่าจะเลือกศูนย์ใด แล้วจึงนำป้ายชื่อตนไปแขวน หรือถ้ามีป้าย “อาสาสมัครในวันนี้” ก็ให้เด็กนำไปแขวนด้วย

10. ศิลปะ เช่น ให้เด็กกะเลงสี แล้วใช้นิ้วเขียน (Finger Painting) ลงบนสีเขียว ๆ นั้น หรือ เขียนบนทราย การปะเศษกระดาษรูปต่าง ๆ เป็นตัวอักษร การขยำกระดาษ การสานกระดาษ หรือไหมพรมเส้นโต ๆ ก็ได้

สรุปในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเอาความพร้อมด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านพัฒนาการต่าง ๆ ก่อนการเขียนให้แก่เด็กของพูนสุข บุญยสวัสดิ์มาใช้สำหรับอนุบาลชั้นปีที่ 1 เพียงบางส่วน โดยนำเอาการฝึกกล้ามมือในการเขียน

ฝึกเขียนเส้นอย่างเสรี

ฝึกเขียนเส้นพื้นฐาน 13 เส้น จากง่ายไปหายากแบ่งเป็น 6 ชุดดังนี้

ชุดที่ 1 เส้นลง

ชุดที่ 2 เส้นขึ้น

ชุดที่ 3 เส้นนอน

ชุดที่ 4 เส้นโค้ง

ชุดที่ 5 วงกลม

ชุดที่ 6 หัวต่อกับเส้น

พัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย

ประเทิน มหาจันทร์ (2519 : 113) และทัศนีย์ สุขเมธี (2534 : 71) กล่าว

สอดคล้องกันว่าการเขียนเป็นงานที่ยาก และสลับซับซ้อนยิ่งกว่าการอ่าน เพราะในการอ่านนั้น เด็กเพียงสังเกตความแตกต่างของอักษรแล้วแปลความหมายของอักษรนั้น ๆ ออกมาสายตาและสมองจะต้องมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีเด็กจึงอ่านหนังสือออก ส่วนการเขียนนั้นจะมีความสลับซับซ้อนยิ่งกว่าการอ่านหลายเท่า นั่นคือ ผู้เขียนต้องมีการประสานกันระหว่างสายตาและมือเป็นอย่างดีจึงจะเขียนได้ ในการเขียนที่ไม่ใช่การคัดลอกเด็กต้องใช้สมองเรียบเรียงความคิดที่จะนำมาเขียน เมื่อลงมือเขียนเด็กต้องควบคุมกล้ามเนื้อมือให้ลากดินสอดำที่ ต้องการสายตาต้องพิจารณาว่าถูกต้องตามที่คิดไว้หรือไม่

พัชรี สวนแก้ว (2536 : 68) กล่าวว่า การส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อเล็กเป็นการสร้างความพร้อมในการเขียน เป็นการฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา

มีนักการศึกษาหลายท่าน (ดวงเดือน ศาสตรภัทร. 2537-399-400, ปิยะลักษณ์ สิมะแสงยาภรณ์. 2534 : 32 – 40, พราวพรรณ เหลืองสุวรรณ และคณะ. 2537 : 220 – 224, วิณี ชิดเชิดวงศ์. 2537 : 158) กล่าวว่า การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก คือ ความสามารถในการใช้มือและนิ้วมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยสัมพันธ์กับการใช้ตาพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยแบ่งตามอายุได้นี้

วัย 2-3 ปี เด็กวัยนี้มีความสามารถดังนี้

1. เรียงไม้ซ้อน 3 ชั้น เป็นสะพานได้
2. แกะห่อของเล็ก ๆ ที่ผูกไว้หลวม ๆ ได้
3. หมุนลูกบิดเพื่อเปิดประตูได้
4. ป้อนอาหารตัวเองได้ดีขึ้น
5. เริ่มหัดแต่งตัวเองแต่ยังไม่ดีนัก
6. ตัดดินน้ำมัน ๆ ด้วยมีดทานิชหรือ ไม้บรรทัด
7. ร้อยลูกปัดที่มีขนาด 1 นิ้ว
8. ขอบถึกกระดาษ เล่นกับนิ้วมือ โดยมีเพลงประกอบ
9. สามารถเขียนรูปร่างกลมบนกระดาษหรือบนพื้นทรายได้ตามแบบ
10. สามารถจับกรรไกรได้
11. เลียนแบบการขีดเส้น

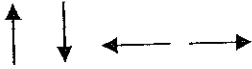
วัย 3 – 4 ปี เป็นวัยที่เด็กเริ่มเข้า โรงเรียนเด็กวัยนี้มีความสามารถดังนี้

1. ต่อแท่งลูกบาศก์ได้ 9 – 10 ก้อน
2. วางรูปและ ลงในแผ่นไม้ตามมุมได้

3. ใช้ก้อนตอกตะปูลงบนไม้หรือตอกหมุดไม้ลงในช่องแบบ 5-6 ตัว
4. หมุนเปิด-ปิด ฝาเกลียวที่มีขนาดใหญ่ 1 นิ้ว
5. การวาดรูปรูปจกกลงน้ำหนักเส้นที่ลากคี่ขึ้น เขียนรูปหัวและตัวหรืออาจจะส่วนอื่น ๆ

ของร่างกาย

6. รู้จักพับกระดาษ
7. ไชลานของเล่นได้
8. ร้อยลูกปัดขนาด 1 นิ้ว ได้อย่างน้อย 5 เม็ด
9. หยิบเข็มกลัดขนาดยาว 2 ซม. ได้โดยใช้นิ้วมือกับนิ้วชี้
10. คัดแยกวัตถุที่มีเหมือนกับของในกองออกได้
11. รู้จักแต่งตัว ใส่ ถอด เสื้อผ้าเองได้ ถอดถุงเท้า รองเท้าได้
12. สามารถใช้กรรไกรตัดกระดาษเป็นเส้นยาว ๆ เองได้
13. ปั้นดินน้ำมันเป็นเส้นยาว ปั้นเป็นรูปกลมแล้วแผ่เป็นแผ่นกลม
14. จับดินสอได้ถูกต้อง
15. ลากเส้นเป็นรูปหลามตัด (Diamond)
16. เขียนแบบเขียนเส้นต่าง ๆ ได้เช่น
17. เขียนแบบเขียนรูป X และรูปฟันปลา
18. ระบายสีได้โดยออกนอกเส้นขอบรูปไม่เกิน 1-2 ซม.

วัย 4-5 ปี เด็กจะมีความสามารถในการใช้ทักษะกล้ามเนื้อเล็กดังนี้

1. เสียบคลิบกระดาษลงบนกระดาษ
2. จับดินสอด้วยนิ้วมือในท่าทางที่ถูกต้อง
3. พับกระดาษซ้อนกัน 3 ทบ ได้และใช้นิ้วรีดตามรอยพับ
4. ประกอบภาพตัดต่อ 6-10 ชิ้น ลงในกรอบ
5. มีความคล่องในการจับกรรไกรตัดกระดาษเป็นรูป ○
6. ปั้นดินน้ำมันเป็นรูปร่างหยาบ ๆ ที่ผู้อื่นอาจไม่เข้าใจความหมาย
7. เขียนรูป □ หรือ △ ตามแบบได้
8. สามารถเขียนเส้น (เส้นตามรอยประ)
9. วาดรูปแบบหยาบ ๆ ของสิ่งที่คุ้นเคย
10. วาดลายเส้นเหมือนกับตัวแบบที่ได้
11. วาดรูปคนที่ประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

12. วาดรูปบ้านแบบง่าย ๆ
  13. ระบายสีรูปทรงและแบบอิสระง่าย ๆ ที่มีขนาดใหญ่ภายในขอบรูป
  14. สามารถพับนิ้วมือของตนเองขึ้นหรือหกลงที่และนิ้ว
  15. สามารถกะขนาดรูปร่างของสิ่งของรู้ว่าอะไรเล็กหรือใหญ่ วัย 5-6 ปี เด็กจะมี
- ความสามารถในการใช้ทักษะกล้ามเนื้อเล็กได้ดังนี้
16. สามารถรับลูกบอลที่โยนได้จากระยะไกล 1 เมตร
  17. ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเล่นดินน้ำมัน เช่น ขวด มีดพลาสติก ตัวพิมพ์รูปต่าง ๆ
  18. กรอกน้ำทรายลงในภาชนะและเทออกได้
  19. ไขและหมุนลูกบิดประตูด้วยกุญแจ
  20. เปิด – ปิด เข็มกลัดที่มีขนาดใหญ่
  21. ตัดกระดาษเม็ดเล็ก ๆ ของเลื่อยหรือชุด
  22. ร้อยด้ายขึ้นลงผ่านรูที่เจาะบนกระดาษฝึกการเย็บ
  23. ต่อแท่งไม้เป็นรูปต่าง ๆ
  24. ประกอบภาพตัดต่อจำนวนไม่เกิน 12 ชิ้น เข้าด้วยกัน (ไม่มีกรอบ)
  25. ประกอบภาพตัดต่อ 16 – 20 ชิ้น เข้าด้วยกันลงในกรอบ
  26. ใช้กรรไกรได้คล่อง ตัดกระดาษตามรอยเป็น ภาพต่าง ๆ ได้
  27. ปั้นดินน้ำมันเป็นรูปร่างสิ่งของที่มีรายละเอียดสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ
  28. วาดรูปคนซึ่งมีรายละเอียดของส่วนต่าง ๆ และสวมเสื้อผ้า
  29. เขียนรูป $\triangle$ ตามคำสั่งได้โดยไม่มีแบบ
  30. ลอกแบบตัวพยัญชนะตามรอยประได้
  31. เขียนชื่อตัวเองได้
  32. ระบายภาพที่มีความละเอียดเล็กโดยอยู่ในขอบเขต

สรุปได้ว่า การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก มีความสำคัญมากควรจะได้รับ การพัฒนาตั้งแต่ใน ระดับปฐมวัย การฝึกฝนการทำงาน ประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาโดยการให้เด็กทำ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งจัดในรูปแบบที่หลากหลายให้เด็กได้เลือกทำ ตามความสนใจ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะและพัฒนาการเขียนเด็กปฐมวัย

हररररर नरररररर (2535 : 9) ลักษณะการเขียนที่ปรากฏในเด็ก ได้ศึกษาลักษณะ

การเขียนที่ปรากฏในเด็กปฐมวัยของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 193 คน มาวิเคราะห์ตามหลักเกณฑ์ที่ Temple and others (1982 : 159) ได้ศึกษาไว้ซึ่งปรากฏผล สอดคล้องกันผลการศึกษามาก่อนที่ Temple และคณะ เป็นการเขียนด้วยตัวของเด็กเอง ไม่มีการดูเป็น แบบอย่าง ไม่คำนึงถึงความถูกต้องเหมือนแบบ และไม่ได้รับการสอนจากครูมาเลยปรากฏผล ดังต่อไปนี้

1. กฎการเกิดขึ้นซ้ำ ๆ (Recurring principle) ลักษณะการเขียนของเด็กในขั้นนี้แสดงให้เห็นว่า เด็กสังเกตเห็นความแตกต่างระหว่างการเขียนกับการวาดภาพ เด็กจะสังเกตเห็นว่าการเขียนมีลักษณะซ้ำ ๆ กันของเครื่องหมาย ซึ่งอาจประกอบด้วย เส้น โค้ง เส้นตรงและลักษณะเป็นแฉก ๆ
2. กฎการซ้ำในรูปแบบที่ต่าง ๆ กัน (Generative principle) พบว่าการเขียนประกอบด้วยอักษรที่รูปร่างแตกต่างกัน ถึงจะมีการซ้ำแต่ก็ซ้ำในลักษณะการประกอบของเครื่องหมายที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าเด็กจะเขียนด้วยกลุ่มตัวอักษร ไม่ก็ตัวก็ตาม
3. มโนทัศน์เครื่องหมาย (Sing concept) คือ การที่เด็กเรียนรู้ว่าเครื่องหมายให้แทนบางสิ่งบางอย่างซึ่งไม่มีเหตุผลว่าทำไมตัวอักษรชนิดนั้น ตัวอักษรเป็นเครื่องหมายที่แต่ละชาติแต่ละภาษาคิดกำหนดขึ้นมาและได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมาหลายชั่วอายุคน สิ่งนี้เองที่เป็นเครื่องจำแนกความแตกต่างระหว่างกับเขียนกับรูปภาพ เราเรียนรู้ตัวอักษรใช้แทนคำและคำใช้แทนความหมายบางสิ่ง เด็กจะเกิดการเรียนรู้ว่าการเขียนก็คือ การใช้เครื่องหมายเพื่อแสดงถึงบางสิ่งความเข้าใจของเด็กเช่นนี้ก็คือ เด็กมีมโนทัศน์เกี่ยวกับเครื่องหมายนั่นเอง
4. กฎการยืดหยุ่น (Flexibility principle) เด็กเรียนรู้ตัวอักษรจากกรอบครีวจากโรงเรียนและสังคม การเขียนตัวอักษรนั้นจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเครื่องหมายที่เป็นที่ตกลงกันในสังคม เช่น ภาษาไทยมีพยัญชนะ 44 ตัว มีเส้นพื้นฐานที่ประกอบกันเป็นตัวอักษร 13 เส้น ตัวอักษรประกอบ ด้วยเส้นหลายชนิดที่มีรูปร่างต่าง ๆ กันระหว่างที่เด็กเรียนรู้การทดลองเกี่ยวกับตัวอักษรนั้น เด็กจะค้นพบว่าตัวอักษรที่เด็กรู้จะนำไปสู่การเขียนตัวอักษรตัวอื่น เช่น ก ถ ภ พ ดังนั้น เด็กจะคิดประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นมาใหม่ซึ่งแตกต่างไปจากตัวอักษรที่มีอยู่ หรือดัดแปลงตัวอักษรเดิมให้แตกต่างไปจากเดิมนั้นก็คือ เด็กค้นพบกฎการยืดหยุ่นนั่นเอง
5. กฎการเรียนรู้แนวและการจัดหน้า (Linear principle and principle of pangarrangement) การเขียนในระยะแรกของเด็กจะประสบปัญหาด้านทิศทาง นักจิตวิทยาการรับรู้กล่าวว่าไม่ว่าเด็กจะมองเก้าอี้จากแง่มุมไหน สายตาของเด็กก็ยังมองเห็นว่าเป็นเก้าอี้เหมือนกันเด็กจะไม่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงมุมมอง ดังนั้น ไม่ว่าตัวอักษรจะอยู่ในลักษณะใด

เด็กก็จะมองไม่เห็นความแตกต่าง เด็กมักจะเขียนตัวอักษรกลับข้างหรือกลับหัวได้อย่างไม่ลำบาก นอกจากนี้เด็กยังมีความสับสนเรื่องการจัดหน้ากระดาษ เพิ่มเพล อธิบายว่าการจัดหน้ากระดาษของแต่ละภาษาไม่เหมือนกัน ภาษาอังกฤษเขียนจากซ้ายไปขวาเมื่อจบบรรทัดก็ขึ้นต้นบรรทัดใหม่ ชาวฮีบรูอ่านจากขวาไปซ้าย คนจีนอ่านจากบนลงล่างและจากขวาไปซ้าย ในภาษาไทยนั้นเรามีระบบการเขียนเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ คือ ซ้ายไปขวาแต่ก็ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ว่า เด็กมีความสับสนเรื่องทิศทาง

มอร์โรว์ (Morrow, 1993 : 241) ได้ทำการศึกษาการเขียนของเด็กปฐมวัยจำนวน 24 คน พบว่าลักษณะการเขียนและพัฒนาการเขียนตามลำดับดังนี้

1. การเขียนโดยผ่านการวาดรูป (Writing via drawing) เด็กจะใช้การวาดรูปเป็นพื้นฐานของการเขียน ทั้งการวาดรูปและการเขียนจะไม่มีความสัมพันธ์กัน เด็กจะมองว่าการวาดรูปและการเขียน เป็นการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะ
2. การเขียนโดยผ่านการขีด ๆ เขียน ๆ (Writing via scribbling) เด็กจะขีด ๆ เขียน ๆ แต่จะไม่เหมือนการเขียน จะพบว่าเด็กขีด ๆ เขียน ๆ จากซ้ายไปขวา ได้บ่อยครั้ง เด็กจะเคลื่อนดินสอดเหมือนที่ผู้ใหญ่ทำและจะเขียน โดยทำให้เกิดเสียง การเขียนขั้นนี้จะเริ่มใช้การเขียนจริง
3. การเขียน โดยผ่านการทำตัวอักษรเหมือนแบบ (Writing via letter like forms) เมื่อมองดูผ่าน ๆ แล้วการเขียนขั้นนี้จะเหมือนตัวอักษรจริงแต่ดูใกล้ ๆ จะเห็นว่าเด็กเขียนไม่สมบูรณ์เหมือนตัวอักษรจริง แต่เด็กคิดแบบการเขียนตัวอักษรของตัวเองขึ้น
4. การเขียน โดยผ่านการคัดลอกจากหนังสือ (Writing via reproducing will leant units or letter strings) เด็กจะเขียนคัดลอกตัวอักษร เป็นชื่อตนเองการเขียนของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกันบางคนอาจจะเขียนตัวอักษรแบบยาว ๆ หรือคิดแบบตัวอักษรของตนเองขึ้น
5. การเขียน โดยผ่านการคิดแบบของตนเองขึ้น (Writing via invented spelling) เด็กส่วนใหญ่จะคิดแบบการเขียนของตัวเองขึ้น จะแสดงความรู้สึกรออกมา โดยไม่รู้ว่าการสะกดจริง ๆ ทำอย่างไร ในการเขียนคำ ๆ หนึ่งตัวอักษรเดียวจะเป็นตัวแทนของพยางค์ของคำนั้นทั้งหมดและจะมีคำบางคำเกินมาซึ่งไม่เกี่ยวข้องกัน เด็กบางคนจะเขียนอย่างรอบคอบเหมือนแบบการเขียนจริงจะมีเพียงเล็กน้อยที่คิดขึ้นเอง
6. การเขียน โดยผ่านการสะกดตามแบบ (Writing via conventional spelling) ในขั้นนี้เด็กจะเขียนเหมือนการเขียนของผู้ใหญ่ พิสนา แจมมณี และคณะ (2536 : 76 – 77) ได้แบ่งพฤติกรรมกรเขียนตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัยออกเป็น 7 ลักษณะดังนี้

6.1 วาดแทนเขียน เด็กสื่อการคิดโดยใช้การวาดแทนเขียน

6.2 จัดเขียนแทนเขียน เด็กพยายามที่จะเขียนหนังสือแบบผู้ใหญ่แต่การเขียน

ของเด็ก

6.3 คือ จัดเขียนในระยะแรกเด็กอาจจัดเขียนไปทั่วหน้ากระดาษอย่างไม่มีระบบ ต่อมาเด็กจะรู้จักจัดเขียนจากซ้ายไปขวาสิ่งที่จัดเขียนคล้ายตัวหนังสือมากกว่าภาพ

6.4 เขียนโดยทำเครื่องหมายคล้ายตัวหนังสือ เด็กพยายามเขียนตัวหนังสือบางตัวคล้ายตัวอักษรบางตัวก็ไม่คล้ายตัวอักษร แต่เป็นรูปร่างตัวอักษรที่เด็กคิดขึ้นมาเอง

6.5 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นมาเอง เด็กอาจเขียนคำที่เขียนขึ้นมาได้แล้ว เช่น ชื่อของตัวเองด้วยการสลบที่ตัวอักษร หรืออาจเขียนตัวอักษรกลับ

6.6 คัดตัวอักษร เด็กอาจคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบตัวหรือบอกข้อความที่ต้องการจะเขียนให้ผู้ใหญ่ช่วยเขียนให้แล้วจึงนำไปลอก บางครั้งอาจเป็นการลอกหมดทุกตัว บางครั้งเป็นการลอกเฉพาะคำที่ต้องการ ไปผสมกับคำที่เขียนได้แล้ว

6.7 เขียนโดยคิดสะกดขึ้นเอง เด็กจะคิดวิธีสะกดขึ้นเองเมื่อเขาไม่ทราบวิธีสะกดแบบผู้ใหญ่ เช่น เด็กเขียน ต ม แทนคำว่าดอกไม้

6.8 เขียนสะกดคำหรือเหมือนกับวิธีสะกดของผู้ใหญ่ เช่น เขียนว่า “ขอบคุณค่ะ”

6.9 โดยผสมพยัญชนะและสระตามเสียงของคำที่เขาพูดหรือได้ยิน

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 179) ได้แบ่งพัฒนาการทางการเขียนของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

เด็ก 2 ขวบ ลากเส้นขยุกขยิก ลากเส้นตามรูปร่างกลมได้ จับดินสอหรือปากกาได้ โดยใช้ทั้งมือจับและทิ้งแขนขยับเขยื้อน จะจัดเขียนจนเต็มหน้ากระดาษพอใจกับรอยจัดเขียนของตน

เด็ก 3 ขวบ ชอบเขียนตัวหนังสือโต ๆ ทุกหนทุกแห่ง ชอบวาดและระบายสี

เด็ก 4 ขวบ จดจำอักษรบางตัวได้รวมทั้งจำชื่อตนเองได้ อาจเขียนชื่อตนเองได้หรือเขียนได้เป็นบางตัว ชอบวาดและระบายสีการวาดรูปคนวาดแค่เป็นเส้นตรงแนวตั้งและร่างแบบหยาบ ๆ แต่วาดรูปวงกลมและสี่เหลี่ยมได้

เด็ก 5 ขวบ เขียนชื่อตนเองได้ การเขียนพยัญชนะ ตัวเลข อาจเขียนไม่เรียงลำดับและบางทีเขียนกลับหัวก็ยังสามารถเขียนตัวเลขได้แต่ไม่เท่ากันและมีขนาดพอดี ๆ จับดินสอปากกาหรือพู่กันได้ดีขึ้น ชอบวาดและระบายสีสามารถวาดภาพที่ยากขึ้นได้ และภาพที่มีความสมบูรณ์

มากขึ้น ชอบเขียนแบบ สามารถวาดรูปสี่เหลี่ยมและวงกลมเข้าด้วยกัน ชอบถามถึงตัวสะกดของคำ

อิลิส (Ellis. 1994 : 277) กล่าวว่า กระบวนการเขียนของเด็ก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนด้วยกันคือ

1. ขั้นก่อนการเริ่มการเขียน (Prewriting) ขั้นนี้เป็นขั้นเตรียมความพร้อมในการเขียนคิดเกี่ยวกับหัวข้อที่จะเขียน ครูสังเกตได้จากสิ่งที่เด็กมักชอบพูดถึง
2. ขั้นร่าง (Drafting) ขั้นนี้มีความสำคัญมาก คือการเปิดโอกาสให้แก่เด็กพูดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาคิดออกแบบที่จะเขียน และร่างงานเขียน
3. ขั้นแก้ไข (Revising) เป็นขั้นเวลาให้เด็กตัดสินใจแก้ไขงานเขียนของตน ครูอาจให้คำแนะนำโดยกระตุ้นให้เด็ก ได้คิดหลายแง่มุม
4. ขั้นปรับปรุง (Editing) เป็นขั้นสุดท้าย เด็กต้องอ่านทบทวน ตรวจสอบตัวสะกด รูปแบบการเขียน เครื่องหมายต่าง ๆ และอื่น ๆ ที่นี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจงานเขียนยิ่งขึ้น

ราตี ทองสวัสดิ์ (2537 : 29) กล่าวว่า การสอนหนังสือในระดับประถมวัยส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะที่ครูเริ่มสอนอ่าน – เขียนเร็ว แต่เด็กมิได้เรียนรู้ไปด้วย การจะเรียนอ่านเขียนได้ช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับพัฒนาการของเด็ก

จากที่นักการศึกษากล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะและการพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัยจะเริ่มจากการวาดรูป เพื่อสื่อความคิดพัฒนามาสู่การขีด ๆ เขียน ๆ การคิดแบบการเขียนของตัวเองขึ้น การคัดลอกตัวอักษรจากแบบเขียนโดยการคิดสะกดขึ้นเองจนกระทั่งสามารถเขียนสะกดได้ถูกต้องตามแบบการเขียนจริงซึ่งจะเหมือนการเขียนของผู้ใหญ่ กระบวนการเขียนของเด็กและผู้ใหญ่จะแตกต่างกันที่วุฒิภาวะพัฒนาการและประสบการณ์

7. แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมการเขียนสำหรับเด็กปฐมวัย

มอร์โรว์ (Morrow. 1993 : 245) กล่าวว่า แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมการเขียนให้กับเด็กปฐมวัยสามารถทำได้ดังนี้

1. ควรจัดสิ่งแวดล้อมให้มีอุปกรณ์ที่หลากหลายสำหรับเด็กได้ฝึกเขียน
2. ควรจัดกิจกรรมที่สนุกสนานให้เด็กได้เข้าร่วม เพราะเด็กจะทำผลงานจากประสบการณ์ที่เขาพอใจ
3. เด็กจะสังเกตการณ์เขียนของผู้ใหญ่เสมอทั้งขณะทำงานและในเวลาว่าง เพราะฉะนั้นผู้ใหญ่ควรทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก
4. เด็กต้องการโอกาสและวัสดุอุปกรณ์ที่จะเขียนด้วยตัวเอง

5. บางครั้งเด็กต้องการความช่วยเหลือในการตัดสินใจที่จะเขียน อย่าปล่อยให้เด็กเขียนคนเดียว

6. เด็กจะให้ความหมายสิ่งที่เขาเขียนขึ้น เช่น ตัวหนังสือ คำ เป็นต้น

7. ในการเขียนของเด็กโดยส่วนมากมักจะมี ความหมายในการสื่อสาร ดังนั้น ต้องให้ความสนใจ

8. เด็กควรได้รับการสนับสนุนในระยะยาวทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อาจจะให้เขียนโดยการให้เขียนบันทึก เขียนบัตรอวยพรในโอกาสต่าง ๆ เขียนคำ เขียนสัญลักษณ์ เขียนประกาศ เขียนเรื่องราวและเขียนหนังสือ เป็นต้น

9. ควรอ่านเรื่องราวที่หลากหลายให้เด็กฟังเพราะอาจเป็นการจดประกาย ความคิดของเด็ก

10. ควรหาโอกาสที่เหมาะสมในการสอนเด็กเขียน

11. ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เขียนคำจากต้นแบบ

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 174 – 175) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมการเขียน ดังต่อไปนี้

1. การฝึกใช้กล้ามเนื้อเล็ก (Small muscles) ได้แก่ การเล่นปักหมุดบนแผ่นป้าย นิเทศ การตัด การต่อภาพ การร้อยลูกปัด การผูกเชือก การรูดชิบ การวาดและการระบายสี

2. การฝึกการเคลื่อนไหวโดยใช้ส่วนของร่างกาย จะช่วยให้เด็กสังเกตได้รู้สึก และ เข้าใจคำว่า สูง ต่ำ และทิศทาง รู้จักรูปปร่างและเส้น (เส้นตรง) การหมุนแขน (วงกลม) การยกขาขึ้นตรงหรือครุอาจให้เด็กเลียนแบบท่าทางตามรูปที่ครูชูให้ดู บัตรควรมี ขนาดใหญ่พอสมควรและมีท่าทาง

3. การฝึกความเข้าใจเรื่อง “ซ้าย ขวา” โดยครูบอกให้เด็กใช้อวัยวะส่วนใดส่วน หนึ่ง

4. เคลื่อนไหว การผูกริบบิ้นหรือกระดิ่งที่ข้อเท้าหรือมือของเด็ก

5. การเล่นเกมที่อาศัยการใช้นิ้วมือ เช่น การต่อบล็อกพลาสติกขนาดเล็ก และขนาดกลาง การใช้แผ่นกระดานแม่เหล็ก

6. การเล่นเกม เช่น เกมปฏิบัติตามคำสั่ง การเล่นเกมที่ต้องอาศัยนิ้วมือ

7. การฝึกเรียงตัวพยัญชนะ ครูแจกซองให้เด็กแต่ละคนเพื่อประสมตัวอักษร ตามชื่อของตนเองหรือแจกตัวเลขให้เรียงก็ได้ ถ้าโรงเรียนมีกระดานและตัวอักษรแม่เหล็กก็สามารถใช้ตัวอักษรหรือตัวเลขเรียงบนกระดานนี้ได้ นอกจากนี้ครูอาจใช้ตัวอักษรที่ทำด้วยไม้

พลาสติกหรือกระดาษแข็งเพื่อให้นักเรียนลากเส้นตามแบบ

8. การเรียงชื่อสิ่งของ ครูจัดสิ่งของให้เรียงจากซ้ายไปขวาหรือจากบนลงล่าง และให้เด็กชี้พร้อมทั้งบอกชื่อสิ่งของนั้นตามลำดับที่วาง

9. การวาดภาพ

9.1 ควรให้เด็กวาดภาพให้เสร็จ อย่างน้อยสักส่วนหนึ่งก็ยั้งดี

9.2 ให้เด็กลากเส้นตามรอยประ

9.3 ให้เด็กเขียนในอากาศ หรือใช้นิ้วจุ่มน้ำแล้วเขียนบนพื้นซีเมนต์

9.4 ให้ลากเส้นต่อภาพให้สมบูรณ์

9.5 การโยงเส้นจับคู่ เช่น ระหว่างแม่กับลูก (ของสัตว์ชนิดต่าง ๆ) รองเท้า

แบบต่าง ๆ

10. การคิดป้ายชื่อ นอกจากเด็กมีป้ายชื่อติดเสื้อแล้ว ครูควรจัดทำป้ายชื่อนักเรียนเพื่อให้เด็กเรียนหยิบไปแขวนบนแผ่นกระดาษซึ่งครูเขียนชื่อศูนย์การเรียนต่าง ๆ ไว้ เด็กจะต้องตัดสินใจก่อนว่าจะเลือกเล่นศูนย์ใดแล้วจึงนำป้ายชื่อตน ไปแขวนหรือถ้ามีป้าย “อาสาสมัครในวันนี้” ก็ให้เด็กนำไปแขวนด้วย

11. ศิลปะ เช่น ให้เด็กละเลงสี และใช้นิ้วเขียน (Finger painting) ลงบนสีเขียว ๆ นั้น หรือเขียนบนทรายการปะเศษกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ เป็นตัวอักษร การขยำกระดาษ การสานกระดาษหรือไหมพรมเล็ก ๆ ก็ได้

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 175) กล่าวว่า ครูควรเขียนชื่อเด็กลงบนมุมซ้ายของแผ่นงานศิลปะและเขียนที่ข้างของของเด็ก เช่น ตู้อีกของ สมุด ฯลฯ เพื่อให้เด็กเรียนรู้ลักษณะอักษรว่าแบบนี้หมายถึงชื่อของตน ครูควรนั่งข้าง ๆ เด็กและเขียนอย่างสวยงามและประณีตเพื่อเป็นแบบอย่างแก่เด็กไม่ควรนั่งตรงข้ามกับเด็กหรือนั่งเงียบ ๆ เพราะเมื่อเด็กมองไปจะเห็นตัวอักษรในอีกรูปแบบหนึ่ง เด็ก ๆ มีความภูมิใจในผลงานของตนและต้องการเห็นชื่อของตนเองปรากฏอยู่บนสิ่งนั้น ถ้าเด็กยังเล็กและเขียนชื่อตนเองไม่ได้ ครูควรเขียนให้และเขียนอย่างสวยงามด้วยส่วนผู้ปกครองควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเขียนของลูก ไม่ว่าจะขยุกขยิกหรือไม่ก็ตามเพราะนั่นคือ พื้นฐานขั้นต้นของการเขียน จัดหากระดาษ ดินสอ ไม้ให้ลูกพร้อมเสมอให้ลูกวาดภาพ พ่อแม่เขียนคำบรรยายตามคำบอกเล่าของลูกช่วยเหลือเมื่อลูกต้องการเขียนจดหมายขึ้นชมลูกเมื่อลูกต้องการขีดเขียน เขียนชื่อลูก (หรือคำอื่น ๆ ที่ลูกสนใจ) ให้ลูกได้เห็น เป็นต้น

พีเตอร์สัน (Peterson. 1996 : 147) กล่าวว่าครูควรเชิญชวนให้เด็กเขียนมากกว่าที่จะยื่นมือเข้าไปช่วยเขียน และควรจัดอุปกรณ์การเขียนให้เด็กสามารถหยิบใช้ได้ง่าย เช่น ในศูนย์การเรียนรู้ที่มีชั้นวางหนังสือ มีกระดาษหลากหลายชนิดทั้งมีเส้นและไม่มีเส้นให้เด็กเลือกใช้จัด เตรียมกรรไกร ปากกา ดินสอและสีดินสอ อาจจะเตรียมซองจดหมาย บัตรเชิญที่ใช้แล้วและพจนานุกรมวางไว้ที่ชั้นหนังสือด้วย พื้นที่ที่ใช้เขียนควรเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับเด็กสามารถที่จะพูดคุยและทำงานได้ มีโต๊ะเก้าอี้สำหรับนั่งเขียนเหมาะสม และพอเพียงกับเด็กครูอาจอ่านเรื่องให้เด็กฟังเพราะประสบการณ์ที่เด็กได้ฟังเด็กสามารถนำมาเขียนได้

พูนสุข บุญยสวัสดิ์ (2532 : 53 – 54) กล่าวว่าครูควรจัดห้องเรียนให้เด็กฝึกเขียนอยู่ในท่าเลที่เงียบสงบไม่มีเสียงอึกทึกหรือผู้คนพลุกพล่าน มีแสงสว่างเพียงพอไม่จ้าเกินไปและควรให้แสงสว่างเข้าทางซ้ายมือของเด็ก หรือจากทางด้านบนมิใช่ส่องทางด้านขวา หรือตรงหน้าของเด็กเพราะจะทำให้เกิดเงามือบังการเขียนของเด็ก แต่ถ้าเด็กถนัดมือซ้ายควรให้แสงสว่างเข้าทางด้านมือขวาของเด็ก

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้นสรุปได้ว่า แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมการเขียนให้แก่เด็กปฐมวัย ทั้งครูและผู้ปกครองร่วมมือกันในการจัดสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กให้ประกอบไปด้วยอุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเขียนอย่างหลากหลาย ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรคำนึงถึงการบูรณาการทักษะการเขียนเข้าด้วยกันเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงในสิ่งแวดล้อมที่มีความหมาย ครูควรจัดให้เด็กมีส่วนร่วม ได้มีโอกาสสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เพื่อพัฒนาเด็กมีคุณสมบัติของการเป็นผู้ส่งสารและรับสารอย่างมีประสิทธิภาพ ควรเป็นตัวอย่งการเขียนที่ดีให้กับเด็กให้แรงเสริมทางบวกพูดคุยซักถามถึงสิ่งที่เด็กเขียน ตอบคำถามเมื่อเด็กสงสัยและประการสำคัญควรเป็นนักสังเกตที่ดีว่าเด็กสนใจอะไร เพื่อที่จะเชิญชวนให้เด็กเขียนเกี่ยวกับสิ่งนั้น

ความหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นสิ่งมีคุณค่าต่อเด็ก และเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ต้องจัดให้กับเด็กเพื่อพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งนักศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

แทนสเลย์ (Tansley. 1960 : 167-172) กล่าวว่า งานสร้างสรรค์ในโรงเรียนเป็นรูปแบบที่ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่สมบูรณ์ ในการพัฒนาความเจริญงอกงามทุกด้าน เช่น พัฒนาการทางอารมณ์ สติปัญญา ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง

ปีเตอร์สัน (Peterson. 1958 : 101) กล่าวว่า เด็กทุกคนต้องการที่จะแสดงออก ทางด้านความคิดและความรู้สึกต่าง ๆ ศิลปะเป็นแนวทางหนึ่งในการแสดงออกของเด็ก ซึ่งเด็ก ต้องการโอกาสที่จะแสดงออก อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึก และความเข้าใจ รวมทั้งบุคลิกภาพและความเป็นอิสระของเด็กออกมาได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ่ายทอดมาจาก ประสบการณ์และจินตนาการของเด็กแต่ละคนนั่นเอง

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 28-29) ได้กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมที่เด็กปฐมวัยสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ ฝึกประสานสัมพันธ์ และส่งเสริม พัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมทั้งช่วยให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดีเกี่ยวกับการกิน เล่น ออกกำลังกาย และพักผ่อนอย่างถูกต้อง

วรภรณ์ รักรวิชัย (2527 : 36) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์ หมายถึงกิจกรรมที่ ส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือและสายตาให้สัมพันธ์ กันเพื่อเตรียมพร้อมด้านการเรียนซึ่งสอดคล้องกับ

เยาวพา เศษะคุปต์ (2528 : 36-38) ทีกกล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อและสามารถใช้ สัมพันธ์กัน เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการเขียน และมีโอกาสพัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่าน

เลิศ อำนันทนะ (2529 : 44) ได้สรุปการสอนศิลปะศึกษาแบบสร้างสรรค์ว่าการ สอนศิลปะศึกษาตามแนวความคิดใหม่ที่ส่งเสริมการแสดงออกทางความคิดริเริ่มและความคิด จินตนาการเพื่อพัฒนาทางสมอง ร่างกาย สังคม และส่งเสริมความเจริญเติบโตทาง อารมณ์ จิตใจ การสอนให้บรรลุถึงความมุ่งหมายของศิลปะศึกษา ครูจำเป็นจะต้องส่งเสริมให้นักเรียน ทุกคนมีการแสดงออกอย่างอิสระเสรี (Free Expression) ด้วยการทดสอบค้นคว้ากับวัสดุานา ชนิดอย่างกว้างขวางที่สุด โดยไม่มีการใช้อำนาจบีบบังคับขู่เข็ญใด ๆ ทั้งสิ้น มิฉะนั้นแล้ว ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะไม่เกิดขึ้น

พรมารินทร์ สุทธจิตตะ (2529 : 24) ยังกล่าวอีกว่า กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เด็ก เกิดการเรียนรู้ได้ดี คือ กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ เพราะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความ สนใจ ความสามารถ และสอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างดี ทั้งยังช่วยให้ กล้ามเนื้อและตาสัมพันธ์กัน ช่วยผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ และส่งเสริมความคิด อิสระ ความคิด จินตนาการการรู้จักการทำงานด้วยตนเอง ฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทั้งความคิดและการกระทำ ซึ่งสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะและยังนำไปสู่การ เขียนต่อไป

กรมวิชาการ (2546 : 50) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมสร้างสรรค์ไว้ว่า กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการโดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก ปะ การตัดปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ

คุณ จีระเดชากุล (2546 : 101) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ คือ สิ่งที่จะช่วยเป็นแนวทางให้เด็กได้แสดงความสามารถ ความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาในรูปของกิจกรรมที่เด็กมีจินตนาการ กิจกรรมเหล่านั้นอาจจะอยู่ในรูปของวัตถุสิ่งของหรือรูปภาพซึ่งเด็กจะใช้ศิลปะเป็นสื่ออธิบายในสิ่งที่เขาได้กระทำ ได้ประดิษฐ์ขึ้นเด็กได้รู้จักค้นคว้า ทดลอง และสื่อความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจ

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก ซึ่งกิจกรรมมีลักษณะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี ช่วยผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาช่วยให้เด็กมีนิสัยรักและรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าแสดงออก มีเหตุผล รู้จักการสังเกต กล้าตัดสินใจ ตลอดจนสามารถคิดปัญหาได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กโดยเฉพาะการส่งเสริมความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ซึ่ง ชัชวาล ช่อไสว (ม.ป.ป. : 3-5) กล่าวว่า วิชาศิลปะเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้เด็กสามารถสร้างภาพได้ตรงความต้องการของตนได้มากเพียงไร จะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและมีความสุข การช่วยให้เด็กมีโอกาสเข้าใจตนเองและเพื่อน ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนว่า ตนชอบอะไรหรือคิดอย่างไร จะช่วยให้เด็กได้คิดว่า เพื่อน ๆ คงมีความต้องการเช่นเดียวกับตน สร้างความเข้าใจร่วมกันและนำมาใช้กับชีวิตจริงได้ (Art is away of understanding and neighbor)

ภรณี คุรุรัตน์ (2535 : 67) อธิบายถึง กิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะว่า เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างยิ่ง กิจกรรมสร้างสรรค์จึงไม่เป็นเพียงแต่ส่งเสริมการประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อ-ตา และการผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ที่อาจมีเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมความคิดอิสระ

ความคิดจินตนาการ ฝึกการรู้จักทำงานด้วยตนเองและฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทั้งทางความคิดและการกระทำ ซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานทางศิลปะและยังนำไปสู่การเรียนรู้เขียน อ่าน อย่างสร้างสรรค์ต่อไป

วิรุณ ตั้งเจริญ (2524 : 93) กล่าวว่ากิจกรรมศิลปะเด็กเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กแสวงหาความสำเร็จในการทำงาน โดยยึดความต้องการและการทำได้ของเด็กเป็นพื้นฐานของกิจกรรม ส่งเสริมให้เด็กรู้จักเลือกสรรและสร้างสรรค์งานด้วยวัสดุต่าง ๆ เป็นการสนองความรู้สึกนึกคิดผ่านวัสดุเหล่านั้น ซึ่งสร้างความประทับใจให้กับคนในขณะปฏิบัติงานและเกิดความภาคภูมิใจที่สามารถสร้างงานได้สำเร็จ

เยวพา เศษะคุปต์ (2542 : 107) มีทัศนคติสอดคล้องกันว่า ศิลปะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาในรูปของภาพหรือสิ่งของที่เด็กสามารถแลเห็นได้ เด็กใช้ศิลปะเพื่อเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึก และคิดออกมาเป็นความคิด ความรู้สึกของตนให้ผู้อื่น และโลกที่อยู่รอบตัวเราเขาเข้าใจได้ นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถในการคิดและใช้จินตนาการ การสังเกตและเพิ่มพูนการรับรู้ที่มีต่อตนเองและผู้อื่น และพัฒนาการความเชื่อมั่นเกี่ยวกับตนเองในการเลือกใช้วัสดุต่าง ๆ ส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อมือ ความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรูปร่าง สี และมีโอกาสพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน พัฒนาทักษะทางสังคมจากการแบ่งปันอุปกรณ์ที่ใช้ แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลทำความสะอาดอุปกรณ์เหล่านั้น

พรมารินทร์ สุทธิจิตตะ (2529 : 24) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถและสอดคล้องกับหลักการพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างดี ทั้งยังช่วยให้กล้ามเนื้อและตาสัมพันธ์กัน ช่วยผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ และส่งเสริมความคิดอิสระความคิดจินตนาการ การรู้จักการทำงานด้วยตนเองฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ทั้งความคิดและการกระทำ ซึ่งสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นศิลปะและนำไปสู่การเรียนรู้เขียนอ่านอีกต่อไป

ราศี ทองสวัสดิ์ และคนอื่นๆ (2529 : 103-104) กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์หรือศิลปะสำหรับเด็ก มิได้มีจุดมุ่งหมายให้เด็กทำงานเพื่อความสวยงามหรือทำให้เหมือนจริง แต่ต้องการช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือให้แข็งแรง การฝึกประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เพื่อเป็นพื้นฐานการเขียนที่ดี ตลอดจนช่วยพัฒนาอารมณ์ จิตใจให้เด็กมีความเพียร อดทน มีสมาธิในการทำงาน และรู้จักรับผิดชอบ การทำงานเป็นกลุ่มช่วยให้เด็กเรียนรู้การเข้าสังคม การแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และส่งเสริมพัฒนาการด้านปัญญา ทำให้เด็กรู้จักคิด มีเหตุผลใน

การทำงาน จึงควรให้กำลังใจในการทำงานกับเด็กอย่างสม่ำเสมอ ให้เด็กเกิดความมั่นใจ กล้าคิด กล้าแสดง ออกอย่างเต็มที่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2531 : 6-15) ได้สรุปถึงประโยชน์ของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ดังนี้

1. เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ มีอิสรภาพในการทำงาน โดยครูวางวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้เด็กสามารถหยิบได้ตามความพอใจ และสามารถแลกเปลี่ยนความคิดของตนกับเพื่อนได้
2. เกิดความพอใจและสนุกสนานในขณะที่ทำงาน เด็ก ๆ ได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกทางความคิด และความสามารถทางสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมให้เขามีกำลังใจ เข้าใจตนเองว่ามีความคิดที่ดีและมีความสามารถหลายอย่าง

นิรมล ตรีธสาร สวัสดิบุตร (2525 : 34) ได้เสนอแนวความคิดไว้ว่าศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่จำเป็นต้องจัดไว้ในหลักสูตรเพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญหลายประการ และการเรียนรู้เหล่านั้นจะช่วยพัฒนานักเรียนให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขและเจริญก้าวหน้า

จงใจ ขจรศิลป์ (2535 : 44) กล่าวว่า ศิลปะมีความสำคัญในกาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็ก และนอกจากจะปลูกฝังความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง อดทนมีสมาธิในการทำงานรู้จักรับผิดชอบส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอีกด้วย ซึ่งการส่งเสริมให้ได้ผลดีนั้น ครูจำเป็นต้องให้อิสระแก่เด็กในการแสดงออกทางความคิด ริเริ่มด้วยตนเองอย่างจริงจัง การพัฒนานั้นจึงจะ
ได้ผล

จากความสำคัญของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สรุปได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ มีอิสรภาพในการทำงาน เกิดความพอใจและสนุกสนานในขณะที่ทำงาน ผ่อนคลายความเครียด ปลูกฝังความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง อดทนมีสมาธิในการทำงานรู้จักรับผิดชอบส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เด็กได้เรียนรู้การเข้าสังคม จากการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักการแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเหตุผลในการทำงานหลักในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมหลักกิจกรรม

หนึ่งในหลาย ๆ กิจกรรมที่ครูจัดให้กับเด็ก ครูต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งการจัดกิจกรรมต้องสอดคล้องกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก การเลือกกิจกรรมควรเลือก กิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน ซึ่ง (จूरรัตน์ บุรินทร์. 2547 : 31) ได้ให้ความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

1. เน้นที่กระบวนการขณะที่เด็กได้ลงมือทำงานศิลปะ ไม่ใช่เน้นที่ผลงานเพราะศิลปะแสดงออกถึงประสบการณ์และความรู้สึกของเด็ก
  2. คำนึงถึงอายุ ความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของเด็ก
  3. ส่งเสริมความคิดริเริ่มและความคิดที่อิสระ
  4. ให้ความสำคัญกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การทำงานอย่างมีอิสระและยืดหยุ่น
  5. ยอมรับอัตราพัฒนาการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กแต่ละคน
- เบญญา แสงมะลิ (2545 : 63-67) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีสิ่งที่ควรคำนึงถึงข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ความสนใจของแต่ละบุคคล ครูควรช่วยเหลือเด็กได้ประสบการณ์ที่เป็นผลสำเร็จตามความต้องการของเด็ก สร้างเสริมเจตคติที่ดีต่อการคิดพลาดและการรู้จักรับผิดชอบในการดูแลรักษาวัสดุพร้อมทั้งสร้างความรู้สึกมั่นคง โดยปล่อยให้เด็กมีอิสระในการคิด จินตนาการ เลือกและตัดสินใจ ครูมีหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำเด็กเมื่อต้องการใช้คำถามกระตุ้นความคิดและให้ความเห็นพ้องในความพยายามที่แท้จริงของเด็ก นอกจากนั้นครูควรมีความเป็นกันเอง จริงใจ และมีความเข้าใจในตัวเด็กด้วย
2. การจัดสถานที่ เวลา และวัสดุให้พอเพียงเหมาะสม เพื่อให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระเมื่อทำงานเป็นกลุ่มเด็ก ๆ บนพื้นโต๊ะ ภายในและภายนอกอาคารเรียนมอบความไว้วางใจแก่เด็กดูแลรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้วัสดุด้วยตนเอง เวลาที่ให้เด็กไม่ควรน้อยเกินไปจนเด็กต้องรีบร้อนในการกระทำ กิจกรรม การสำรวจ การวางแผน การเก็บทำความสะอาด หลังจากการทำงานเสร็จวัสดุที่ใช้ต้องเตรียมไว้หลากหลายชนิดให้เด็กได้เลือกตามความพอใจ และเหมาะสมกับอายุของเด็ก เก็บรักษาง่าย และให้โอกาสเด็กมีประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส

3. การแสดงออกของสร้างสรรค์ เด็กต้องการประสบการณ์ที่สมบูรณ์ เพื่อช่วยกระตุ้นการแสดงออกสร้างสรรค์ ประสบการณ์เริ่มจากการเล่นของเด็กในชีวิตประจำวัน การพูด การสนทนา ความรู้สึกในสิ่งที่เด็กเห็น ช่วยให้เด็กนึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ครูควรสนับสนุนการพูดของเด็ก การแสดงออกทางการกระทำและการแสดงออกโดยการใช้สื่อกลาง

วัสดุเครื่องใช้ทางศิลปะ การทัศนศึกษา เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเสริมการแสดงออกแบบสร้างสรรค์

4. เจตคติของผู้ปกครองที่มีต่อการแสดงออกสร้างสรรค์ของเด็กควรต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองเด็กเข้าใจงานของเด็ก และสามารถเสนอแนะผู้ปกครองในการเลือกวัสดุที่เหมาะสมให้เด็กเมื่ออยู่บ้าน

5. ครูใช้วิธีการสร้างสรรค์สนับสนุนให้เด็กให้เลือกกิจกรรมศิลปะด้วยวิธี ซึ่งเด็กจะแสดงออกหรือกระทำก็ได้ และรวบรวมความคิดหรือวัสดุ วิธีนี้ไม่ได้หมายความว่าเด็กจะกระทำกิจกรรมโดยปราศจากการแนะนำ แต่หมายความว่าเด็กจะตัดสินใจและเลือกด้วยตนเอง กิจกรรมศิลปะควรมีหลายชนิดให้เด็กได้มีโอกาสเลือกในแต่ละวัน

6. ครูวางแผนจัดเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี เด็กมีอิสระในการค้นหาสำรวจและทดลองและเมื่อเด็กรู้สภาพแวดล้อม เด็กก็จะถ่ายทอดสิ่งที่ตนเองรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจ กล้ามเนื้อเล็กกระปรี้กระเปร่าสัมพันธ์ระหว่างมือและตาก็พัฒนาขึ้น มโนภาพเรื่องรูปทรง สี เจริญเติบโตขึ้น การที่เด็กได้เล่นร่วมกับเพื่อน พุดสนทนา แลกเปลี่ยนสิ่งของ รับผิดชอบร่วมกัน การรอคอย ตามลำดับ ช่วยเสริมสร้างความพร้อมทางอารมณ์ และสังคมแก่เด็ก

7. ครูต้องรวบรวมหลักฐานเพื่อจุดมุ่งหมายในการวัดผล

เลิศ อานันทนนะ (2535 : 57) กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมศิลปะที่ดี จะต้องมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างเสรี ไม่ยึดติดกับผลงานสำเร็จรูปมีโอกาสสำรวจ ทดลองค้นคว้า ด้วยวัสดุนานาชนิดอย่างอิสระปราศจากการออกคำสั่ง ดังนั้นหลักในการจัดกิจกรรมควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศให้น่าสนใจ สนุกสนาน
2. กำหนดกิจกรรมให้มีการแสดงออกอย่างอิสระ ในขณะที่เลือกได้ตามความสนใจหรือยืดหยุ่นได้และง่าย
3. จัดแบ่งพื้นที่ให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ มีบรรยากาศที่ยั่วเย้า และท้าทาย
4. ครูผู้สอนควรใช้คำพูดยั่วเย้า และท้าทายแทนการออกคำสั่งให้เด็กทำตาม
5. ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ โดยการสำรวจ ทดลอง และค้นคว้าด้วยตนเอง
6. ในบางกิจกรรมที่จำเป็นต้องแสดงการสาธิตให้เด็ก ๆ ดูเป็นแนวทาง ควรเสนอแนะให้พ่อก็คความเข้าใจและเปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติตามความคิดของตน
7. ก่อนลงมือปฏิบัติงานศิลปะ ควรแนะนำให้เด็กสวมเสื้อกันเปื้อน ซึ่งอาจเป็นเสื้อผ้าเก่า ๆ ของพ่อแม่ และชักให้สะอาดภายหลังใช้แล้ว

เกศินี นิสัยเจริญ (2527 : 5-6) ได้กล่าวเสนอแนะไว้ว่าครูควรมีการเตรียมการทั้งตัวครู ผู้เรียน และวัสดุอุปกรณ์ดังนี้

การเตรียมตัวผู้สอนหรือครู ควรเป็นผู้มีความกระตือรือร้น รักการสอน การศึกษาค้นคว้าหาความชำนาญในกิจกรรม ควรรู้ว่าจะสอนอะไรให้สอดคล้องกับวัย และวุฒิภาวะของผู้เรียน ควรใช้เนื้อหาใด และใช้สื่อการสอนอย่างไรจึงจะเหมาะสม

การเตรียมตัวผู้เรียน เนื่องจากเด็กแต่ละวัยมีพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไม่เท่าเทียมกัน แม้แต่เด็กในวัยเดียวกันก็มีวุฒิภาวะต่างกัน การจัดกิจกรรมจึงต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ โดยเฉพาะกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะเกี่ยวกับมือ และสายตาที่สัมพันธ์กัน จึงควรศึกษาพัฒนาการเด็กที่อยู่ในห้องเรียนควบคู่กันไปด้วย

การเตรียมสื่อการเรียนการสอน (วัสดุอุปกรณ์) สื่อการเรียนการสอนมีอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง และมีหลายชนิด ครูต้องพิจารณาเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมและวัยของเด็ก และที่สำคัญที่สุด สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ควรเป็นสื่อที่หาง่าย และมีราคาถูก

พระพงษ์ กุลพิศาล (2538 : 37-38) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 5-6 ขวบ ควรมีลักษณะที่แยกออกมาเด่นชัดมีกระบวนการและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน กิจกรรมก่อให้เกิดการทำงานที่ประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ประสบการณ์ตรงจากนอกห้องเรียน หลีกเลียงกิจกรรมที่มีผลงานเหมือนกันทั้งห้อง อีสาระในการทำงานตามความพอใจของเด็ก โดยไม่กำหนดพื้นที่อย่างเข้มงวด และให้เด็กได้ทำงานเป็นกลุ่มบ้าง ครูจะต้องแสดงความรัก ความห่วงใย และพยายามใช้คำพูดที่กระตุ้นจินตนาการของเด็ก

กรมวิชาการ (2546 : 50) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ควรจัดให้กับเด็กทุกวัน โดยอาจจัดวันละ 3-5 กิจกรรม ให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1-2 กิจกรรม ตามความสนใจ จึงได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ควรพยายามหาวัสดุในท้องถิ่น มาใช้ก่อนเป็นอันดับแรก
2. ก่อนให้เด็กทำกิจกรรมต้องอธิบายวิธีใช้วัสดุที่ถูกต้องให้เด็กทราบพร้อมทั้งสาธิตให้เด็กดูจนเข้าใจ
3. ให้เด็กทำกิจกรรมสร้างสรรค์ประเภทใดประเภทหนึ่ง ร่วมกันในกลุ่มย่อย เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักการวางแผน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

4. แสดงความสนใจในงานของเด็กทุกคน ไม่ควรมองผลงานเด็กด้วยความขบขัน และแต่ละคนหมุนเวียนจัดแสดงป้ายนิเทศหากพบว่าเด็กคนใดสนใจทำกิจกรรมอย่างเดียว ตลอดเวลา ควรกระตุ้นเร้าและจูงใจให้เด็กเปลี่ยนทำกิจกรรมอื่นบ้าง

5. หากพบว่าเด็กคนใดสนใจทำกิจกรรมอย่างเดียวตลอดเวลา ควรกระตุ้นเร้าและจูงใจให้เด็กเปลี่ยนทำกิจกรรมอื่นบ้าง เพราะกิจกรรมสร้างสรรค์แต่ละประเภทพัฒนาเด็ก แต่ละด้านแตกต่างกัน และเมื่อเด็กทำตามที่แนะนำได้ควรให้แรงเสริมทุกครั้ง

6. เก็บผลงานชิ้นที่แสดงความก้าวหน้า ของเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อเป็นข้อสังเกต พัฒนาเด็ก

กฤษยา ตันติผลาชีวะ (2547 : 189) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นพบ และได้ทดลองกับสื่ออุปกรณ์ทางศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาการคิดรวบยอดทางพื้นฐานวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ จากการสังเกต และประเมินภาพ การจัดกิจกรรมศิลปะควรแนะนำหรือบอกเด็กเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ให้เด็กค้นพบกระบวนการทางศิลปะด้วยตนเอง โดยให้เด็กค้นคว้าอย่างกว้างขวางจากอุปกรณ์ที่หลากหลาย ให้โอกาสแก่เด็กในการทำงานตามความพอใจและเป็นอิสระ ครูต้องกระตุ้นจินตนาการของเด็ก พร้อมกับการสนับสนุนให้เด็กแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยหลีกเลี่ยงให้เด็กลอกเลียน หรือวาดภาพระบายสีจากสมุดภาพ เพราะเท่ากับเป็นการกักความคิดเด็ก

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า หลักในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งสำคัญ เปรียบเสมือนหัวใจของการจัดกิจกรรมที่ครูและผู้เกี่ยวข้องจะนำไปใช้กับเด็ก การจัดจึงต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ และจัดให้เหมาะสม สอดคล้องกับวัยความสนใจ ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในความคิด การแสดงออก ได้ทดลอง ค้นคว้า ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองผ่านการเล่น และมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อวัสดุที่หลากหลายและเหมาะสมกับเด็ก

องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 21) ที่อธิบายถึงองค์ประกอบสำคัญในการจัดกิจกรรมว่า การจัดกิจกรรมเป็นหัวใจสำคัญ ก่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ มีองค์ประกอบดังนี้

1. วัสดุอุปกรณ์ (Materials)
2. การได้จับต้อง สัมผัสกระทำกับสื่อวัสดุเครื่องเล่น (Manipulation)

3. การให้เด็กเลือกทำกิจกรรมสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง (Choices)
4. การให้เด็กมีโอกาสที่จะบอกเล่ารายงานถึงสิ่งที่เขาต้องการทำและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อน ๆ และครู (Words)
5. การให้เด็กได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากครู (Support) ครูต้องใช้เทคนิคกระบวนการอันหลากหลาย เพื่อสนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรม มีความพยายามทำกิจกรรมเราให้เสี่ยงทดลองทำกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถของเด็ก

วีรณ ตั้งเจริญ (2536 : 244-245) กล่าวว่า การเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็ก จำเป็นต้องประกอบด้วยปัจจัยหลายอย่างที่สร้างเสริมให้เกิดคุณค่าขึ้น ปัจจัยแรก ความพร้อมในตัวผู้เรียนซึ่งความพร้อมรวมถึงความพร้อมทางวุฒิภาวะ ความพร้อมทางด้านประสบการณ์ ความพร้อมทางด้านวัสดุอุปกรณ์ ความพร้อมต่าง ๆ นี้ จะช่วยเกื้อหนุนให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสอนศิลปะจะต้องพิจารณาถึงกิจกรรมศิลปะ สื่อการสอน กระบวนการสอน ในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะที่เปิดโอกาสให้เด็กทำงานร่วมกัน ปรึกษาหารือช่วยเหลือกันยังเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน ในการจัดกิจกรรมศิลปะต้องมีบริเวณปฏิบัติงานที่สะดวก สำหรับการงานร่วมกัน และบรรยากาศที่มีเสรีภาพ

เพ็ญทิพา อ่วมมณี (2547 : 38) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้นประกอบด้วย ประการแรกความพร้อมในตัวผู้เรียน ซึ่งควรพิจารณาถึงวุฒิภาวะของผู้เรียน รวมถึงสิ่งแวดล้อมภายในชั้นเรียนและประสบการณ์ทางการศึกษา ประการที่สอง กิจกรรมทางศิลปะ ซึ่งควรคำนึงถึงการที่เด็กได้มีโอกาสเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ได้ลงมือกระทำกับสื่อ วัสดุ และได้มีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อน ครู มีโอกาสพูดเกี่ยวกับงานหรือกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติ นอกจากนั้น อีกประการที่สำคัญ คือการที่เด็กได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือจากครู โดยสนับสนุนให้เด็กได้ทำกิจกรรม ให้เด็กแสดงออกถึงความต้องการของตนเอง และได้รับการพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กได้คตินั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งเปรียบเหมือนกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมให้เกิดการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตพร้อมกับมีพัฒนาการที่ดีในทุกด้าน เพื่อเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ในวัยต่อไปซึ่งกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับเด็กและเพิ่มพูนประสบการณ์แก่เด็กนั้น สามารถจัดได้อย่างหลากหลาย และมีความแปลกใหม่มากมาย

สรุปได้ว่าองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็ก

ปฐมวัยนั้นประกอบด้วย

1. ตัวผู้เรียนซึ่งรวมไปถึงความพร้อมทางวุฒิภาวะของเด็กด้วย
2. วัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน
3. กิจกรรมทางศิลปะ สื่อการสอน กระบวนการสอน และในการปฏิบัติ

กิจกรรมควรเปิดโอกาสให้เด็กทำงานร่วมกันปรึกษาหารือช่วยเหลือกัน

4. ครูควรให้การสนับสนุนได้แสดงออกถึงความต้องการของตนเองเจริญเติบโตพร้อมกับมีพัฒนาการที่ดีในทุกด้าน เพื่อเป็นพื้นฐานที่เรียนรู้ในวัยต่อไปองค์ประกอบที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเปรียบเสมือนกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กให้

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมทางศิลปะที่เหมาะสมให้กับเด็กควรคำนึงถึงตัวเด็ก และการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีอิสระในการทดลองค้นคว้า และสามารถถ่ายทอดสื่อสารสิ่งที่ทดลองกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสี รูปทรง ซึ่งจะเป็พื้นฐานต่อการเตรียมความพร้อมในการอ่านและยังได้มีโอกาสพัฒนาทางสังคม การแลกเปลี่ยนวัสดุ อุปกรณ์ หมุนเวียนกันรับผิดชอบในการใช้และเก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ มีผู้ให้แนวคิดดังนี้

แฮมมอนด์ (Ham mond. 1976 : 275-282) ได้สรุปกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ควรจัดให้กับเด็กเอาไว้ดังนี้

1. การปั้น
2. การประดิษฐ์
3. การฉีก -ตัด-ปะ
4. การระบายสี
5. การวาดภาพด้วยนิ้วมือ
6. การเล่นบล็อก
7. การวาดภาพด้วยทราย
8. การวาดภาพด้วยฟองสบู่

ชัยณรงค์ เจริญพานิชกุล (2533 : 7) กล่าวว่ากิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนแบ่งออกเป็น 5 สาขาใหญ่ ๆ คือ

1. กิจกรรมวาดเส้น (Drawing)

2. กิจกรรมระบายสี (Painting)
3. กิจกรรมภาพพิมพ์ (Print making)
4. กิจกรรมการประดิษฐ์ตกแต่ง Crafts

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 29-31) กล่าวว่า กิจกรรมที่จัดให้กับเด็ก การวาดภาพระบายสี ได้แก่ การวาดภาพโดยเสรี การป่ายสีด้วยพู่กัน การระบายสีเทียนในวิธีการต่าง ๆ หรือระบายสีตามรูปทรง เรื่องราวที่กำหนด และพาเด็กออกไปนอกสถานที่แล้วกลับมาเขียนภาพเป็นต้น

การทดลองเกี่ยวกับสี ได้แก่ การละเลงสี หยดสี ทาสี เป่าสี ผสมสี โรยสีและกลิ้งสีเป็นต้น

การพิมพ์ภาพ ได้แก่ พิมพ์ภาพด้วยวัสดุ แม่พิมพ์ทรายาง หรือส่วนต่างๆ ของช่วงแขนและการพิมพ์ภาพลายนูน โดยใช้ดินสอสี เป็นต้น

การปั้น ได้แก่ การปั้นด้วยแป้ง ดินเหนียว ดินน้ำมัน ให้เป็นรูปทรงปั้นเป็นเรื่องราวปั้นเป็นขนม ปั้นตามใจชอบ และการเล่นก้อนทราย

การพับ ฉีก ปะ ได้แก่ การฉีกหรือตัดปะเป็นเรื่องราวต่างๆ การพับหรือม้วนกระดาษเป็นรูปทรงต่างๆ แล้วนำมาประดิษฐ์ สิ่งต่างๆ และการพับผ้าเช็ดหน้า ใบตอง ใบมะพร้าว ตามใจชอบ เป็นต้น

การประดิษฐ์ ได้แก่ การประดิษฐ์ภาพเครื่องห้อยแขวน ประดิษฐ์ของเล่นของใช้ การร้อยวัสดุต่างๆ การเย็บหรือการสาน เป็นต้น

การเขียนภาพผนัง โดยใช้กระดาษต่อกันเป็นแผ่นใหญ่ และให้เด็กช่วยกันเขียนภาพตามความมุ่งหมาย

ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2533 : 51) ได้แบ่งกิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมสำหรับเด็กเป็น 5 สาขาใหญ่ๆ คือ

1. กิจกรรมวาดเส้น (Drawing) การวาดเส้นเป็นภาพที่เกิดจากการขีดเขียนวัสดุบางชนิดลงในกระดาษ โดยแสดงลักษณะเป็นเส้น
2. กิจกรรมระบายสี (Painting) เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางกล้ามเนื้อนิ้วมือกับสายตา มีลักษณะต่างๆ พู่กันเป็นอุปกรณ์
3. กิจกรรมภาพพิมพ์ (Print making) กรรมวิธีทางภาพพิมพ์มีหลายวิธี แต่ที่เหมาะสมสำหรับเด็กๆ คือ การพิมพ์จากแม่พิมพ์นูน ใช้สีทาด้านหลังของวัสดุแล้วนำมาประทับลงบนกระดาษจะได้ภาพพิมพ์เกิดขึ้น
4. กิจกรรมประติมากรรม (Sculpture) ที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก ๆ ก็คงเป็นงานดินเท่านั้น นอกนั้นก็ยังมีบ้างแต่ไม่เด่นชัด เช่น ประติมากรรมประกอบกล่องกระดาษ

ประติมากรรมประกอบเศษไม้

5. กิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง (Crafts) หมายถึง กิจกรรมที่ครอบคลุมกว้างขวางมาก เช่น การทำภาพประดิษฐ์ ทำหน้ากาก หุ่น การถักทอไหมพรมด้วยนึ่งมืออย่างง่าย ๆ เป็นงานที่เน้นให้เด็กเรียนรู้การทำงานที่มีกระบวนการ หรือมีขั้นตอนด้วย

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่จัดให้กับเด็กได้นั้นมีหลายกิจกรรมซึ่งกิจกรรมที่จัดให้เด็กล้วนเป็นกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระตามความพอใจความคิดและจินตนาการ รู้จักการคิดแก้ปัญหา นอกจากนั้นยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาเด็กทุกด้านไปตามวัยอย่างเต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคนซึ่งกิจกรรมการพิมพ์ภาพเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เด็กได้มีโอกาสใช้ความคิด การสื่อความหมาย และสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะในรูปแบบที่ต้องการ อันจะนำไปสู่ประสบการณ์พื้นฐานด้านภาษาและการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ของเด็กต่อไป

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่ม

1. ความหมายของการทำงานกลุ่ม

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายการทำงานกลุ่มไว้ต่าง ๆ ดังนี้

ชูศักดิ์ สิงห์อุตร (2532 : 35-36) กล่าวว่าการทำงานเป็นกลุ่มเป็นการมุ่งประสานที่จะให้เกิดพลังร่วมของกลุ่มโดยมีเป้าหมายของกลุ่มเป็นหลัก สมาชิกทุกคนในกลุ่มจึงมีความสำคัญในอันที่จะผลักดันให้งานบรรลุเป้าหมายเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงต้องมีความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมและท่าทีของบุคคลในกลุ่มร่วมปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ชุติมา มาลัย (2538 : 37) ให้ความหมายการทำงานกลุ่มว่า หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป มารวมกันปฏิบัติหน้าที่โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน มีการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน วางแผน สนับสนุนกันทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

สุภาพร อัคราวัฒนา (2541 : 17) ได้ให้ความหมายของการทำงานกลุ่มว่า หมายถึง การทำงานร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์กัน มีความสามัคคีผูกพัน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ช่วยกันแก้ปัญหาเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุป การทำงานกลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มารวมกันปฏิบัติหน้าที่โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน สมาชิกภายในกลุ่มมีความสัมพันธ์กัน ติดต่อสื่อสารกัน มีความสามัคคีกัน ความผูกพัน เป็นประโยชน์ในการทำงานร่วมกัน ช่วยกันแก้ปัญหาเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2. ลักษณะของกลุ่มที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ผกา บุญเรือง (2525 : 62-63) กล่าวว่าแมคเกรเกอร์ เป็นผู้ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. บรรยากาศภายในกลุ่มเป็นกันเอง ไม่ใช่เป็นทางการหรือมีระเบียบจัดมากนัก
2. สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมกิจกรรมทุกอย่างของกลุ่ม แต่สิ่งนี้ต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมแต่ละอย่างด้วย
3. จุดมุ่งหมายของกลุ่มต้องชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่มควรจะให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนออกคำติชมหรือความคิดเห็นจนกระทั่งทุก ๆ คนยอมรับจุดประสงค์ร่วมของกลุ่ม
4. สมาชิกจำเป็นต้องฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทุกคนมีความออกความเห็นได้และไม่ว่าจะมาจากบุคคลใด ควรได้รับการฟังเท่าเทียมกัน อย่าดูถูกความคิดสมาชิกคนใดจนกระทั่งไม่มีใครกล้าออกความคิดเห็น
5. ความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็นต้องเกิดขึ้นเป็นธรรมดา กลุ่มควรจะได้รับรู้ถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นพยายามศึกษาหาสาเหตุอย่างรอบคอบ พยายามหาหนทางแก้ไขแทนที่จะปกปิดซ่อนเร้น หรือทำเป็นว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้นกับกลุ่ม
6. การตัดสินใจทุกอย่างควรเป็นมติเอกฉันท์ ที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกไม่ควรใช้วิธีโหวตขอความเห็นจากสมาชิกส่วนใหญ่ เพราะแสดงว่ายังมีบางคนที่ยังไม่เห็นด้วยกับการกระทำของกลุ่ม
7. การวิพากษ์วิจารณ์ควรกระทำบ่อยครั้ง ตรงไปตรงมา แต่ควรจะเป็นในลักษณะที่ไม่รุนแรง
8. ทุกคนควรมีสิทธิที่จะแสดงความรู้สึกได้อย่างเปิดเผย ไม่ว่าจะเป็นการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดหรือการปฏิบัติงานของกลุ่ม
9. เมื่อกลุ่มตกลงใจจะทำกิจกรรมใด สมาชิกจะรู้จักหน้าที่และยอมรับปฏิบัติเพื่อให้ถึงจุดประสงค์ของกลุ่ม
10. ผู้นำกลุ่มต้องไม่ใช่ผู้เผด็จการหรือยอมทุกอย่าง มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามสถานการณ์สิ่งสำคัญคือสมาชิกในกลุ่มควรพยายามทำงานให้บรรลุถึงจุดหมายไม่ใช่อยู่ที่ใครจะมาเป็นผู้นำ
11. กลุ่มจะต้องรับผิดชอบร่วมกันและรับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่ม

สรุปได้ว่า ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพจะต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศที่เป็นกันเอง สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นและมีมติเอกฉันท์ โดยผู้นำต้องมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย จะทำให้กลุ่มมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพได้ และที่สำคัญที่สุด ซึ่งจะทำให้กลุ่มดำเนินงานลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ คือการตั้งจุดมุ่งหมายของกลุ่มให้ชัดเจนจะต้องใช้การวางแผนทำงานเป็นขั้นแรกที่ตั้งจุดมุ่งหมายร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและประเมินผลทบทวน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางแผนไว้

3. ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

ได้มีผู้เสนอทฤษฎีการทำงานกลุ่มไว้ ดังต่อไปนี้

3.1 ทฤษฎีการทำงานร่วมกันของ George Homans พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 : 46) กล่าวถึง Homans ผู้ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน โดยอธิบายถึงหลักสำคัญของทฤษฎีนี้ไว้ว่า การทำงานร่วมกัน เป็นทีมจะต้องประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ อันเป็นพื้นฐานสำคัญ 3 ประการคือ

3.1.1 กิจกรรม

3.1.2 การกระทำ

3.1.3 ความรู้สึก

Homans เชื่อว่าองค์ประกอบทั้งสามเกี่ยวโยงกันและกันอยู่เสมอ ถ้าสมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากเท่าไร พฤติกรรมและความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกมากขึ้นตามมาด้วย เพราะสมาชิกในกลุ่มมิใช่เพียงแค่ทำงานใกล้ชิดกันเท่านั้นแต่ยังมีการพูดจาติดต่อสื่อสารกัน ปรีกษาหรือ ประสานงาน ช่วยเหลือเกื้อกูล ตัดสินใจร่วมกันและมุ่งความสำเร็จในงาน โดยมีเป้าหมายเดียวกันดังนั้นความเกี่ยวพันของสมาชิกในกลุ่มเมื่อร่วมกันจึงมีพลังสูงมาก

3.2 ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน (Grid of work) พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542 : 46-47) ได้กล่าวถึงผู้พัฒนาทฤษฎีนี้คือ Blake และ Mouton ได้พัฒนาทฤษฎีตาข่าย การปฏิบัติงาน โดยมีความเห็นว่าการทำงานเป็นทีมนั้น ต้องมุ่งให้ได้ทั้งผลงานและความร่วมมือของสมาชิกในทีมงาน หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้มีเชื่อว่า คนเราต้องทำงานให้ได้ผลงาน และต้องการมีส่วนร่วม ในงานที่เขารับผิดชอบ ซึ่งการที่ทำให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมต้องสร้างบรรยากาศของการยอมรับเพื่อสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นในการทำงานร่วมกันเพราะทฤษฎีนี้เชื่อมั่นว่าผลงานที่เกิดขึ้นย่อมมาจากบูรณาการ ซึ่งหมายถึง การประสมประสานความต้องการขององค์การและของสมาชิกเข้าด้วยกัน แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้คือ

3.2.1 กลุ่มแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งมีบุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะตัว ได้แก่ สติปัญญา ทักษะ และบุคลิกภาพ เป็นต้น

3.2.2 กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเฉพาะกลุ่ม หรือสามารถเฉพาะที่ได้รับจากคุณสมบัติเฉพาะตัวของสมาชิกที่รวมเป็นกลุ่ม ซึ่งส่งผลให้แต่ละกลุ่มมีลักษณะแตกต่างกันออกไป บุคลิกภาพของกลุ่มพิจารณาได้จากความสามารถของกลุ่มที่แสดงออก พฤติกรรมโดยรวมของสมาชิกตลอดถึงการตัดสินใจ และการแสดงออกของสมาชิก

3.3 ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Theory of group achievement) ที่ศินาแจมมณี (2545 : 8-9) ได้กล่าวถึงทฤษฎีนี้ว่า ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดย Stogdill โดยได้รวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการทำงานร่วมกัน และสร้างเป็นทฤษฎีขึ้นเรียกว่า ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม โดยอธิบายว่าองค์ประกอบสำคัญของการทำงานเป็นทีมมี 3 ประการคือ

3.3.1 การลงทุนของสมาชิก (Member Input) เมื่อบุคคลมารวมกลุ่มกันต่างคนต่างแสดงออกและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมทั้งคาดหวังการตอบสนองตามความคิดเห็นและความเข้าใจของตน ซึ่งการกระทำต่าง ๆ ของสมาชิกกลุ่มถือเป็นการลงทุนของสมาชิก

3.3.2 โครงสร้างและผลสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม

1) โครงสร้างอย่างเป็นทางการ (Formal structure) คือสิ่งที่คาดหวังจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น การกำหนดตำแหน่งให้สมาชิกแต่ละคนให้มีฐานะ (Status) และหน้าที่ (Function) ตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้สมาชิกกระทำและตอบสนองตามที่คาดหวังไว้และทำให้ผลของการทำงานเป็นจริงขึ้นมาได้

2) โครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิก (Role structure) คือ โครงสร้างของกลุ่มที่เชื่อว่าจะมีอยู่ภายในตัวสมาชิกแต่ละคน สมาชิกแต่ละคนจะมีอิสระที่จะแสดงบทบาทของตนได้อย่างเต็มที่ บทบาทที่กล่าวถึงได้แก่ ความรับผิดชอบ (Responsibility) และอำนาจ (Authority) ในการทำตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3) ผลงานของกลุ่ม (Group outputs) หรือสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Group Achievement) หมายถึงผลที่ได้จากการลงทุนของสมาชิกซึ่งได้แก่การแสดงออก การปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังผลโดยผ่านการแสดงออกตามโครงสร้าง และการกระทำของกลุ่ม ผลที่ได้รับมี 3 ประการคือ

(1) ผลของการทำงาน (Productivity) ซึ่งเกิดจากความคาดหวังหรือจุดมุ่งหมาย และการกระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

(2) ขวัญกำลังใจของกลุ่ม (Group morale) หากกลุ่มมีโครงสร้างและ
ขบวนการที่ดีขวัญกำลังใจของกลุ่มจะมีมากขึ้น

(3) ความสามัคคี หรือการยึดเหนี่ยวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นผลที่เกิดจาก
ความพึงพอใจของสมาชิกในการทำงานร่วมกัน

จากทฤษฎีการทำงานกลุ่ม ที่นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ พอสรุปได้ว่าการ
ทำงานการเรียนรู้ลักษณะกลุ่มนั้น ส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงาน เป็นประโยชน์ในด้าน
เสริมสร้างความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ

4. ประโยชน์ของการทำงานกลุ่ม

ทิสนา แคมมณี และคณะ (2536 : 80) กล่าวถึงการให้โอกาสเด็กเล่นและทำ
กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะเด็กด้วยกัน เด็กจะเกิดการเรียนรู้ทักษะทางสังคมในการ
อยู่ร่วมกับผู้อื่น เด็กได้รับการถ่ายทอดด้านมารยาทและกติกาทักษะทางสังคม เกิดสำนึกความ
รับผิดชอบต่อสมาชิกอื่น ๆ ในสังคม

ภณิดา มาประเสริฐ (2537 : 50-51) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการทำงานกลุ่มที่
มีต่อการสอนไว้ดังนี้

1. นักเรียนต้องทำงานด้วยตนเอง จึงลดการพึ่งพาครู โดยเฉพาะการใช้ครูเป็น
แหล่งข้อมูล
2. การทำงานด้วยกลุ่มคนขนาดเล็ก ทำให้สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการ
ทำงานอย่างจริงจังนักเรียนเข้าร่วมในกลุ่มย่อย จึงได้ฝึกทักษะทางวิชาการและพัฒนาระบวน
การตัดสินใจ
3. การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้นักเรียนได้พัฒนากระบวนการคิดมากกว่าการ
คิดอยู่ตามลำพัง
4. ได้พัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ
5. การทำงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองมาก
ขึ้นเคารพตนเองและมองภาพตนเองดีขึ้น

สิริวรรณ ศรีพหล และ พันทิพา อุทัยสุข (2540 : 148) ได้กล่าวถึงการทำงานเป็น
กลุ่มพอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและ
ถูกต้องเกี่ยวกับการทำงานเป็นกลุ่มจึงจะประสบความสำเร็จ มนุษย์เราจะทำงาน โดยลำพังเสมอ
ไปไม่ได้

2. เป็นการฝึกให้ทัศนคติแก่นักเรียนว่าบุคคลอื่น ๆ มีค่าเสมอกันต้องยอมรับและเคารพความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ทั้งในด้านความคิดเห็นและการกระทำโดยไม่มียึดถือหรือมองตนเองเป็นศูนย์กลาง

3. เป็นการฝึกให้นักเรียนเข้าใจและเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาททั้งของตนเองและสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ เช่น บทบาทการเป็นผู้นำ หรือบทบาทในการเป็นผู้ตาม เป็นต้น

4. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะทางด้านสังคม หรือการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น

5. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพราะการเป็นสมาชิกของกลุ่มย่อมได้รับมอบหมายงานให้ปฏิบัติทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง

6. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการคิดร่วมกับกลุ่ม เช่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ เป็นต้น

7. เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ เพื่อเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เช่น การยอมรับ และปฏิบัติตามมติของกลุ่ม เป็นต้น

8. เป็นการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีทางความเป็นประชาธิปไตยทั้งในด้านความคิดเห็นและการกระทำร่วมกัน

9. ช่วยทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้รู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีความสำคัญต่อกลุ่ม เช่น การที่กลุ่มยอมรับความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้เพื่อนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เป็นต้น ความภาคภูมิใจนี้เอง เป็นแรงผลักดันให้นักเรียนเป็นคนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าพูด กล้าคิด ตัดสินใจ ทักษะดังกล่าวจะทำให้เกิดความมั่นใจต่อมา

10. สร้างความนิยมในเรื่องความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น

หุททัย อติชาติพงศ์ (ม.ป.ป. : 13-14) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการทำงานกลุ่มไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เข้าใจขบวนการทำงานร่วมกัน และนำไปประยุกต์ใช้กับเพื่อนร่วมงานและนักเรียนในการแนะแนวหมู่

2. ช่วยให้รู้จักเลือก รู้จักวางจุดหมาย และการเสนอแนะ ตลอดจนการประเมินผลการแก้ปัญหาใน โครงการที่กระทำ และความสามารถดำเนินการตามโครงการต่อไปได้

3. ช่วยให้สมาชิกเกิดความรู้สึกไวต่อปฏิกริยาโต้ตอบภายในกลุ่ม เพื่อเขาจะได้

รับรู้ในเรื่องความรับผิดชอบของหัวหน้า ของสมาชิกดีขึ้น การโต้ตอบอย่างดี จะช่วยให้กลุ่มพัฒนาอย่างกว้างขวาง และได้แหล่งความรู้ของแต่ละคนในกลุ่มที่แสดงออกมา

4. ช่วยให้คุณพัฒนาได้ทั้งความรู้และทักษะในสังคมประชาธิปไตย เมื่อใช้หลักของพลังกลุ่มช่วยทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ คือ

4.1 เพิ่มกลไกในด้านความรู้ดีของสมาชิกว่าอะไรกำลังเกิดขึ้นในกลุ่ม และกระตุ้นให้เขาปรารถนารับหน้าที่หัวหน้า และหน้าที่ของสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ช่วยให้ผู้สมาชิกรู้จักปลดปล่อยแหล่งความรู้ในตัวเขาออกมาให้มากยิ่งขึ้นภายในกลุ่ม

4.3 ทำให้หัวหน้ารู้สึกรับผิดชอบมากขึ้นในการช่วยให้กลุ่มพัฒนา จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ประโยชน์การทำงานกลุ่ม ทำให้นักเรียนมีโอกาสอภิปราย และแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม ทำให้เกิดบรรยากาศของการให้ความช่วยเหลือ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการแก้ปัญหา การตัดสินใจในการทำงานกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน

กระบวนการกลุ่ม

กลุ่มสัมพันธ์ หรือ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ พลังกลุ่ม หรือ พลวัต เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในความหมายซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Group Dynamics” หรือ “Group Process” ซึ่งมีการศึกษาให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

1. ความหมายของกระบวนการกลุ่ม

วัตนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 43) ให้ความหมายกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ คือ วิธีการสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในทุก ๆ องค์ประกอบซึ่งจะอำนวยให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนและแบ่งปันประสบการณ์ได้สะท้อนความคิดและอภิปราย สรุปความคิดรวบยอด ได้ทดลองหรือประยุกต์แนวคิด และช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมสูงสุดและให้บรรลุผลงานสูงสุด

ทิตนา แคมมณี (2545 : 138) ให้ความหมายกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ คือ การศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อปฏิบัติงานอย่างหนึ่งให้บรรลุเป้าหมาย การปฏิบัติงานจะเป็นไปในทิศใดนั้นขึ้นอยู่กับพลังผลักดันที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบและปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องเจตคติ พฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สวิตซ์ มลค่าและอรรถัย มูลค่า (2545 : 124) ได้ให้ความหมายกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึงกระบวนการเรียนได้รับความรู้จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มก็มีอิทธิพล และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน

เดวิส (Davis. 1967 : 405) ได้ให้ความหมายกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์กัน มีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด โดยทั่วไปกลุ่มจะมีความหมายที่นอกเหนือไปจากการที่คนเรายู่ร่วมกันอย่างธรรมดา

ชมัค (Schmuck. 2001 : 25-26) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ว่าเป็นการทำงานร่วมกันในกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและสมาชิกในกลุ่มจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม โดยการร่วมมืออภิปรายแสดงข้อคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ประทีป แสงเปลี่ยนสุข (2546 : 1) กล่าวถึง ความหมาย กระบวนการกลุ่มว่าเป็นกระบวนการทำงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก มีบทบาทของผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และวิธีการทำงานกลุ่ม

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า กระบวนการกลุ่ม หมายถึง กระบวนการทางการเรียนที่นักเรียนได้รับ โดยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในทุก ๆ องค์ประกอบและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิก มีบทบาทของผู้นำกลุ่ม และวิธีการทำงานกลุ่มซึ่งสะท้อนความคิดและอภิปรายแลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์ และลงมือร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม ซึ่งแต่ละคนจะมีอิทธิพลต่อกัน ซึ่งการดำเนินงาน กระบวนการกลุ่มจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ ของกลุ่ม

2. จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม

จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและเกิดทักษะในการทำงานหรือร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม เข้าใจตนเองและสามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม ดังนี้

ชมัค และชมัค (Schmuck and Schmuck. 2001 : 25-26) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันทำให้ผลงานที่ได้มีคุณภาพตามที่ต้องการ
2. เพื่อให้เกิดทักษะการทำงานร่วมกัน อันจะนำมาซึ่ง การยอมรับความปลอดภัยความรับผิดชอบร่วมกัน

3. เพื่อให้การเรียนการสอนน่าสนใจ และช่วยให้พัฒนาความคิดของนักเรียนให้เข้มแข็ง

4. เพื่อให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้น มีความพึงพอใจในการค้นพบและสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

กิตตินภา พลสวัสดิ์ (2539 : 36) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ดังนี้

1. เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสสำรวจตัวเอง ตลอดจนสร้างความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น

2. เพื่อให้สมาชิกเข้าใจองค์ประกอบที่สำคัญของการทำงานกลุ่มเพื่อการคิดวิเคราะห์

3. เพื่อให้สมาชิกได้ฝึกทักษะในการทำงานเป็นกลุ่มและฝึกทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อให้สมาชิกรู้จักนำความรู้และทักษะต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และพัฒนาการงานของตนเองต่อไป

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545 : 148) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มดังนี้

1. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและมีบทบาทในการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อม มีความกระตือรือร้น และมีความสุขในการเรียน

2. เพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านวิชาการและทักษะทางสังคม เช่น ทักษะมนุษยสัมพันธ์ทักษะกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

3. เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพจากการศึกษาจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม สรุปได้ว่าเพื่อให้สมาชิกได้เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น สามารถร่วมคิดและทำงานกันเป็นกลุ่มตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กล้าแสดงออก ค้นพบรู้จักคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

3. องค์ประกอบของกลุ่ม

ทิสนา แหมมณี (2545 : 12) ได้กล่าวว่า การทำงานกลุ่มหรือเป็นทีมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความสมบูรณ์ของปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการทำงาน บทบาทของผู้ร่วมกลุ่มในการทำงาน การสื่อความหมาย การประสานงานและการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน องค์ประกอบที่สำคัญนี้มีจำนวนมาก แต่

องค์ประกอบที่ถือว่าเป็นหัวใจของการทำงานร่วมกัน ซึ่งขาดไม่ได้มี 3 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านผู้นำกลุ่มเป็นบุคคลที่สำคัญมากในการดำเนินงานของกลุ่ม กลุ่มใดขาดผู้นำก็ยากที่จะทำงานให้ผลสำเร็จเพราะขาดแกนกลางที่สำคัญที่จะเป็นพื้นเพองในการช่วยให้อำนาจดำเนินงาน หากกลุ่มใดมีผู้นำที่มีคุณสมบัติที่ดี รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนและมีทักษะในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่นั้นแล้ว ก็นับได้ว่ากลุ่มนั้นมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จสูงและบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและราบรื่น

2. องค์ประกอบด้านบทบาทสมาชิกกลุ่ม ในการทำงานกลุ่มใด ๆ ก็ตาม หากกลุ่มมีผู้นำที่ถึงแม้จะดีเพียงใดก็ตาม หากสมาชิกกลุ่มขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน และไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนและบทบาทหน้าที่ของสมาชิก กลุ่มที่ดีกลุ่มนั้นจะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จได้ยากเพราะการทำงานเป็นกลุ่มต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากผู้ร่วมงานทุกคนเป็นสำคัญ ดังนั้นสมาชิกกลุ่มจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้การทำงานของกลุ่มบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว

3. องค์ประกอบด้านกระบวนการทำงาน กลุ่มใดกลุ่มใดก็ตามหากมีผู้นำที่ดี มีสมาชิกกลุ่มที่เข้าใจและช่วยกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มใจแล้ว กลุ่มนั้นก็จะมีแนวโน้มที่จะดำเนินไปด้วยดี อย่างไรก็ตาม ถึงแม้คนจะดีเพียงใด แต่กระบวนการดำเนินการไม่เหมาะสมผลงานของกลุ่มก็อาจไม่ดีเท่าที่ควร ตัวอย่าง เช่น กลุ่มที่ทำงานโดยขาดการวางแผนร่วมกันความไม่เข้าใจในแผนงานและขั้นตอนการทำงาน อาจเป็นสาเหตุทำให้การดำเนินงานของสมาชิกเป็นไปคนละทิศคนละทางเป็นปัญหาต่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มใด มีความเข้าใจในกระบวนการทำงานที่ดี และสามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม กลุ่มนั้นก็มักจะประสบความสำเร็จในการทำงาน

4. กิจกรรมของกระบวนการกลุ่ม รูปแบบการจัดกิจกรรมที่ใช้ในการสอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีของ กระบวนการกลุ่มใช้ได้หลายวิธี ดังนี้ (ทิสนา แจมมณี. 2545 : 152)

4.1 เกม (Game) เป็นวิธีการวิธีหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสอนกลุ่ม สัมพันธ์ได้ดีโดยครูผู้สอนสร้างสถานการณ์ หรือเกมการเล่นขึ้นแล้วให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเอง ภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้ชนะ วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนฝึกการแก้ปัญหา และเอาชนะอุปสรรค

4.2 บทบาทสมมุติ (Role - Play) วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติ เช่นเดียวกับการเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมี โอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกคิดของตนเองเป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมี โอกาสให้ผู้เรียน ได้มี โอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นอันจะก่อให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง

4.3 กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ๆ มาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียน ได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้นวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียน ได้มี โอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันรวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากขึ้นนอกจากนั้นยังเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้พบกับปัญหาจริง

4.4 สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจำลองสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และได้เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงในเรื่องนั้นวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียน ได้มี โอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดงเพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

4.5 ละคร (Acting Dramatization) เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามบทบาทที่กำหนดไว้โดยไม่เอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอันจะเป็นส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้นๆ วิธีการนี้เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้สาระ โดยการช่วยกันนำสาระมาแสดงให้เห็นชัด การที่ผู้เรียน ได้มี โอกาสแสดงละครร่วมกันนั้น จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิด ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน

4.6 การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคน ได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกและช่วยให้ผู้เรียน ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น การจัดกลุ่มมีหลายแบบต่าง ๆ กันแล้วแต่ละวัตถุประสงค์ เช่น การอภิปรายกลุ่มแบบระดมสมอง (Brainstorming) การอภิปรายกลุ่มแบบฟิลลิป 66 (Phillip 66) หรือแบบกลุ่มหึ่ง (Buzz Group)

การอภิปรายแบบเวียนรอบวง (Circular Response) อภิปรายกลุ่มแบบกลุ่มซ้อน (Fishbow Technique)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมที่ใช้การสอนด้วยกระบวนการกลุ่มเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนที่หลากหลายจะส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการแสดงออก ก่อให้เกิดการเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น

5. หลักในการแบ่งกลุ่ม การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสามารถจัดกลุ่มเรียนรู้ได้ทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย การแบ่งกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงมากขึ้นซึ่งในการแบ่งกลุ่มทั่วไป คำนึงถึงหลักสำคัญดังนี้ (ทศนา เขมมณี. 2545 : 153)

5.1 ขนาดของกลุ่มย่อย จะเป็นเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เช่น กิจกรรมบางประเภทต้องการกลุ่มขนาดเล็ก บางกิจกรรมต้องการกลุ่มขนาดใหญ่ บางกิจกรรมยืดหยุ่นขนาดของกลุ่มได้ กลุ่มขนาดเล็กมักจะประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 2-5 คน ขนาดใหญ่ประมาณ 10-20 คน แต่ขนาดที่เป็นที่นิยมกันคือ ขนาด 6-8 คน

5.2 ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม การที่ครูจะตัดสินใจว่ากลุ่มแต่ละกลุ่มควรประกอบด้วยใครบ้างนั้น ครูควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์เป็นสำคัญ เช่น

5.2.1 แบ่งสมาชิกกลุ่มตามเพศโดยทั่วไปครูแบ่งกลุ่มโดยจัดให้มีเพศชายและเพศหญิงคละกันไป เพราะกลุ่มลักษณะนี้เป็นกลุ่มที่เป็นธรรมชาติที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม หากครูมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น ครูต้องการให้มินักเรียนเห็นความแตกต่างระหว่างธรรมชาติของหญิงกับชาย ครูก็สามารถแบ่งกลุ่มให้เพศชายและเพศหญิงแยกกันไปก็ได้

5.2.2 แบ่งสมาชิกกลุ่มตามความสามารถ โดยทั่วไปครูควรแบ่งกลุ่มโดยให้มีกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน คละกันไป เพราะกลุ่มลักษณะนี้เป็นกลุ่มที่ธรรมชาติที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม หากครูมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น ครูต้องการจะชี้ให้เห็นปัญหาของการทำงานระหว่างกลุ่มที่มีความสามารถสูงและต่ำครูก็สามารถแบ่งกลุ่มตามความสามารถของนักเรียนได้

5.2.3 แบ่งสมาชิกกลุ่มตามความถนัด เช่น แบ่งกลุ่มเอาผู้ที่ถนัดในเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน เช่น กลุ่มที่มีความถนัดด้านดนตรี ศิลปะ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย เป็นต้น ครูสามารถทำได้ หากครูมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่ทำให้จำเป็นต้องแบ่งเช่นนั้นแต่โดยทั่วไปแล้วครูควรแบ่งกลุ่มให้คละกันไป เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีทรัพยากรที่หลากหลายแตกต่างกัน

5.2.4 แบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ คือ ให้สมาชิกเลือกจับกลุ่มกับบุคคลที่ตนพอใจ ซึ่งครูสามารถทำได้เป็นบางครั้งแต่ไม่ควรทำบ่อย ๆ เพราะจะทำให้นักเรียนขาดประสบการณ์ในการเข้ากลุ่มกับบุคคลที่ต่าง ๆ กันออกไป

5.2.5 แบ่งกลุ่มอย่างเจาะจง คือ การจงใจว่าใครจะอยู่กับใครให้เป็นไปตามการสุ่มซึ่งอาจใช้วิธีอื่น ๆ ก็ได้

5.2.6 แบ่งกลุ่มตามการสุ่ม คือ การไม่เจาะจงว่าใครจะอยู่กับใคร ให้เป็นไปตามสุ่มซึ่งอาจใช้วิธีจับสลากหรือวิธีอื่น ๆ ก็ได้ เข้าในกลุ่มเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ปัญหาหรือแก้ปัญหาใดๆปัญหาหนึ่ง แต่โดยทั่วไปแล้ว การแบ่งกลุ่มโดยให้สมาชิกกลุ่มที่มีประสบการณ์แตกต่างกันออกไปจะช่วยให้กลุ่มได้แก่งคิดและข้อความรู้ที่กว้างขวางขึ้น

6. หลักการเรียนรู้และการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่ม

6.1 หลักการ

6.1.1 การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้นตัวมีชีวิตชีวา (Active Learning) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรม

6.1.2 การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน มิใช่แหล่งใดแหล่งหนึ่งเดียว ประสบการณ์ความรู้สึกรณีคิดของแต่ละบุคคล ถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

6.1.3 การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจและสามารถใช้การรู้นั้นให้เป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี

6.1.4 การเรียนรู้กระบวนการมีความสำคัญ กระบวนการเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ที่ตนต้องการ ผลงานต่างๆ จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นกับกระบวนการเป็นสำคัญดังนั้น การเรียนรู้ที่ดีต้องเน้นกระบวนการด้วย

6.1.5 การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ การช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งนั้นมากและเกิดการเรียนรู้เพิ่ม

6.2 หลักการสอน

6.2.1 ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Active Participation) การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็น

ผู้กระทำรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของคุณจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม และความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

6.2.2 ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสนปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุยปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Group Interaction) ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้ดี รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อมูลและทักษะที่กว้างหลากหลาย

6.2.3 ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้โดยครูพยายามจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นหาและค้นพบความจริงใด ๆ จากประสบการณ์ด้วยตนเองนั้นมักจะจดจำได้ดีและมีความหมาย โดยตรงต่อผู้เรียน และมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

6.2.4 เน้นกระบวนการ โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงานมีไข่มุ่งพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพและกระบวนการด้วย ดังนั้นการเรียนรู้กระบวนการ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผลงานดีขึ้น

6.2.5 เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ให้ผู้เรียนมีโอกาสดิหาทางที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูพยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนลึกซึ้งขึ้น และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นการเตรียมการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย โดยกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะนิยมเขียนในเชิงพฤติกรรม จุดมุ่งหมายแต่ละประเภทแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ

2) การกำหนดเนื้อหาหรือความคิดรวบยอด เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายชัดเจน ครูผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระและความคิดรวบยอดที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และเขียนให้เข้าใจชัดเจนเพื่อใช้เป็นการออกแบบกิจกรรม

3) การกำหนดกิจกรรมหรือประสบการณ์เรียนรู้สำหรับผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีลักษณะสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และการสอนดังกล่าวข้างต้นสามารถใช้กระบวนการเป็นขั้นตอนดังนี้

3.1) ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมในการเรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การทบทวนความรู้เดิม การสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา เป็นต้น

3.2) **ขั้นกิจกรรม** คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการเรียนของตน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ห้อภิปรายให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนขึ้นได้ในภาพหลัง

3.3) **ขั้นอภิปราย** คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิด ความรู้สึก และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

3.4) **ขั้นสรุปและไปใช้** เป็นขั้นของการรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ จากขั้นกิจกรรมและอภิปรายมาประสานกัน จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจน รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติหรือใช้จริงในชีวิตประจำวัน

พฤติกรรมกลุ่ม

ความหมายของพฤติกรรมกลุ่ม

พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกหรือการกระทำในทุก ๆ ด้าน ของมนุษย์ โดยผู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ถือว่าเป็นพฤติกรรมทั้งสิ้นและกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนรวมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายรวมกัน ถือว่าเป็นกลุ่มทั้งสิ้นและจะต้องมีลักษณะ ดังนี้ (สามารถ สุขาวงษ์. 2537 : 67)

1. มีคนตั้งแต่สองคนมารวมกัน
2. มีจุดมุ่งหมายในการกระทำพฤติกรรมอย่างเดียวกัน
3. ทุกคนมีบทบาทหน้าที่ของตน

พฤติกรรมกลุ่มที่สำคัญ มีดังนี้ (คมเพชร ฉัตรสุภกุล. 2545 : 117) มนุษย์สัมพันธ์ มนุษย์ทั้งหลายเมื่อมารวมกันเป็นกลุ่มเพื่อทำอะไรก็ได้ตามสมาชิกของกลุ่มจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบจึงจะทำให้เขาทั้งหลายปรับตัวอยู่ร่วมกันได้ แต่มักจะพบอยู่เสมอว่ามนุษย์เรานั้นมีพฤติกรรมแตกต่างกันไป ดังนั้นเราจึงไม่สามารถคาดหวังพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มได้ว่าเขาจะแสดงออกมาอย่างไร พัฒนาการของมนุษย์สัมพันธ์ เป็นทักษะประการหนึ่งทางสังคมที่จำเป็น เป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนได้และควรจะพิจารณาให้มีการช่วยเหลือเด็กตั้งแต่เยาว์วัยจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ พัฒนาการมนุษย์ควรจะเกิดขึ้น ได้ดังต่อไปนี้

1. มนุษย์สัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสถาบันแรกของชีวิตมนุษย์สถาบันครอบครัวจึงเป็นแหล่งแรกที่จะพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของบุคคล ความใกล้ชิดความผูกพันระหว่างบุคคลในครอบครัวพัฒนามาจากพฤติกรรมทางสังคมระหว่างบุคคลการตั้งดูระหว่างคนสองคน ซึ่งทำให้ช่องว่างส่วนตัวของบุคคลหายไป

2. มนุษย์สัมพันธ์ในโรงเรียน เมื่อเด็กเจริญเติบโตถึงวัยต้องไปโรงเรียน โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีความสัมพันธ์ต่อชีวิตของเด็กมาก เพราะนอกจากจะเป็นที่เรียนหนังสือ ซึ่งจะทำให้พัฒนาการทางสติปัญญาแล้ว เด็กยังเริ่มเรียนรู้และพัฒนาการทางสังคม นอกจากนี้จะพัฒนาการตนเองภายในบ้าน การที่เด็กได้พบเพื่อนในวัยเดียวกันจะทำให้เรียนรู้พฤติกรรมในวัยเดียวกันเรียนรู้ถึงความเหมาะสมของพฤติกรรมตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น

3. มนุษย์สัมพันธ์ในองค์การ เมื่อบุคคลเจริญเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่สำเร็จการศึกษาแล้วจะเข้าสู่การทำงานหรือประกอบอาชีพในหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นที่จะต้องคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถทำงานได้ดีและเข้ากับคนอื่นได้เพราะไม่ว่าหน่วยงานใดก็ตามต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของผู้นำสมาชิก

3.1 องค์ประกอบเกี่ยวกับมนุษย์สัมพันธ์คือ องค์ประกอบเกี่ยวกับการรู้จักคน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ตนตามอุดมคติ หมายถึง ตนที่คนเราอยากจะเป็น เช่น อยากเป็นคนเก่งอยากเป็นคนรวย อยากเป็นคนสวย

3.1.2 ตนที่ตนเองรับรู้ และคนอื่นรับรู้ หมายถึง การที่คนอื่นมองตนเองว่าเป็นคนเช่นไร และการที่คนอื่นมองตนว่ามีลักษณะอย่างไร

3.1.3 ตนที่เป็นจริง หมายถึง สภาพที่แท้จริงของบุคคลบางครั้งบางตนไม่สามารถจะรู้จักตนเองได้ดีจึงแสดงพฤติกรรมออกไปไม่เหมาะสม

3.2 องค์ประกอบเกี่ยวกับความเข้าใจบุคคลอื่น ความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญถ้าหากเราจะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น โดยหลักจิตวิทยามนุษย์จะแสดงพฤติกรรมทั้งหลายเพื่อตอบสนองความต้องการต่างๆ ในบางครั้งมนุษย์เองก็ไม่สามารถแสดงความต้องการ ได้ทำให้เกิดปัญหาขึ้น พฤติกรรมที่แสดงออกมาจะบ่งบอกถึงลักษณะของการมีปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเรื่องของความต้องการทางร่างกายและด้านจิตใจซึ่งสำคัญพอ ๆ กัน

3.3 องค์ประกอบของการรับรู้ มีดังนี้

3.3.1 ผู้รับรู้เป็นผู้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ และแปลความหมาย

3.3.2 เป้าหมายที่บุคคลรับรู้ก็มีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้วย

3.3.3 สถานการณ์เมื่อบุคคลเข้าไปสู่สถานการณ์ใดก็ตามบุคคลจะได้รับอิทธิพลต่อสถานการณ์นั้นในการแปลความหมายของบุคคลอื่น

1) การสื่อสารเมื่อบุคคลรวมตัวกันเป็นกลุ่มสิ่งที่จำเป็นต่อความเป็นไปของกลุ่มประการหนึ่งก็คือการสื่อสารภายในกลุ่มมนุษย์เองก็มีวิธีการสื่อสารแตกต่างกันไป การสื่อสารบางลักษณะก็ทำให้การสื่อสารมีปัญหา แต่การสื่อสารบางลักษณะช่วยพัฒนา

กลุ่ม

2) องค์ประกอบของการสื่อสาร การสื่อสารมีความสำคัญต่อพฤติกรรมกลุ่มดังนั้นการพัฒนาสื่อสารให้มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่หน้าสนใจ และเมื่อทุกคนเข้าใจว่าจะทำอะไรจึงจะทำให้การสื่อสารดีขึ้น บุคคลจึงจำเป็นต้องศึกษาว่าจะทำอะไรจึงจะเกิดการสื่อสารนั้น การสื่อสารมีองค์ประกอบย่อยดังนี้

2.1) ผู้พูดหรือผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคลที่ส่งสาร โดยการพูดเขียน หรือวิธีอื่น ๆ

2.2) ผู้ฟัง หรือผู้รับสาร หมายถึง ผู้ที่ต้องอยู่ในสถานภาพรับข้อมูลต่าง ๆ ด้วยการฟัง การอ่านหรือการสังเกตท่าทางของผู้ส่งสาร

2.3) ข่าวสาร หมายถึง เรื่องราว ข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้ถ่ายทอดจะต้องส่งไปยังผู้ฟังหรือผู้รับ

3.3.3 อุปสรรคของการสื่อสาร ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เสมอคือ ปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือระหว่างบุคคลกับกลุ่ม เมื่อปัญหาเรื่องการสื่อสารเกิดขึ้นมักทำให้การทำงานกลุ่ม ไม่มีประสิทธิภาพเนื่องจากเกิดความไม่เข้าใจกันในเรื่องต่าง ๆ ปัญหาที่มักจะพบเห็นอยู่เสมอมีดังต่อไปนี้

1) ปัญหาที่เกิดจากผู้พูด บางคนขาดทักษะในการพูด หรืออธิบายทำให้ไม่สามารถสื่อความหมายที่ต้องการ ได้ดีเท่าที่ควร

2) ผู้ฟังไม่สามารถรับรู้สิ่งที่ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีด้วย สาเหตุต่างกันไป เช่น จับใจความไม่ได้ ไม่น่าสนใจ

3) ความแตกต่างระหว่างสถานภาพของผู้พูดและผู้ฟังทำให้การสื่อสารเกิดความไม่เข้าใจ

4) ทัศนส่วนตัวไม่ว่าจะเกิดจากผู้พูดหรือผู้ฟังย่อมมีปัญหาทั้งสิ้น เพราะทัศนคติทำให้คนบิดพลิ้วข้อมูลที่ส่งออกไป

5) การแปลความหมายของข่าวสารที่ได้รับการมีภูมิหลัง วัฒนธรรมแตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาการสื่อสารได้

6) ช่องทางการสื่อสาร เช่น ไม่ได้รับความสะดวกไม่สามารถอธิบายหรือ

ชี้แจงด้วยตนเองได้

3.3.4 เทคนิคการแก้ปัญหา ในการทำงานใด ๆ มนุษย์ย่อมมีโอกาสประสบปัญหาต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาที่เกิดขึ้น ก็มีความแตกต่างกันไป ปัญหาบางอย่างก็แก้ไขได้ง่าย บางอย่างก็ลำบากที่จะแก้ไขเทคนิคการแก้ปัญหาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

3.3.5 การแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล เป็นกระบวนการที่บุคคลจะประเมินความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เกิดขึ้นกับตนเองและสิ่งแวดล้อม หลังจากนั้นบุคคลจะต้องเลือกตัดสินใจปรับตนเองเสียใหม่ ให้เหมาะกับจุดมุ่งหมายในชีวิตและค่านิยมของตนเอง ขั้นตอนการแก้ปัญหามีดังต่อไปนี้ยอมรับว่าตนเองมีปัญหาและมีความจำเป็นจะต้องแก้ปัญหา ความเข้าใจปัญหา ไม่นิยามปัญหาผิดพลาดพิจารณาหาวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมวิเคราะห์ปัญหาตามสภาพจริงคิดหาวิธีต่าง ๆ หลายวิธีและมีความเหมาะสมตัดสินใจเลือกใช้วิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดตรวจสอบดูสรุปได้ว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่ม หมายถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระ มีอิสรภาพในการทำงาน เกิดความพอใจและสนุกสนานในขณะที่ทำงาน ผ่อนคลายความเครียด ปลุกฝังความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง อดทนมีสมาธิในการทำงาน รู้จักรับผิดชอบส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เด็กได้เรียนรู้การเข้าสังคม จากการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักการแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเหตุผลในการทำงานกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มที่ครูจัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้ทำงานร่วมกันได้แก่การใช้ทราย การใช้สีเทียน การใช้สีน้ำ การใช้ดินเหนียว การใช้ดินสอ โดยเปิดโอกาสให้เด็กคิดและลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์อย่างอิสระ กลุ่มละ 6 คน และเด็กภายในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กันในการปรึกษา ตัดสินใจ ร่วมกันสร้างผลงานออกมาเป็นผลงานของกลุ่มมี 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ขึ้นแนะนำ หมายถึงการแนะนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่มที่เตรียมไว้เพื่อจัดกิจกรรมในชั่วโมง
- 2) ขึ้นแบ่งกลุ่ม หมายถึง การแบ่งเด็กเข้ากลุ่มด้วยวิธีที่หลากหลายเช่น แบ่งกลุ่มตามสีที่ชอบ แบ่งกลุ่มตามผลไม้ที่ชอบ แบ่งกลุ่มตามดอกไม้ที่ชอบ แบ่งกลุ่มตามสัตว์บกที่ชอบ แบ่งกลุ่มตามสัตว์น้ำที่ชอบ ฯลฯ
- 3) ขึ้นประชุมกลุ่ม หมายถึง การให้เด็กคุยกันในกลุ่มของตนเพื่อทำกิจกรรมตามความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่ม
- 4) ขึ้นนำเสนอผลงาน หมายถึง การนำเสนอผลงานของกลุ่มและนำผลงานไปจัดแสดงตามที่ครูจัดไว้ให้

5) **ขั้นสรุป** หมายถึง การตรวจผลงานเด็กและสรุปแนะนำเพิ่มเติมพร้อม
ให้ใบงานเป็นการรายคน

แผนการจัดกิจกรรม

แผนการจัดกิจกรรมหรือแผนการจัดประสบการณ์หรือแผนการจัดการเรียนรู้ หรือ
แผนการสอน กับหน้าที่ครูเป็นสิ่งคู่กัน เพราะแผนการจัดกิจกรรมจะช่วยให้ครูมีความพร้อม
ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความคล่องตัวในการดำเนินกิจกรรม สามารถควบคุม
กำกับเวลา และเข้าหามาตรการเรียนได้อย่างเหมาะสม (พิทักษ์ชาติ สุวรรณไทรย์. 2544 : 9)
รายละเอียดของแผนการจัดประสบการณ์ มีดังนี้

ความหมายของแผนการจัดกิจกรรม

มีผู้ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมหรือแผนการจัดประสบการณ์ หรือ
แผนการสอน ไว้ดังนี้

ชาญชัย อัจฉินสมาจาร (2543 : 10 – 11) ให้ความหมายของแผนการสอน คือ
พิมพ์เขียวของครูในสิ่งที่เขาต้องการจะสร้าง ไม่ว่าสิ่งดังกล่าวจะเป็นเจตคติ อุปนิสัย ทักษะ
หรือความรู้ ซึ่งเหมือนกับวิศวกรหรือสถาปนิก มักจะมีพิมพ์เขียวของสถานที่หรืออาคารที่จะ
สร้าง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 2) ให้ความหมายของ
แผนการจัดกิจกรรมหรือแผนจัดประสบการณ์ หมายถึง คู่มือในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก
ปฐมวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้มากที่สุด มีการเตรียมการทั้งเนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการ
ประเมินผลการเรียนการสอนอย่างมีเป้าหมาย ด้วยการเขียนลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน

เขมรัฐ โตไทยะ (2540 : 1) ให้แนวคิดเกี่ยวกับแผนการสอนว่า แผนการสอนเป็น
สิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอนใช้เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการ
สอนให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

วัชรกร กองมณี (2546 : 35) ให้ความหมายของแผนการสอนว่า การบันทึกหรือ
กำหนดขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง

สรุปได้ว่า แผนการจัดกิจกรรมหรือแผนการจัดประสบการณ์ หรือแผนการสอน
หมายถึง การกำหนด เนื้อหา ขั้นตอน แนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ครู
มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ในเนื้อหา และประสบการณ์หน่วยหนึ่งหน่วยใด ตาม

จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งในระดับปฐมวัยเรียกแผนการสอนว่า
แผนการจัดประสบการณ์

ความสำคัญของแผนการจัดกิจกรรมหรือแผนการจัดประสบการณ์

เด็กอนุบาลเป็นเด็กที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ
สังคม และสติปัญญา การจัดประสบการณ์โดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้
โดยยึดเด็กเป็นสำคัญจึงมีความสำคัญมาก ดังที่ ดิวอี้ ได้กล่าวไว้ว่า เด็กจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมี
การเรียนการสอนและประสบการณ์ที่จัดให้เด็กเป็นประสบการณ์ตรง เด็กจะได้ฝึกการคิด
แก้ปัญหาได้แสดงออกอย่างอิสระ ดังนั้น แผนการจัดประสบการณ์จึงมีความสำคัญดังนี้
(กรมวิชาการ. 2541 : 9)

1. ช่วยให้ผู้ครุได้มีโอกาสศึกษาแนวทางการจัดประสบการณ์ วิธีการวัดและ
ประเมินผล รวมถึงเอกสารต่าง ๆ ได้อย่างละเอียด
2. ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ให้เด่นชัด ในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. ช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ
สภาพความเป็นจริง ทั้งเรื่องของทรัพยากรของท้องถิ่น ค่านิยม และความเชื่อ
4. ช่วยให้การจัดกิจกรรมของครูมีคุณภาพ สอดคล้องกับผู้เรียน ระยะเวลาและ
จำนวนคน

สุพล วังสินธุ์ (2536 : 6) แผนการสอนเป็นกุญแจดอกสำคัญ ที่จะทำให้การเรียนการ
สอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีการสอนวิธีเรียนที่ดี ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้
และจิตวิทยาทางการศึกษา
2. ช่วยให้ผู้ครุมีคู่มือการสอนที่ทำด้วยตนเองล่วงหน้า ทำให้ผู้ครุมีความมั่นใจในการ
สอนได้ตามเป้าหมาย
3. ส่งเสริมให้ผู้ครุไปศึกษาหาความรู้ทั้งหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตลอดจนการ
วัดผลประเมินผล
4. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่มาสอนแทน
5. เป็นหลักฐานแสดงออกข้อมูลที่ถูกต้อง เมียงตรง เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษ
6. เป็นผลงานทางวิชาการแสดงความชำนาญการและเชี่ยวชาญของผู้จัดทำ

ทวีศักดิ์ ไชยมาโย (2537 : 4 – 5) ให้ความสำคัญของแผนการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ครุได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ในเรื่องหลักสูตร แนวการสอน การ

จัดทำสื่อการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผลอย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม

2. ช่วยให้เกิดการวางแผนวิธีสอนวิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะการจัดทำแผนการสอนเป็นการผสมเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตร จิตวิทยาการศึกษาหรือนวัตกรรมการเรียนใหม่ๆ ตลอดจนปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียนและสภาพปัญหาความสนใจ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและทรัพยากรในท้องถิ่น โดยใช้วิธีการเชิงระบบ เพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ช่วยให้ผู้มีคู่มือที่ทำด้วยตนเองไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสะดวก ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครบถ้วน สอดคล้องกับเวลา และจำนวนคาบที่มีอยู่จริง ในแต่ละภาคเรียน นั่นคือสอนให้ได้ครบถ้วนและทันเวลา ช่วยให้ผู้มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น

4. ทำให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ช่วยให้ครูสามารถวินิจฉัยจุดอ่อนของนักเรียนที่จะได้รับการแก้ไข และทราบจุดเด่นที่ควรได้รับการส่งเสริมต่อไป นอกจากนี้ ยังช่วยให้ครูได้เห็นภาพการทำงานของตนเองได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

5. ครูผู้สอนสามารถใช้เป็นข้อมูลที่ต้องเกี่ยวข้อง เพื่อสนองแก่นุเคราะห์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการ ศึกษาในเทศก์ และผู้บริหาร เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

6. ช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถทราบขั้นตอน กระบวนการต่าง ๆ ในการสอนของครู เพื่อการนิเทศติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ถ้าผู้สอนติดธุระจำเป็นไม่สามารถสอนด้วยตนเองได้แผนการสอนสามารถใช้เป็นเครื่องมือแก่ผู้มาสอนแทนได้เป็นอย่างดี

8. เป็นการพัฒนาวิชาชีพครูที่แสดงว่างานสอนต้องได้รับการฝึกฝนให้มีความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะมีเครื่องมือและเอกสารที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ

9. เป็นผลงานทางวิชาการอย่างหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงความชำนาญการเป็นพิเศษ หรือความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำแผนการสอน ซึ่งสามารถนำไปพัฒนางานในหน้าที่ และเสนอเลื่อนระดับให้สูงขึ้น

วิชาการณ์ กองมณี (2546 : 36) กล่าวว่า แผนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายในการสอนแต่ละครั้ง เนื่องจากเป็นการเตรียมการสอนที่จัดไว้อย่างมีระบบและมีขั้นตอน จึงทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีข้อบกพร่อง หรือเกิดปัญหา

น้อย ผู้เรียนสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนได้ง่าย

สรุปว่า แผนการจัดประสบการณ์มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพราะแผนการจัดประสบการณ์ เป็นการวางแผนการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่เอื้อและตอบสนองต่อความต้องการความรู้และความสามารถของนักเรียน การวางแผนการจัดการเรียนรู้ล่วงหน้า ทำให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน

ลักษณะของแผนการจัดกิจกรรมหรือแผนการจัดประสบการณ์ที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 18) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนการจัดประสบการณ์ที่ดี ไว้ดังนี้

1. เป็นแผนที่มีกิจกรรมให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมในแผนการจัดประสบการณ์
2. เป็นแผนที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นหาคำตอบเอง หรือทำสำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากการเป็นผู้สอนหรือผู้บอกคำตอบ มาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหา ให้นักเรียนเป็นคนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง
3. เป็นแผนที่เน้นกระบวนการ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนรับรู้และนำไปใช้ในชีวิตจริง
4. เป็นแผนที่ส่งเสริมและใช้วัสดุอุปกรณ์ ที่สามารถจัดหาได้ในท้องถิ่น

องค์ประกอบของแผนจัดประสบการณ์

แนวทางการเขียนแผนการจัดประสบการณ์นั้น ควรมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ดังนี้ (กุลยา ตันติผลลาชีวะ. 2542 – 43)

1. ระดับผู้เรียน
2. หัวเรื่องที่ จะทำการสอน ควรเป็นเรื่องที่เด็กสนใจ และอยู่ในกรอบเนื้อหาตามหลักสูตรก่อนประถมศึกษา หรืออาจใช้หัวเรื่องจากการทำขอบข่ายหลักสูตร หรือขยายแมงมุม ซึ่งเป็นการกำหนดหัวเรื่องตามความสนใจของเด็ก
3. มโนทัศน์หรือความคิดของสิ่งหรือเรื่องราว ที่ต้องการให้ผู้เรียน ได้รู้วิธีการที่จะได้มาของมโนทัศน์นั้น เกิดจากเมื่อครูได้เขียนเครือข่ายหลักสูตร ได้หัวเรื่องมากมาย การเลือกหัวเรื่องมาเขียนแผนนั้น ควรใช้ความรู้ด้านจิตวิทยาหลักพัฒนาการเด็ก ประสบการณ์สำคัญตามหลักสูตรในระบบการศึกษา และความยากง่ายของเรื่องมาประกอบในการเลือก แล้วให้คำอธิบายหัวเรื่องที่เลือกมา คำอธิบาย คือมโนทัศน์ที่ต้องเรียน
4. จุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งควรเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ในระดับอนุบาล จุดประสงค์ควรเน้นหนักใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตพิสัย ด้านพัฒนาการ และ

ด้านพุทธิพิสัย หลักในการเขียนจุดประสงค์ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 4.1 ผู้เรียนคือใคร
  - 4.2 ผู้เรียนสามารถปฏิบัติ หรือทำอะไร เช่นคำว่า วาดภาพ สนทนา
  - 4.3 ผู้เรียนทำงานได้ในระดับใด เช่นคำว่า วาดภาพนกได้ 2 ตัว เดินต่อเท้า
- ถอยหลังคล่องแคล่ว พูดเล่าเรื่องเกี่ยวกับผลงานได้เป็นประโยคยาว ๆ เป็นต้น
5. การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน หรือ นวัตกรรมทางการศึกษา เช่น การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบจิตปัญญา การสอนแบบพัฒนาทักษะกระบวนการความคิด และจิตพิสัย การสอนแบบส่วนร่วม เป็นต้น
  6. สื่อประกอบการสอน ลักษณะที่จำเป็นจะต้อง
    - 6.1 มีความปลอดภัย
    - 6.2 เหมาะสมกับวัยเด็ก ไม่ซับซ้อน
    - 6.3 ตอบสนองให้เด็กบรรลุวัตถุประสงค์
    - 6.4 เป็นสิ่งของ จับต้อง สัมผัสได้โดยตรง
    - 6.5 ประหยัดและหาง่าย
  7. การประเมินผลการเรียนรู้ ประเมินตามสภาพจริงโดยเก็บสะสมผลงาน
- เขมรรัฐ โตไพบะ (2540 : 13-41) ได้เสนอรายละเอียดของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ไว้ว่า
- 7.1 สารสำคัญ/ความคิดรวบยอด หรือสรุปเนื้อหา สารสำคัญหรือความคิดรวบยอด หมายถึง ความคิดความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของ เหตุการณ์ต่าง ๆ โดยสรุปเป็นแก่นสารหรือเนื้อหาที่สำคัญ เพื่อให้เป็นข้อความสั้น ๆ ให้สรุปเป็นแก่นสารหรือเนื้อหาสำคัญ เพื่อให้เป็นข้อความสั้น ๆ ให้สรุปเนื้อหาอ่านแล้วเข้าใจ
  - 7.2 จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน หรือเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
    - 7.3 เนื้อหา หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน มี 2 ลักษณะคือ เนื้อหาหลักและเนื้อหาย่อย หรือเนื้อหาโดยละเอียด กำหนดขึ้นโดยศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและต้องคำนึงถึงความยากง่ายของเนื้อหา ความสัมพันธ์ของเนื้อหา ระดับผู้เรียนและเวลาเรียน
    - 7.4 กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมระหว่างครูกับนักเรียน จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ และได้รับประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน
- การจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงหลักการที่สำคัญ คือ การให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำและปฏิบัติได้ เห็น

ผลของกากระทำเป็นประสบการณ์ตรง ผู้สอนมีหน้าที่ช่วยเหลือและดำเนินกิจกรรมให้
เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ

7.4.1 ขั้นนำ หรือขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมทบทวนความรู้เดิม
เพื่อสร้างความสนใจต่อการเรียนในบทเรียนใหม่

7.4.2 ขั้นสอน เป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้เพื่อสนองจุดประสงค์ของ
แผนการจัดประสบการณ์

7.4.3 ขั้นสรุปหรือการสรุป เป็นขั้นตอนของการสรุปบทเรียน เพื่อเป็น
การเพิ่มพูนประสบการณ์แก่ผู้เรียน

7.5 ทักษะกระบวนการที่นักเรียนได้ฝึกกระบวนการเรียนการสอน สามารถ
สรุปได้เป็น 10 กระบวนการ คือ

7.5.1 ทักษะกระบวนการ 9 ประการ เป็นทักษะกระบวนการที่รวบ
รวมวิธีการสอนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การสอน ไม่จำเป็นต้องเรียงตามลำดับขั้นตอน

7.5.2 กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด มักใช้สอนคำนิยามคำศัพท์
และแนวคิด

7.5.3 กระบวนการสร้างความตระหนัก เพื่อเป็นกระบวนการขั้นหนึ่ง
ของทักษะกระบวนการ 9 ประการ เพื่อให้ผู้เรียนรับรู้ เห็นความจำเป็น ความสำคัญของปัญหา

7.5.4 กระบวนการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้ลงมือสัมผัสกับปัญหาด้วย
ตัวเอง

7.5.5 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการทางปัญญา

7.5.6 กระบวนการแก้ปัญหา เป็นกระบวนการหาคำตอบหรือปัญหา

7.5.7 กระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการ
ทำงานร่วมกัน

7.5.8 กระบวนการสร้างเจตคติ เป็นการสร้างความรู้สึกรักพึงพอใจ ชื่นชม
ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

7.5.9 กระบวนการสร้างค่านิยม เป็นการฝึกและปลูกฝังคุณธรรม
จริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ แยกแยะการกระทำที่ดีหรือไม่ดีได้

7.5.10 กระบวนการเรียนรู้ความเข้าใจ

7.6 สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์หรือวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ใน
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุตามที่ตั้งไว้ สื่อการสอนมีความสำคัญในการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

- 7.6.1 กระตุ้นความสนใจของนักเรียนเรื่องที่จะเรียน
- 7.6.2 ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการสังเกตและปฏิบัติจริง
- 7.6.3 ให้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมแก่นักเรียน
- 7.6.4 ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เร็วขึ้น
- 7.6.5 สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน
- 7.6.6 สร้างสภาพการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้

7.7 การวัดและประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบหลังการเรียนไปแล้วว่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังที่คาดหวังหรือไม่ เนื่องจากการวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องทั้งการเรียนการสอน ครูผู้สอนจึงต้องมีการประเมินเป็นระยะ ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและวิธีสอน เพื่อตัดสินผลการเรียน และเพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน

7.8 เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผล การวัดและการประเมินผลนั้นเป็นกระบวนการหนึ่งของการเรียนการสอน เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีคุณลักษณะ มีทักษะตามจุดมุ่งหมายของที่ตั้งไว้หรือไม่ แผนที่ดีต้องบอกวิธีการวัดผล เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การสนทนา เครื่องมือในการวัดผลประเมินผลมีหลายชนิด เช่น แบบทดสอบ แบบสังเกต เป็นต้น

การวัดและประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย

เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละคนให้ถึงขั้นสูงสุด และใช้รายงานผู้ปกครองการประเมินผลพัฒนาการเด็ก หมายถึง การนำข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการมาสรุป เพื่อตัดสินใจจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละด้านเป็นรายบุคคล และจะต้องมีการบันทึกและรวบรวมไว้ ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่เด็ก

จุดมุ่งหมายการประเมินผลพัฒนาการ

1. อธิบายสภาพพัฒนาการ และความพร้อมในการเรียนของเด็ก
2. เพื่อหาข้อมูล ไปใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเด็ก

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลพัฒนาการ

1. การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัยเกิดขึ้นเนื่องจากความ ต้องการที่จะเข้าใจ

พัฒนาการและความก้าวหน้าของเด็กปฐมวัย

- 1.1 พัฒนาการและความก้าวหน้าของเด็ก ในแต่ละ ช่วงเวลา
- 1.2 ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของเด็กเกิดขึ้น อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา
- 1.3 บทบาทและสถานภาพในกลุ่มของเด็ก
2. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัยจะมีประโยชน์ในการวางแผนการเรียนการสอนและการสอนและการตัดสินใจต่าง ๆ ที่มีผลต่อเด็กปฐมวัย
3. การประเมินผลเด็กปฐมวัยจะช่วยให้ทราบถึง เด็กซึ่งอาจต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ
4. การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีจุดประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กโดยมีการรายงานผลและสื่อสารให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบ การบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบมีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และข้อมูลไม่ควรมาจากความคาดหวังของครู หรือข้อสรุปกว้าง ๆ

หลักการประเมิน

1. การประเมินผลพัฒนาการเด็กต้องประเมินทุกด้าน
2. การประเมินผลถือเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง
3. ผลการประเมินเด็กแต่ละคนควรเก็บเป็นความลับ
4. การเลือกวิธีการประเมินผลต้องเลือกให้เหมาะสม
5. การเปรียบเทียบระดับพัฒนาการเด็กกับเกณฑ์
6. การเปรียบเทียบระดับพัฒนาการเด็กกับเกณฑ์
7. การเลือกพฤติกรรมที่จะประเมิน

เทคนิคการประเมินพัฒนาการเด็ก

1. การสังเกตพฤติกรรมเด็ก (Observation)
2. การสัมภาษณ์ (Interview)
3. การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก (Anecdotes)
4. แฟ้มผลงานเด็ก (Portfolios)
5. การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการ (Checklists)
6. การเขียนบันทึก (Journal)
7. การทำสังคมมิติ (Sociogram)

การสังเกตพฤติกรรมเด็ก (Observation)

การสังเกตอาจเกิดขึ้นเป็นกิจวัตรประจำวันอย่างไม่เป็นทางการ หรืออาจมีการสังเกตอย่างเป็นทางการหรืออย่างเป็นทางการเป็นระบบ การสังเกตเด็กอย่างเป็นทางการเกิดขึ้นเนื่องจาก ในสภาพจริงการจัดชั้นเรียนหนึ่ง ๆ

องค์ประกอบของการบันทึกการสังเกตพฤติกรรม

1. การบรรยายเหตุการณ์ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น คือการบรรยายเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่กำลังดำเนินการอยู่โดยตรงไปตรงมาให้มากที่สุด
2. ความรู้สึกและความคิดเห็นส่วนตัว
3. การตีความ แปลความตลอดถึงการสรุปพฤติกรรมการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้จากการสังเกต

หลักในการบันทึกการสังเกต

1. การบันทึกการสังเกตจำเป็นต้องมีการบันทึกสภาวะแวดล้อมและพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กรวมถึงพฤติกรรมของคนรอบข้างเด็กด้วย
2. การรายงานการบันทึกการสังเกตต้องมีการรายงาน ตามลำดับก่อนหลัง
3. การบันทึกการสังเกต ควรบรรยายสิ่งที่เด็กทำได้มากกว่าสิ่งที่เด็กทำไม่ได้

ข้อดีของการบันทึกการสังเกต

1. เด็กไม่จำเป็นต้องใช้ความสามารถในการอ่านและเขียน
2. เด็กจะไม่รู้สึกว่าคุณกำลังถูกสังเกต หรือถูกบันทึกข้อมูลอยู่
3. กิจวัตรประจำวัน หรือตารางเวลาในการเรียน หรือการทำกิจกรรมของเด็กไม่มีการเปลี่ยนแปลง

4. ช่วยให้ครูได้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมบางอย่างของเด็ก
  5. เป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับจากนักการศึกษาปฐมวัยว่าเป็นวิธีที่เหมาะสม
- สรุป การบันทึกการสังเกต บันทึกการสังเกตพฤติกรรมเด็กอย่างเป็นทางการเป็นระบบถือเป็นวิธีการพื้นฐานที่สำคัญวิธีหนึ่ง ในการประเมินผลพัฒนาการเด็กและถ้าผู้สังเกตมีความถี่ถ้วนในการสังเกตมากเท่าไร โอกาสที่ผู้สังเกตจะจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองความต้องการของเด็กแต่ละคนก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น

แฟ้มผลงานเด็ก (Portfolios)

แฟ้มผลงานเด็ก เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บรวบรวมและตีความข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับเด็กเพื่อใช้ในการประเมินผล ดังนั้นแฟ้มผลงานเด็ก ถือเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ

พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่มีจุดประสงค์และกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพิ่มผลงานเด็กช่วยให้ตัวเด็กตระหนักถึงประสบการณ์ ความพยายาม ความก้าวหน้าและความสำเร็จของตนเอง

เพิ่มผลงานเด็กจึงถือเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่มีจุดประสงค์และกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพิ่มผลงานเด็กช่วยให้ตัวเด็กตระหนักถึงประสบการณ์ ความพยายาม ความก้าวหน้าและความสำเร็จของตนเอง ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของการประเมินผลพัฒนาการเด็กและการจัด โปรแกรมการเรียนการสอนต่อไป

ลักษณะของเพิ่มผลงานเด็ก

1. สามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้
2. สามารถรวบรวมพัฒนาการและการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของเด็ก
3. มุ่งเน้นที่ความสามารถ หรือจุดเด่นของเด็ก
4. เอื้อต่อการประเมินผลพัฒนาการแบบต่างๆ
5. เด็กสามารถมีส่วนร่วมในการเลือกผลงานต่างๆ เข้ามาเก็บในแฟ้ม
6. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก
7. จัดทำขึ้นเพื่อประเมินผล ได้อย่างต่อเนื่องมากกว่าที่จะจัดทำเพื่อการประเมินผลที่คงที่
8. จัดขึ้นเพื่อเป็นแหล่งข้อมูล

ประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นในการใช้เพิ่มผลงานเด็ก

1. ผลงานเด็กจำเป็นต้องมีการปรับปรุงคัดแปลงให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ
2. การเลือกผลงานเพื่อเก็บรวบรวมใส่ในแฟ้มผลงาน
3. แฟ้มผลงานเป็นการทบทวนสะท้อนความคิด

การทำสังคมมิติ (Sociogram)

เป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเพื่อประเมินความสัมพันธ์ในกลุ่มและความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัย ทำให้ครูทราบว่าเด็กในชั้นของตนมีความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นอย่างไร การทำสังคมมิติถือเป็นการทำวิจัยแบบหนึ่ง que แสดงให้เห็นรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มวิธีการประเมินแบบสังคมมิติมีวิธีการ 2 วิธี

1. การทายลักษณะ
2. การสร้างภาพทางสังคม

การเขียนบันทึก (Journal)

เป็นการบันทึกประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ในบางครั้งการเขียนบันทึกอาจ

เน้นเฉพาะ เด็กชายที่ต้องการศึกษา หรือเฉพาะศูนย์การเรียนรู้หนึ่งๆ การเขียนบันทึกจะไม่เป็นทางการเท่ากับ การสังเกตพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ ในการบันทึกประกอบด้วยเรื่องราวสั้นๆ เกี่ยวกับเด็กการสังเกตพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ ในการบันทึกประกอบด้วยเรื่องราวสั้นๆ เกี่ยวกับเด็ก ในชั้นเรียน

ข้อดีของการเขียนบันทึก

1. การเขียนบันทึกช่วยให้ครูมีโอกาสสะท้อนความคิดและวิเคราะห์การสอนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้ครูตระหนักในหลักสูตรและการสอนของตนเอง
2. การเขียนบันทึกช่วยให้ครูทราบและรับรู้เรื่องราวของเด็กเป็นรายบุคคล ทำให้ครูเข้าใจเด็กที่สอนมากขึ้น
3. ครูทราบรายละเอียดและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนมากขึ้น

ข้อจำกัด

ต้องใช้เวลาในการเขียนบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งบางครั้งครู ไม่มีเวลาในการบันทึก

การใช้แบบทดสอบ (Test)

การใช้แบบทดสอบเป็นการทดสอบเพื่อต้องการทราบความรู้สึกลึกซึ้งของเด็กปฐมวัย โดยการสร้างสถานการณ์ (รูปภาพ) มาถาม แล้วให้เด็กตอบ โดยเลือกรูปที่แสดงอารมณ์ต่างๆ กันทั้งนี้เพื่อประเมินความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ เช่น แบบทดสอบประเมินพัฒนาการด้านภาษา แบบทดสอบประเมินพัฒนาการด้านสติปัญญา แบบทดสอบประเมินด้านการสังคมแบบทดสอบทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์

เกณฑ์การเลือกแบบทดสอบ

1. ความจำเป็นของการใช้แบบทดสอบ
2. ลักษณะข้อมูลที่ต้องการ
3. ความเชื่อถือได้ (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบทดสอบ
4. ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก
5. ความเหมาะสมและความสะดวกที่จะนำไปใช้

ประเภทของแบบทดสอบ

แบบทดสอบในระดับปฐมวัยแบ่ง ออกเป็น 2 แบบ

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น (Teacher - made)
2. แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized test)

ข้อพึงตระหนักในการใช้แบบทดสอบกับเด็กปฐมวัย

1. ถ้าจำเป็นต้องใช้แบบทดสอบกับเด็กปฐมวัย ครูจำเป็นต้องทราบจุดประสงค์ของการใช้แบบทดสอบนั้น ๆ
2. ครูต้องพิจารณาว่าแบบทดสอบที่ตนเลือกใช้ มีความเชื่อถือได้ (Reliability) และความเที่ยง (Validity)
3. ครูต้องไม่ใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียวเป็นเครื่องมือในการประเมินผลพัฒนาการเด็กต้องใช้เครื่องมืออื่นๆด้วย
4. ครูต้องตระหนักว่าแบบทดสอบแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในชั้นเรียนของตนได้
5. กระบวนการประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียว
6. ความรับผิดชอบประการหนึ่งของครูและผู้บริหาร โรงเรียน คือการให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการสอน และการตีความผลของการสอบ

การใช้แบบบันทึกการประเมินผลพัฒนาการ (Checklists)

เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูเข้าใจพฤติกรรมเด็ก ได้ดีขึ้น การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการนั้นครูประจำชั้นจะต้องตั้งวัตถุประสงค์ว่าต้องการจะศึกษาอะไร หลังจากนั้นนำมาสร้างแบบประเมินผลพัฒนาการ โดยอาศัยทฤษฎีพัฒนาการเป็นหลัก

การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการจะได้ผลดีที่สุด ถ้ามีการใช้ควบคู่กับการสังเกตพฤติกรรมเด็กอย่างเป็นระบบ การใช้แบบประเมินผลพัฒนาการช่วยประหยัดเวลาครูได้ แต่ถ้าใช้แบบประเมินผลพัฒนาการเพียงอย่างเดียว ครูอาจไม่ทราบถึงรายละเอียดของพฤติกรรมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก

ข้อควรระมัดระวังครูมีแนวโน้มที่จะเช็คพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของเด็กให้อยู่ในช่วงกลาง ๆ มากกว่าที่จะเป็นช่วงต่ำสุด หรือสูงสุด

สรุปได้ว่าการประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีวิธีการต่างๆมากมายหลายวิธี และวิธีการประเมินผลที่ดีควรคำนึงถึงความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก และเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการเรียนการสอน ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก และเป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวันของเด็ก การประเมินที่เลือกใช้คือแบบประเมินที่ครูสร้างขึ้นเพื่อใช้ประเมินก่อน-หลังการจัดกิจกรรม

บริบทโรงเรียนศรีโกสุมวิทยามิตรภาพที่ 209

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโรงเรียน

ที่ตั้ง

โรงเรียนศรีโกสุมวิทยามิตรภาพที่ 209 ตั้งอยู่เลขที่ 167 หมู่ที่ 2 บ้านคุ้มใต้ ตำบลหัวขวาง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44140 โทรศัพท์ 043 – 762289, 085 – 0009183 โทรสาร – e – mail – website : <http://school.obec.go.th/srikosum/> สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

ประวัติโรงเรียนศรีโกสุมวิทยามิตรภาพที่ 209

นายทองอยู่ สุขรัตน์ (หลวงผดุง ประชากร) นายอำเภอโกสุมพิสัย ได้ตั้งโรงเรียนนี้ขึ้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2456 โดยอาศัยศาลาวัดได้เปิดทำการสอนทางราชการได้แต่งตั้ง นายขุน กางสี เป็นครูทำการสอนเพียงคนเดียว เปิดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไม่มีหลักสูตรและประมวลการสอนเป็นหลักฐาน

พ.ศ. 2458 โรงเรียนได้รับอนุญาตให้ยกฐานะเป็นโรงเรียนรัฐบาลและแต่งตั้งให้นายเขียว อัมพานนท์ เป็นครูใหญ่โดยได้ย้ายสถานที่เรียนจากศาลาวัดได้ไปเรียนที่วัดบ้านสังข์ทอง

พ.ศ. 2462 ได้ย้ายสถานที่เรียนจากศาลาวัดบ้านสังข์ทอง ไปเรียนที่ที่ว่าการอำเภอ หลังเก่า ซึ่งขณะนั้นตั้งอยู่บนที่ดินที่เป็นศูนย์การค้าตลาดเทศบาลตำบลหัวขวางในปัจจุบันนี้ โดยใช้ชื่อว่าโรงเรียนประชาบาลประจำอำเภอโกสุมพิสัย

พ.ศ. 2465 ทางราชการได้แต่งตั้งให้นายขุน กางสี เป็นครูใหญ่อีกครั้งเพราะนายเขียว อัมพานนท์ได้รับตำแหน่งใหม่เป็นศึกษาธิการอำเภอโกสุมพิสัย และโรงเรียนได้รับเด็กเข้าเรียนภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาที่ประกาศใช้

พ.ศ. 2472 ได้เกิดเพลิงไหม้อาคารเรียนเสียหายมากจึงต้องย้ายสถานที่เรียนไปอาศัยศาลาวัดกลางโกสุม

พ.ศ. 2476 หลวงพินิจ นนทรานุรักษ์ นายอำเภอโกสุมพิสัย จึงได้ชักชวนข้าราชการประชาชนจัดหาที่ดิน เพื่อปลูกสร้างอาคารเรียนเอกเทศขึ้น จนได้ที่ดินที่เป็นที่ตั้งโรงเรียนประมาณ 105 ไร่ ปัจจุบันนี้มีเนื้อที่เหลืออยู่ 97 ไร่ 1 งาน 48 ตารางวา เพราะถูกตัดเป็นเส้นทางคมนาคมผ่าน

พ.ศ. 2479 การก่อสร้างอาคารเรียนก็เสร็จเรียบร้อย (อาคาร 1) จึงย้ายสถานที่เรียนจากศาลาวัดกลางมาเรียนที่อาคารสร้างใหม่ ใช้ชื่อว่า โรงเรียนบ้านโกสุม (ศรีโกสุมวิทยา)

พ.ศ. 2519 มูลนิธิมิตรภาพไทย-อเมริกัน ได้ร่วมกับชาวอำเภอโกสุมพิสัยจัดงาน โคตรมดิงพสุธาได้เงินมาสร้างอาคาร 5 เพิ่มอีกใช้ชื่อว่า อาคารมิตรภาพ โรงเรียนจึงเปลี่ยนชื่อ จากเดิมเป็นโรงเรียนศรีโกสุมวิทยามิตรภาพที่ 209 (เป็นอาคารเรียนหลังที่ 209 ของมูลนิธิ ไทย-อเมริกันที่สร้างขึ้นในประเทศ)

เมื่อ พ.ศ. 2535 ได้รับความอนุเคราะห์จากหน่วยเฉพาะกิจเคลื่อนที่ ทร.กลาง ช่วยขุดสระน้ำเพื่อใช้เป็นบ่อเลี้ยงปลา ได้จำนวน 4 บ่อ มูลค่า 200,000 บาท และโรงเรียน ร่วมกับคหบดี พ่อค้า ประชาชนชาวอำเภอโกสุมพิสัยได้ร่วมสร้างค่ายลูกเสือเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต ได้ทำพิธีเปิดและมอบให้เป็นสมบัติของทางราชการคิดเป็นเงินมูลค่า 230,790 บาท

วันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2536 เกิดฟ้าผ่าลงมาที่อาคารเรียนหลังที่ 5 (อาคาร มิตรภาพที่ 209) ทำให้เกิดไฟไหม้อาคารเรียนเสียหาย ยกแก่การซ่อมแซมจึงขออนุญาตรื้อ ถอน ในปีเดียวกันโรงเรียนได้รับเงินงบประมาณจากทางราชการมาดำเนินการก่อสร้างอาคาร เรียนหลังใหม่ เป็นตึก 4 ชั้น ตามแบบศรีโกสุม จำนวน 21 ห้องเรียน งบประมาณในการ ก่อสร้างตามสัญญา 12,850,000 บาท และโรงเรียนได้ทำเรื่องขอรื้อถอนอาคารเรียนหลังที่ 1

1. สภาพปัจจุบัน

จำนวนประชากรในเขตพื้นที่บริการ (1 พฤษภาคม 2555) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรในเขตพื้นที่บริการ

ชื่อ	จำนวนประชากร		รวม
	ชาย	หญิง	
หมู่ที่ 1	574	646	1220
หมู่ที่ 2	274358	358	732
หมู่ที่ 11	656	703	1359
หมู่ที่ 13	439	450	889
หมู่ที่ 22	230	257	487
หมู่ที่ 24	361	407	768
รวม	2,634	2,821	5,455

ที่มา : โรงเรียนศรีโกสุมวิทยามิตรภาพที่ 209 (2555 : 4-7)

ตารางที่ 2 บุคลากรจำแนกตามวุฒิ ประจำปีการศึกษา 2555 เฉพาะครู

ชื่อ	จำนวน(คน)			หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	รวม	
ปริญญาโท	6	9	15	
ปริญญาตรี	13	41	54	
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	4	-	4	
ต่ำกว่าอนุปริญญา	4	2	6	
รวมทั้งสิ้น	27	52	79	

ที่มา : โรงเรียนศรีโกสุมวิทยามิตรภาพที่ 209 (2555 : 4-7)

หมายเหตุ ช่างครุภัณฑ์ ระดับ 3 จำนวน 2 คน นักการภารโรง ชาย 4 คน หญิง 1 คน
ครูอัตราจ้าง ชาย 1 คน หญิง 3 คน ครูช่วยราชการ - คน

3. ภารกิจ

จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 ระดับ คือ

1. ระดับก่อนประถมศึกษา
2. ระดับประถมศึกษา

โดยจัดให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันทั้งบุคคลที่มีความบกพร่อง และบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และไม่เสียค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา เน้นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงมากที่สุด ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ทำเป็น คิดเป็น รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร

ตารางที่ 3 จำนวนนักเรียนจำแนกตามชั้น เพศ และห้องเรียนของโรงเรียนศรีโกสุมวิทยามิตรภาพที่ 209 ภาคเรียนที่ 2/2555

ชื่อ	จำนวนประชากร		จำนวนห้องเรียน	
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาล 1	63	76	139	5

ชื่อ	จำนวนประชากร		จำนวนห้องเรียน	
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาล 2	84	80	164	5
รวมก่อนประถมศึกษา	147	156	303	10
ประถมศึกษาปีที่ 1	110	110	220	6
ประถมศึกษาปีที่ 2	97	105	202	5
ประถมศึกษาปีที่ 3	100	118	218	6
ประถมศึกษาปีที่ 4	98	99	197	5
ประถมศึกษาปีที่ 5	82	104	186	5
ประถมศึกษาปีที่ 6	92	113	205	5
รวมประถมศึกษา	579	649	1228	32
รวมทั้งสิ้น	726	805	1531	42

ที่มา : โรงเรียนศรีโกสุมวิทยามิตรภาพที่ 209 (2555 : 4-7)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อรุณ มุมกลาง (2549 : 63 - 65) ได้วิจัยการเปรียบเทียบความพร้อมด้านการเขียนของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทานประกอบงานศิลปะสร้างสรรค์และกิจกรรมการจัดประสบการณ์ปกติ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนอนุบาลกโก อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 50 คน เก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และค่าความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) พบว่าความพร้อมด้านการเขียนของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของกลุ่มที่ใช้กิจกรรมการเล่านิทานประกอบงานศิลปะสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่ใช้กิจกรรมการจัดประสบการณ์ปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพร้อมด้านการเขียนของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของกลุ่มที่ใช้กิจกรรมการเล่านิทานประกอบงานศิลปะสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่ใช้กิจกรรมการจัดประสบการณ์ปกติทั้งก่อนและหลังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพร้อมด้านการเขียนของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่ใช้กิจกรรมการเล่านิทานประกอบงานศิลปะ

สร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่ใช้กิจกรรมการจัดประสบการณ์ปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05

ทิพวรรณ พานเข็ม (2550 : 61) ได้วิจัยผลของกิจกรรมสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยชายและหญิง จำนวน 30 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนอรรณพสาธิต เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และ Dependent t-test ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานอยู่ในระดับต่ำแต่หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานเด็กปฐมวัยมีระดับความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลางเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแบบต่อเติมผลงานมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุนันท์ สีพวย (2550 : 60-62) ได้วิจัยพัฒนาทางสติปัญญาของนักเรียนระดับปฐมวัยในแต่ละช่วงของการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะตามแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียนระดับปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ด้วยศิลปะตามรู้แบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมะค่าสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 จำนวน 29 คน การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการกำหนดค่าความเชื่อมั่น สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ สถิติพื้นฐานผลของการวิจัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ด้วยศิลปะตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้ มีความสามารถทางสติปัญญาทุกด้าน ได้แก่ ความสามารถทางด้านภาษา ความสามารถทางด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ ความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์ ความสามารถทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ความสามารถทางด้านดนตรีและจังหวะ ความสามารถทางด้านการเข้าใจตนเองความสามารถทางด้านการเข้าใจผู้อื่น และความสามารถทางด้านการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พรพรรณ ไร่ไพรุจพิงศ์ (2552 : 58-65) ได้วิจัยการศึกษาทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การวาดภาพประกอบการพิมพ์ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 สำนักงานการศึกษาเทศบาลนครตรัง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 20 คน เลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยหลังจากทำกิจกรรมสร้างสรรค์การวาดภาพประกอบการพิมพ์สูงกว่าก่อนทำ

กิจกรรมสร้างสรรค์การวาดภาพประกอบการพิมพ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีทักษะการเขียนทั้งโดยรวมและรายด้านเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 95.00 ของนักเรียนทั้งหมด

นุบผา เรื่องศิลป์ (2553 : 47-49) ได้วิจัยผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างคือ เด็กปฐมวัยชายและหญิงอายุ 5-6 ปีที่กำลังศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3/5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนปรีดิรังสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และแบบประเมินทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลอง มีทักษะด้านการเขียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีทักษะด้านการเขียนสูงกว่าก่อนการทดลองทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน คือ ด้านการวาดแทนเขียน การคัดลอกคำ การเขียน โดยสร้างตัวสะกดขึ้นเองและการเขียนคิดสะกดคำมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยมีทักษะด้านการเขียนทุกด้านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

สาธิตา จักรบุตร (2554 : 107-110) ได้วิจัยผลของการใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ที่มีต่อความสามารถด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กการประสานระหว่างมือและตาและความสามารถในการเขียนลีลาเส้น : กรณีศึกษาเด็กออทิสติกระดับอนุบาล วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ที่มีต่อความสามารถด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กการประสานงานระหว่างมือและตาและความสามารถในการเขียนลีลาเส้น : กรณีศึกษาเด็กออทิสติกระดับอนุบาล โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองแวง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนบุคคลออทิสติก เรียนร่วมในระดับอนุบาล โรงเรียนเทศบาลบ้านหนองแวง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 4 คน เลือกมาโดยวิธีเจาะจง ซึ่งได้รับการประเมินจากศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 9 แล้วว่ามีความบกพร่องทางด้านบุคคลออทิสติกแต่สามารถเข้ามาเรียนร่วมในระดับชั้นอนุบาล ได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ The Wilcoxon Match Paired Signed Rank test ผลวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการประสานงานระหว่างตากับมือของนักเรียนหลังได้รับการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนความสามารถในการเขียนลีลาเส้นของนักเรียนหลังได้รับการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึกอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

ควินทานิลลา (Quintanilla. 1994 : 512) ได้ศึกษาการแสดงอาการยอมรับของครู ต่องานเขียนของเด็ก โดยการให้เสริมแรงในทางบวกด้วยคำพูดที่ไพเราะเป็นพิเศษกับเด็กในกลุ่มทดลอง และให้การเสริมแรงอย่างปกติในกลุ่มควบคุม ใช้เวลาในการศึกษา 10 สัปดาห์ โดยให้เด็กทำกิจกรรมการเขียน สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการเสริมแรงในทางบวกมีพัฒนาการเขียนดีขึ้น และดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชุม (Schum. 1995 : 356) ได้ศึกษาธรรมชาติในการเขียนของเด็กปฐมวัย อายุ 4 ถึง 5 ปี จำนวน 14 คน ใช้เวลาในการศึกษา 9 เดือน ขณะอยู่ที่บ้านและที่โรงเรียน โดยให้เด็กเขียนภาพร่วมกับครอบครัว ครูและเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งแบ่งการเขียนออกเป็น 2 แบบ คือ การเขียนที่เป็นทางการ เช่น การเขียนถึงครูประจำชั้น เขียนเกี่ยวกับหน้าที่ของตนเอง เป็นต้น และการเขียนที่ไม่เป็นทางการ เช่น การเขียนสร้างสรรค์กับเพื่อนนอกเหนือหลักสูตร การเขียนสิ่งที่เด็กจินตนาการ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า การเขียนของเด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนจะสื่อความหมายแตกต่างกัน โดยการเขียนที่ไม่เป็นทางการ เด็กจะมีความคิดสร้างสรรค์ในการสื่อสารและสร้างผลงานอย่างประณีต ได้ดีการเขียนอย่างเป็นทางการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

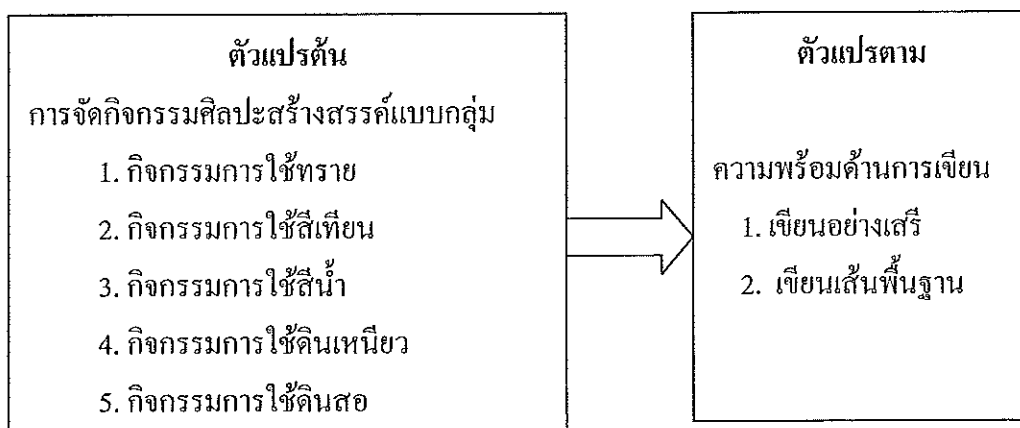
บลัด (Blood. 1996 : 135) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย อายุ 3 ถึง 5 ปี จำนวน 67 โรงเรียน โดยการทดสอบพัฒนาการทางภาษา การรับรู้ การเขียน และมีการศึกษา ระยะยาว มีผู้ปกครองของเด็กเข้าร่วม 56 คน จากการศึกษาพบว่า การเรียนรู้ภาษาของเด็กขึ้นอยู่กับความสนใจของเด็ก และเจตนาของผู้ปกครองในกระบวนการเรียนรู้เพื่อการอ่านออก เขียนได้ และการส่งเสริมให้เด็กเขียนชื่อตนเอง จะทำให้มีความสามารถในการเรียนรู้ การอ่าน เขียนได้อย่างมีความหมาย เนื่องจากชื่อของเด็กจะถูกเรียกเป็นประจำทุกวันและเป็นคำที่นึกภาพได้ หากเด็กสามารถเขียนชื่อตนเองได้ จะเป็นแนวทางในการขยายความสามารถในการรับรู้คำอื่น ๆ ต่อไป

สตอปป์ (Stapp. 1964 : 5258) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ และสติปัญญาของนักเรียนที่เรียนศิลปะ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์และสติปัญญาไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่นักเรียนที่เรียนศิลปะ ได้คะแนนแนวความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าพวกที่ไม่เรียนศิลปะ

ครอล (Krall, 1982 : 1101) ได้ศึกษาเรื่องราวการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์โดยใช้วิชาศิลปะของครูในโรงเรียนคริสต์ศาสนาในการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ได้ดีขึ้น โดยใช้สื่อทางศิลปะและแนวคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่าความพร้อมด้านการเขียนสามารถพัฒนาได้โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายการฝึกปฏิบัติบ่อยครั้ง และใช้สื่อประกอบการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดและจินตนาการอันจะนำไปสู่การพัฒนาความพร้อมด้านการเขียนดังนั้นการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบกลุ่มเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจในการเตรียมความพร้อมด้านการเขียนซึ่งจะช่วยพัฒนาความพร้อมด้านการเขียนของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย